

BAŞYAZI

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsünün
Dünü, Bugünü ve Yarını

MAKALE

Endüstri (4.0) Devrimi ve
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

SÖYLEŞİ

Maşukiye'de Bir Gün...

1978'den beri...

güvencemiz sektördeki tecrübemiz
gücümüz A'dan Z'ye hizmetimiz
kalitemiz uluslararası standardımız
işimiz işinizi kolaylaştırmak...

SOLMAZ

Taşımacılık • Gümrük • Lojistik

www.solmaz.com

Mükemmellik Yolculuğumuz Devam Ediyor

Türkiye
Mükemmellik
Ödülü
KOBİ Kategorisi
2013 Finalisti

EFQM
Mükemmellikte
5 Yıldız

444 4 SYK
DÖRTDÖRTLÜK SYK

www.syk.com.tr
info@syk.com.tr

Ekin Gümrük Müşavirliği
Hizmetleri Limited Şirketi

Güvenilir, tecrübeli, kaliteli, etkin: Ekin!

Ekin, 1991 yılından beri Türkiye'nin önde gelen sanayi, ticaret ve yatırım şirketlerine yönelik gümrük müşavirliği hizmeti vermiş, deneyimli çalışanları, hizmet kalitesi, açıklığı ve uzun vadeli perspektifleri ile müşterilerinin güvenini kazanmış, iş ortakları ile birlikte sağlam ve istikrarlı bir şekilde büyümüştür.

Ekin Gümrük Müşavirliği

'İş Ortağınız'

Fatih Mahallesi Libadiye Caddesi Tahralı Sokak Kavakyeli Plaza
D Blok No: 7 K: 3 D: 7 ATAŞEHİR İSTANBUL
info@ekingumruk.com Tel: (216) 330 51 01 (pbx)

CAN GÜMRÜK MÜŞAVİRLİĞİ LTD. ŞTİ.

Zorlukları Aşmak İçin
CAN'la Başla

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Adnan GERÇEK - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Burçin YERELİ - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet ULUSOY - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ali ÇELİKKAYA - Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Billur YALTI - Koç Üniversitesi
Prof. Dr. Birol KARAKURT - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Cemil RAKICI - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ekrem KARAYILMAZLAR - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Erhan GÜMÜŞ - Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi
Prof. Dr. Erkan ÜYÜMEZ - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ersan ÖZ - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih SAVAŞAN - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan SARITAŞ - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Hüseyin BAYRAKLI - Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ŞEN - Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Attila ACAR - Katip ÇELEBİ Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim ORGAN - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. İsa SAĞBAŞ - Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal ÇELEBİ - Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet TOSUNER - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet YÜCE - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet TUNÇER - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Metin TAŞ - Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mine YILMAZER - Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Murat DEMİR - Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Ali SARILI - Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa MINYAT - Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa YILDIRAN - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Nagihan OKTAYER - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Necmiddin BAĞDADIÖĞLU - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Nevzat SAYGILIOĞLU - Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Nurettin BİLİCİ - Çankaya Üniversitesi
Prof. Dr. Osman PEHLİVAN - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan GÖKBUNAR - Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Recai DÖNMEZ - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. S. Ateş OKTAR - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. N. Semih ÖZ - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Seyfi YILDIZ - Anadolu Ajansı
Prof. Dr. Şaban NAZLIOĞLU - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Şafak Ertan ÇOMAKLI - Polis Akademisi Adli Bilimler Enstitüsü
Prof. Dr. Temel GÜRDAL - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Tekin AKDEMİR - Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf KILDIŞ - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep ARIKAN - Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Emine KOBAN - Beykoz Lojistik Meslek Yüksek Okulu
Doç. Dr. Engin HEPAKSAZ - Katip ÇELEBİ Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih YARDIMCIOĞLU - Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. İlhan KÜÇÜKKAPLAN - Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Özyay ÖZPENÇE - Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Sevinç YARAŞIR - Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Tamer BUDAK - İnönü Üniversitesi
Doç. Dr. Tarık VURAL - Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit Süleyman ÜSTÜN - Selçuk Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Şaban ERTEKİN - Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Abdullah TEKBAŞ - Anayasa Mahkemesi Raportörü

Cenap AŞÇI - Müsteşar
Sezai UÇARMAK - Müsteşar Yardımcısı
Zeki TÜYEN - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Dr. İrfan KALPALI - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
İsmail Sabri SARI - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Hasan KÖSEOĞLU - AB ve Dış ilişkiler Genel Müdürü
Rıza Mehmet KORKMAZ - Tasfiye Hizmetleri Genel Müdürü V.
Hacı Murat ÖZSOY - Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürü
Mustafa GÜMÜŞ - Gümrükler Genel Müdürü V.
Melih GÜLBAY - Gümrük ve Ticaret -Müfettişi
Vehbi GÜNAYDIN - Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Nadir ELİBOL - E. Gümrük Başmüfettişi
Mehmet ERYILMAZ - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Cahit GÖKÇELİK - Gümrükler E. Genel Müdür Yardımcısı
Ümit KAYA - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Samet ÖZTÜRK - E. Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Özkan ARSLAN - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Mehmet AYDIN - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
İbrahim Halil ÖZTÜRK - E. Gümrük Başmüfettişi
Muhammet KAYA - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Nevzat BOZKURT - Daire Başkanı
Hakan ATAY - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Ayhan TURNA - Daire Başkanı
Ersin ÖZDEMİR - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Kadir ÖZDEMİR - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Murat PALAOĞLU - E. Gümrük Başmüfettişi
Sercan BAHADIR - E. Gümrük Müfettişi
Levent ÖZKARDEŞ - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Mustafa ALICI - Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Fatih UZUN - E. Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Selçuk ÖZDAMAR - Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Güven YILDIZ - E. Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Yakup AKKAYA - Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Erdal NACAR - Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Özlem ARABACI - Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Hasan TEPELİ - Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Ümit Murat KEMALOĞLU - Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Hasan ÖZMEN - Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Cumali SEMEĞİR - İnceleme ve Soruşturma Grup Başkanı

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Ersan ÖZ (Editör) - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Tekin AKDEMİR - Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Birol KARAKURT - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Osman PEHLİVAN - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet TOSUNER - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet ULUSOY - Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Ali ÇELİKKAYA - Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet YÜCE - Uludağ Üniversitesi
Dr. İrfan KALPALI - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Ömer AKÇAYLI - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Sami CEYHAN - Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi

GÜMRÜK VE TİCARET MÜFETTİŞLERİ DERNEĞİ SÜRELİ YAYINI

Gümrük & Ticaret Dergisi
Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği Adına

Dernek Başkanı
Sami CEYHAN

Dernek Başkan Yrd.
Nadir ELİBOL

Editör
Prof. Dr. Ersan ÖZ

Genel Sekreter / Hakan ATAY
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Ayhan TURNA
Mali İşler Müdürü / Münir Sait KANDEMİR
Sosyal İşler Sorumlusu / Fatih UZUN
Mevzuat İzleme ve Değerlendirme / Selçuk ÖZDAMAR
Eğitim ve Mesleki Dayanışma / Hasan ÖZMEN
Tanıtım ve Haberleşme / Lütfi UYANIK

Yayın Kurulu Üyeleri
Ersan ÖZ, Sami CEYHAN, Ayhan TURNA, Ömer AKÇAYLI, S. Gökhan KOŞAR

Merkez
Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği
Aziziye Mahallesi Şair Nedim Sokak No: 7/10 Çankaya / ANKARA

İletişim
Anafartalar Caddesi No:6 Kat:9 Ulus / ANKARA Tel: 312 3068101- 02- 03 • Faks: 312 3068105
info@gtmd.org.tr • www.gtmd.org.tr

İstanbul Temsilcileri
Güven YILDIZ & Faruk ŞEN & Kadir ÖZDEMİR & Hakan UÇAK
Miralay Şefik Bey Sok. No:7 Gümüşsuyu / İSTANBUL Tel: 2123773102 • Faks: 2123773125

İzmir Temsilcileri
Muhammet KAYA & Özlem ARABACI & Levent ÖZKARDEŞ
Atatürk Caddesi No.107 Kat:6 Alsancak / İZMİR Tel: 232 4648017-93 • Faks: 232 4640149

Yapım
Alban Tanıtım
Tunalı Hilmi Caddesi Büklüm Sokak No: 45/3 Kavaklıdere / ANKARA Tel: 0.312 430 13 15- Faks: 0.312 434 04 13
www.albantanim.com.tr

Baskı
Korza Yayıncılık Basım San. ve Tic. A.Ş.
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/11 İskitler / ANKARA Tel: 0312 342 22 08 (Pbx) - Fax: 0312 341 14 27

Baskı Tarihi
Ağustos 2017

Dergimiz üç ayda bir yayımlanan HAKEMLİ DERGİ olup, yayın kuruluna ulaşan makaleler değerlendirilmek üzere en az iki hakeme iletilmekte olup makalelerin dergimizin sonunda yer alan hakem kurallarına uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Kabul edilen makalelere hangi sayıda yer verileceği editörün yetkisindedir. Makaleleri yayımlanan yazarlara telif ödenmektedir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre tüm hakları Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneğine aittir. Dergide yayımlanan yazıların herhangi bir yayın kuruluşunca yayımlanması yayın kurulunun izniyle ve kaynak gösterilmesi kaydıyla mümkündür. Dergimizde yayımlanan yazılar yazarların kendi görüşleri olup, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneğini bağlamaz.

GÜMRÜK VE TİCARET
MÜFETTİŞLERİ DERNEĞİ

Türkiye Genelinde

Ankara, Kocaeli, İstanbul, İzmir...

**Ticaret ve Sanayi Odaları
Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği İşbirliğiyle**

YY5 VE SONRADAN KONTROL PANELLERİ

www.gtmd.org.tr

2017 SONUNDA İZMİRDE
PANELLERİMİZE DEVAM EDİYORUZ

SUNUŞ

Değerli okurlarımız ve saygın takipçilerimiz,

Desteklerinizle 9. Sayımıza ulaşmış durumdayız. Teorik ve pratik yönümüzü her geçen sayıda yeni bir kıvama getirdiğimizi yavaş yavaş görmeye başladık. Ama sizlerin müşahadesi elbette en önemlisi. Bu sayımızda özellikle üstadlarımıza yer verelim istedik. Bürokratlarımızdan ve müfettişlerimizden gelen makaleler hakemlerimizden bilimsel ve şekilsel açıdan titizlikle incelenmiş ve yayıma kabul edilenler içeriğe dahil edilmiştir. Çalışmalarına yer verdiğimiz yazarlarımız, bürokratlarımız ve bu sayıda yer almasa da bizim onları, onların bizi bildiği tüm akademisyen ve üstadlarımızdan bundan sonraki sayılarda da desteklerini istirham ediyoruz.

Bu sayımızda sizleri 6 makale ve birbirinden değerli yazılarla buluşturuyoruz. İlginizi çekeceğini umduğumuz daha birçok köşe de açtık. Yayımlanan makalelerimizi özetleyecek olursak; Küresel gündemin önemli başlığı Endüstri (4.0) Devrimi ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı; Diğer Taraftan Gümrükte Pişmanlık müessesesi; Uluslararası Çifte Vergilendirme ve Önleyici Düzenlemeler; Yeni Tüketici Kanununa Göre Tüketici Kredileri; Doğrudan Satış Yöntemiyle Ürünlerini Pazarlayan İşletmelerin Gümrük Kıymeti Beyanında Dikkat Etmeleri Gereken Bir husus: Prim-Komisyon-İkramiye Ödemeleri ve Kullanılmış Ev Eşyası İthalatında Bilinmesi Gerekenler..

Görüldüğü üzere makalelerimiz hem gündeme dair akademik tartışmalara altyapı oluşturacak bilimsel konular, hem de gümrük-ticaret uygulamasına dair güncel ve merak edilen konuların ortaya konulduğu çalışmalardan oluşuyor. Dolayısıyla hem akademinin hem bürokrasinin hem de uygulamacıların merakla takip edeceği bir dergi olmayı arzu ediyoruz demiştik, o doğrultuda hız kesmeden devam ediyoruz.

Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz Heyetimizin kıymetli mensuplarından Coşkun Aydınoğlu üstadımızı rahmet ve minnetle anıyor, saygıdeğer ailesine başsağlığı diliyoruz.

Gelecek sayımızda görüşmek dileğiyle esenlikler dileriz.

GTMD Yönetim Kurulu

İçindekiler

10

BAŞYAZI

Gökhan TERZİ

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsünün
Dünü, Bugünü ve Yarını

23

MAKALE

Fatih UZUN

Sevinç Gökhan KOŞAR

Doğrudan Satış Yöntemiyle Ürünlerini
Pazarlayan İşletmelerin Gümrük Kıymeti
Beyanında Dikkat Etmeleri Gereken
Bir Husus: "Prim-Komisyon-İkramiye
Ödemeleri"

30

MAKALE

Salih USTA

Yeni Tüketici Kanununa Göre
Tüketici Kredileri

41

MAKALE

Nadir ELİBOL

Endüstri (4.0) Devrimi ve Gümrük ve
Ticaret Bakanlığı

50

MAKALE

Güven YILDIZ

Gümrükte Pişmanlık Müessesesi

57

MAKALE

Göksel ÇETİNKOL

Kullanılmış Ev Eşyası İthalatında Bilinmesi
Gerekenler

74

MAKALE

Gökhan TERZİ

Uluslararası Çifte Vergilendirme ve Önleyici
Düzenlemeler

84

COŞKUN AYDINOĞLU ÜSTADIMIZ'LA
HATIRALAR...

Mustafa ÖZSÖNMEZ - Nazım BİLİCAN

Maşukiye'de Bir Gün...

87

Sercan BAHADIR

SİNGAPUR İle Serbest Ticaret Anlaşması
Yürürlüğe Giyor

86

Hakan UÇAK

ÖTV Tahsilatı İçin Bir Öneri

92

TARİH

Ayhan TURNA

Amerikan Tarihini Kaçakçılık ve Gümrük
Üzerinden Yeniden Okumak İster Misiniz?

90

MEVZUATA BAKIŞ

Fatih UZUN

Yeni Torba Yasa Tasarısında Gümrük İle İlgili
Neler Var?

96

GÜNDEM

Sercan BAHADIR

Gümrükte ve Ticarete Gündem

100

Yasin YAVUZ

Gümrük ve Ticaret'te

Bunları Biliyor Muydunuz?

102

YARGI KARARLARI

Mehmet YAPICI - Özgür DANACI

T.C. Danıştay 15. Daire,

4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun 238.

Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasında Değişiklik
Yapılması Hakkında Karar

YETKİLENDİRİLMİŞ YÜKÜMLÜ STATÜSÜNÜN DÜNÜ, BUGÜNÜ VE YARINI

*Gökhan TERZİ**

Özet

Küreselleşmeyle birlikte artan ticaret hacmine bağlı olarak ticaretin basitleştirilmesi ve kolaylaştırılması, dolayısıyla daha güvenli hale getirilerek riskli alanlara odaklanması ülkeler açısından öncelikli hale gelmektedir. Dünya ticaretindeki gelişmeler ile teknolojik ilerlemeler gümrük ve dış ticaret işlemlerinin daha kolay ve hızlı yapılmasını sağlamaktadır. Bu durum ayrıca ticari yönden ilişki içindeki ülkeler arasında da ortak aksiyonlar alınmasını teşvik etmektedir. Bu çerçevede çalışmada; gümrük ve dış ticaret işlemlerinin basitleştirilmesi, kolaylaştırılması ve daha güvenli hale getirilmesini esas alarak ticaret hacmini arttırmayı hedefleyen Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (YYS) analiz edilmiştir.

Giriş

YYŞ; yenilikçi yaklaşım ve uygulamalarla ölkemizi, gümrük hizmetlerinin ve ticaretin en kolay ve en güvenli yapıldığı, dünyanın sayılı ticaret merkezlerinden biri haline getirmeyi vizyon edinen Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca uygulamaya konulan bir sistemdir. YYS ile hedeflenen amaç; ticaret hacminin artırılması bağlamında, gümrük ve dış ticaret işlemlerinin kolaylaştırılması, hızlandırılması, güvenli hale getirilmesi ve bunun bir sonucu olarak yasa dışı ticaret ile mücadele etkinliğinin artırılmasıdır.

Bu çerçevede, gümrük yükümlülüklerini yerine getiren, düzenli kayıt tutan, mali yeterlilik, emniyet ve güvenlik standartlarına sahip bulunan, kendi otokontrolünü yapabilen güvenilir firmalara Yetkilendirilmiş Yükümlü Sertifikası (YYŞ) verilmektedir. Bu

belgeye sahip firmalara gümrük işlemlerinde daha imtiyazlı muamele görme imkanı tanınarak bir yandan ticaret erbabına zaman ve maliyet tasarrufu sağlanmakta, diğer yandan da gümrük idarelerinin iş yükü hafifletilmektedir. Bu şekilde, riskli sevkiyatlara daha çok odaklanılmakta ve usulsüz işlemler ile daha etkin mücadele sağlanmaktadır. Uluslararası alanda da yaygın olarak kullanılan söz konusu statü, firmaların uluslararası piyasalarda güvenilir olarak tanınmasını sağlayarak ölkelerin ve firmaların rekabet gücünü artırmaktadır.¹

1. YYS Kavramı

YYŞ kavramı, gümrük idaresinin uluslararası ticarete konu işlemlerde güvенеbileceği kişileri belirleyerek, bunlar üzerindeki kontrolünü azaltmasını ve kaynakları daha yüksek kontrol gerektiren işlemlere yoğunlaştırmasını sağlamak üzere ortaya çıkmıştır. YYS'nin odağında güven unsuru yer almaktadır. Güven olgusu, firmanın iş yaparken aldığı risklerin düşük olup olmadığının tespiti açısından önem arz etmektedir. Güven olgusunun temelini ise; kişilerin gümrük idaresinin kontrolünü gerektiren işlemlerde otokontrollerini sağlaması, kayıtlarının düzenli ve izlenebilir olması, sistemlerinin ve tesislerinin emniyet ve güvenlik standartlarına sahip bulunması ve gümrük yükümlülüklerini yerine getirdiklerini ispatlamaları oluşturmaktadır.²

Bu kapsamda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, güvenilir olarak nitelendirilen firmaları diğerlerinden ayırmak suretiyle belirli bir statüye koymakta, bu bağlamda bunların gerçekleştireceği gümrük işlemlerine çeşitli basitleştirmeler ve kolaylaştırmalar sağlayarak ayrıcalıklı bir konuma getirmektedir. İşte bu noktada uluslararası ticaret ile uğraşan firmaların

¹ Yetkilendirilmiş Yükümlü Soru Formu Hazırlama Rehberi, Ankara: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Yayını, 2016, s. 1, (Sunuş; Bülent Tüfenkci, Gümrük ve Ticaret Bakanı).

² Yetkilendirilmiş Yükümlü Soru Formu Hazırlama Rehberi, a.g.e., s. 2.

söz konusu statüye sahip olabilmeleri için YYS alması gerekmektedir.

YYS, gerek Gümrük Yönetmeliğinde³ gerekse de Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliğinde⁴ tanımlanmış bulunmaktadır. Buna göre YYS; 4458 sayılı Gümrük Kanununun⁵ 5/A maddesine uygun olarak belirli koşulları sağlayan yükümlülere, öngörülen basitleştirilmiş uygulamalar, beyanın kontrolüne ilişkin kolaylaştırmalar ile emniyet ve güvenlik kontrollerine ilişkin kolaylaştırmalar sağlamak üzere düzenlenen belgeyi ifade etmektedir.

Dünyada Authorized Economic Operator (AEO) olarak adlandırılan bu sistem esasen gümrük işlemlerinin basitleştirilmesini ve kolaylaştırılmasını amaçlamakta olup, ülkemizin Avrupa Birliğine uyum süreci ile birlikte mevzuatımıza entegre edilmektedir. Dolayısıyla, YYS yalnızca Türkiye'ye özgü bir sistem olmayıp dünya genelinde yaygın bir uygulama alanına sahip bulunmaktadır.

Bu çerçevede YYS; Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, Arjantin, Cezayir, Çin, Japonya, Hong Kong, Dominik Cumhuriyeti, Guatemala, İsrail, İsviçre, Kanada, Kenya, Kolombiya, Kore, Kosta Rika, Malezya, Meksika, Norveç, Peru, Singapur, Ürdün, Yeni Zelanda ve Zambiya gibi ülkeler olmak üzere toplam 64 ülkede uygulanmaktadır.⁶

YYS aynı zamanda ülkeler arası karşılıklı tanıma anlaşmaları neticesinde uluslararası alanda kabul gören bir belge niteliğine sahip olmakta, dolayısıyla gümrük işlemlerine yönelik basitleştirilmeler ve kolaylaştırmalar ülke sınırlarını da aşarak uluslararası

alana taşmaktadır. Bu durum ise şirketlerin rekabet gücünü arttırması yönüyle önemli avantajlar ortaya çıkarmaktadır. Hali hazırda ülkemiz ile Güney Kore arasında karşılıklı tanıma anlaşması yapılmış olup, diğer bazı ülkelerle de anlaşma yapılması öngörülmektedir.

2. YYS ile İlgili Düzenlemeler ve YYS Sahibi Firmalar

YYS ile ilgili ilk düzenleme 2009 yılında yayımlanan Gümrük Yönetmeliği ile ülkemiz mevzuatına girmiş, buna ilişkin uygulama ise ancak 2013 yılında yayınlanan Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği ile somutlaşmıştır. Söz konusu Yönetmelik ile YYS uygulaması Gümrük Yönetmeliği kapsamında çıkarılarak kendine özel bir Yönetmelik ile daha kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu Yönetmelik de 2014 yılında yayınlanan Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmış, uygulamaya konulan yeni Yönetmelik ile YYS'nin kapsamı genişletilmiş, bu çerçevede ihracatta öngörülen yerinde gümrükleme ve izinli gönderici kavramları ithalat için de düşünülerek YYS'nin getirdiği kolaylıklar ve avantajlar daha da artırılmıştır.

YYS belgesini 2017 yılı Eylül ayı sonu itibarıyla 146 firma almış bulunmaktadır.⁷ Yaklaşık olarak buna yakın sayıdaki firma başvurusunun da inceleme aşamasında olduğu bilinmektedir. Söz konusu sayının yıllar itibarıyla dağılımına bakıldığında; 2013 yılında 6 firmanın, 2014 yılında 13 firmanın, 2015 yılında 1 firmanın, 2016 yılında 26 firmanın ve 2017 yılında (Eylül sonu itibarıyla) ise 100 firmanın YYS belgesini aldığı görülmektedir. Rakamlardan da anlaşılacağı üzere YYS sahibi firmaların büyük çoğunluğu bu belgeyi 2017 yılında almış bulunmaktadır.

³ Gümrük Yönetmeliği, 07/10/2009 tarihli 27369 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete, md. 3/r.

⁴ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, 21/05/2014 tarihli 29006 sayılı Resmî Gazete, md. 3/ö.

⁵ 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 04/11/1999 tarihli 23866 sayılı Resmî Gazete.

⁶ Yetkilendirilmiş Yükümlü Soru Formu Hazırlama Rehberi, a.g.e., s. 94.

⁷ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, 10/01/2013 tarihli 28524 sayılı Resmî Gazete (Mülga).

⁸ <http://risk.gtb.gov.tr/aeo-listeleri/aeo-firma-listesi>, 30/10/2017.

Bu şekilde bir yığılma meydana gelmesinde pek çok sebep bulunmakla birlikte önde gelen nedenlerin; firmaların YYS konusunda yeterli bir bilince sahip olmamaları ile daha öncesinde sona ereceği belirtilmekle birlikte 15 Ağustos 2017 tarihine kadar süresi uzatılan A ve B sınıfı Onaylanmış Kişi Statü Belgesi (OKSB), (özellikle de mavi hat) uygulamasının tekrardan uzatılacağı beklentisi olmuştur. Bunun yanında, YYS'nin firmalar açısından uzun ve yorucu bir süreç olması, önemli nitelikte altyapı düzenlemeleri gerektirmesi, sistemin uygulamaya geçmesindeki yavaşlık ve belirsizlik bu konudaki diğer sebepleri oluşturmaktadır. OKSB sisteminin A ve B sınıfları bakımından belirtilen şekilde 15 Ağustos 2017 tarihi itibarıyla sonlandırılması, olası maliyet artışlarını dikkate alan firmaları mecburi olarak YYS başvurusuna yönlendirmiştir.

3. YYS Kapsamı Uygulamalar ve Kolaylaştırmalar

Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliğinin 5 ilâ 8'inci maddelerde belirlenmiş koşulları sağlayan, gümrük mevzuatına göre serbest bölgeler dâhil Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik ve en az 3 yıldır fiilen faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler ile anılan Yönetmeliğin 9'uncu maddede belirtilen kamu kurum ve kuruluşlarına gümrük mevzuatının öngördüğü basitleştirilmiş uygulamalardan ve Türkiye Gümrük Bölgesine eşya giriş ve çıkışı sırasında yapılan emniyet ve güvenlik kontrollerine ilişkin kolaylaştırmalardan yararlanmak üzere YYS belgesi verilmektedir.⁹ Bu kapsamdaki basitleştirilmiş uygulamalar ve kolaylaştırmalar aşağıda belirtilmiştir.

3.1. Eksik Beyan Usulü ve Kısmi Teminat Uygulaması

YYS sahiplerinin, ayrıca bir talebe gerek kalmaksızın,

eksik beyan usulü ve kısmi teminat uygulamasından faydalanmalarına izin verilmektedir.¹⁰

3.1.1. Eksik Beyan Usulü

Gümrük Yönetmeliğinin 143, 154 ve 163'üncü maddelerinde belirtilen koşullar saklı kalmak kaydıyla, YYS sahibi firmaların, aşağıda sayılan belgelerin bir yada daha fazlasını, beyannamenin tescilinden sonra ibraz etmeleri şartıyla beyanda bulunmalarına izin verilmektedir. Söz konusu belgeler beyannamenin tescil anında hazır olmakla birlikte temin edilmiş olan belgelerdir.¹¹

- a) Fatura,
- b) A.TR Dolaşım Belgesi,
- c) Menşe ispat belgeleri,
- d) Teslim şekli gereği ibrazı gereken navlun makbuzu ve sigorta poliçesi,
- e) İşlenmiş tarım ürünlerinin serbest dolaşıma sokulması halinde ibrazı gereken işlenmiş tarım ürünleri analiz sonuç raporu,
- f) Vergilendirmeyi doğrudan etkileyen diğer belgeler,

Bu şekilde beyanda bulunulması durumunda anılan belgelerin, eksik belgeyle beyan edilmek istenen eşyaya ilişkin gümrük beyannamesinin tescil tarihinden itibaren 1 ay içinde gümrük beyannamesinin tescil edildiği gümrük müdürlüğüne ibraz edilmeleri gerekmektedir.¹²

3.1.2. Kısmi Teminat Uygulaması

Gümrük antrepo, gümrük kontrolü altında işleme ve geçici ithalat rejimlerine tabi tutulan eşya için te-

⁹ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 4/(1).

¹⁰ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 4/(7).

¹¹ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 19.

¹² Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 20.

minat alınması öngörülen durumlarda, YYS sahibi firmalardan, talep etmeleri halinde, ithalat vergilerinin %10'u oranında teminat alınmasına izin verilmektedir. Dâhilde işleme ve hariçte işleme rejimleri ile ilgili usul ve esaslar hakkında çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararları ile belirlenmiş teminat uygulamaları hükümleri saklı bulunmaktadır.¹³

3.2. Beyanın Kontrolüne Yönelik Kolaylaştırmalar

YYS sahiplerine, ayrıca bir talebe gerek kalmaksızın, beyanın kontrolüne ilişkin aşağıda belirtilen kolaylaştırmalardan yararlanma izni verilmektedir. Bu kapsamda;

- Yeşil hat uygulaması,
 - Beyannamenin belge kontrollerine tabi tutulması halinde kontrollerinin öncelikle yapılması,
 - Beyanname kapsamı eşyanın muayeneye tabi tutulması halinde muayenenin öncelikle yapılması,
- Uygulamaları bulunmaktadır.¹⁴

3.3. Emniyet ve Güvenlik Yönlü Kolaylaştırmalar

YYS sahiplerine, ayrıca bir talebe gerek kalmaksızın, Türkiye Gümrük Bölgesine giriş ve çıkışta aşağıdaki emniyet ve güvenlik kontrollerine ilişkin kolaylaştırmalardan, yararlanma izni verilmektedir. Bu kapsamda;

- Azaltılmış zorunlu bilgilerden oluşan özet beyan verme kolaylığı,
- Özet beyana yada özet beyan yerine geçen belgelere veya özet beyan olarak kullanılan bilgilere dayalı emniyet ve güvenliğe ilişkin gümrük kontrollerinin azaltılması ve bu kontrollerin öncelikle yapılması,

¹³ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 27.

¹⁴ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 4/(9).

c) Sınır kapılarından öncelikli geçiş hakkı tanınması, Uygulamaları bulunmaktadır.¹⁵

3.4. Götürü Teminat, Onaylanmış İhracatçı, İzinli Gönderici, İzinli Alıcı, İthalatta Yerinde Gümrükleme Uygulamaları

YYS sahiplerinin, talep etmeleri ve bu uygulamalara ilişkin ilgili ek koşul veya koşulları da sağlamaları halinde; götürü teminat, onaylanmış ihracatçı, izinli gönderici, izinli alıcı ve ithalatta yerinde gümrükleme uygulamalarından faydalanmalarına izin verilmektedir.¹⁶

3.4.1. Götürü Teminat Uygulaması

Götürü teminat uygulaması, eşyanın gümrük vergilerinin teminata bağlanmasını gerektiren bir gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanıma tabi tutulduğu durumlarda, bu uygulamadan yararlanacak kişi için belirlenmiş tutardaki teminatın, her işlem için ayrı ayrı teminat verilmeksizin, teminata bağlanması gereken tutardan bağımsız olarak ve herhangi bir düşün yapılmaksızın 1 yıl süreyle kullanılabilmesini ifade etmektedir.¹⁷

3.4.2. Onaylanmış İhracatçı Yetkisi

Onaylanmış ihracatçı; basitleştirilmiş işlem kapsamında A.TR Dolaşım Belgesi düzenleme ve vize etme, eşyanın kıymetine bakılmaksızın fatura beyanı ve EUR.MED fatura beyanı düzenleme, ihracatta yerinde gümrükleme izinlerinden bir veya daha fazlasına sahip kişi olarak ifade edilmektedir.¹⁸

3.4.2.1. A.TR Dolaşım Belgesi Düzenleme

Bu kapsamda, A.TR Dolaşım Belgelerini Bakanlıkça

¹⁵ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 4/(10).

¹⁶ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 4/(8).

¹⁷ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 32/(1).

¹⁸ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 3/(1)-n.

yetki verilen kişi ve kuruluş tarafından düzenleme ve vize işlemi için gümrük idarelerine ibraz edilme zorunluluğu olmaksızın düzenleyebilme izni verilmektedir.¹⁹

3.4.2.2. Fatura Beyanı Düzenleme

Bu kapsamda, Serbest Ticaret Anlaşması yapılan ülke veya ülke gruplarıyla tercihli ticarete, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında tarım ürünlerinin tercihli ticaretinde ve ülkemiz tarafından tek taraflı olarak tanınan Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi rejimi kapsamında gerçekleştirilen tercihli ticarete eşyanın kıymetine bakılmaksızın fatura beyanı veya EUR. MED fatura beyanı düzenleyebilme izni verilmektedir.²⁰

3.4.2.3. İhracatta Yerinde Gümrükleme

Bu kapsamda, eşyanın ihraç işlemlerinin YYS sahibi firmanın kendi tesislerinde basitleştirilmiş usul çerçevesinde yapılması suretiyle, eşyanın ihracat gümrük müdürlüğüne getirilmeden doğrudan çıkış gümrük idaresine sevk edilmesine izin verilmektedir.²¹

3.4.3. İzinli Gönderici

Bu kapsamda, eşyanın transit işlemleri YYS sahibi firmanın kendi tesislerinde basitleştirilmiş usul çerçevesinde yapılmak suretiyle, eşyayı hareket gümrük idaresine sunmaksızın doğrudan çıkış gümrük idaresine sevk etmeye izin verilmektedir.²²

3.4.4. İzinli Alıcı

Bu kapsamda, ithalat eşyasını varış gümrük idaresine getirilmeden giriş gümrük idaresinden doğrudan YYS sahibi firmanın kendi tesislerine veya ithalatta

yerinde gümrükleme iznine haiz eşya sahibinin tesislerine sevk etmeye ve transit işlemlerini bu tesislerde sonlandırmaya izin verilmektedir.²³

3.4.5. İthalatta Yerinde Gümrükleme

Bu kapsamda, eşyanın ithalat gümrük idaresine getirilmeden giriş gümrük idaresinden doğrudan YYS sahibi firmanın kendi tesislerine sevk edilmesine ve ithal işlemlerinin bu tesislerde veya eşyayı taşıyan izinli alıcının uygun bulunan tesislerinde basitleştirilmiş usul çerçevesinde yapılmasına izin verilmektedir.²⁴

4. YYS Koşulları

4.1. Güvenilirlik Koşulu

Güvenilirlik koşulunun yerine getirilmiş olması için Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliğinin 5'inci maddesinde sayılan koşulların tamamının sağlanmış olduğunun yapılacak ön inceleme neticesinde gümrük idaresince tevsik edilmiş olması gerekmektedir.²⁵

Bu çerçevede özet olarak;

a) Şirket yönetim kurulu üyeleri, sermayesinin %10'undan fazlasına sahip gerçek kişiler ile gümrük ve dış ticaret işlemlerinde temsil yetkisini haiz çalışanlarının; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, 1567 sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kanuna, 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Ön-

¹⁹ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 4/(8)-b/1.

²⁰ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 4/(8)-b/2.

²¹ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 3/(1)-h, 57/(1).

²² Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 3/(1)-j, 76/(1).

²³ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 3/(1)-i, 96/(1).

²⁴ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 3/(1)-i, 121/(1).

²⁵ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 5/(1).

lenmesi Hakkında Kanun, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun kapsamında yer alan belirli suçlardan ceza veya mahkumiyet kararının bulunmaması,

b) Yönetmelikte belirtilen dönem içerisinde; ithalat, ihracata ve transit beyannameleri ile özet beyandan kaynaklı gümrük mevzuatı ihlalleri nedeniyle belirli maddeler uyarınca düzenlenen ceza kararları sayısının, işlem gören ithalat, ihracat ve transit beyannameleri ile özet beyan sayılarının belirli bir oranını aşmaması,

c) Gümrük mevzuatı uyarınca kesinleşmiş vergi ve ceza borcu bulunmaması,

d) Vergi mevzuatı uyarınca kesinleşmiş vergi borcu bulunmaması,

e) İlgili mevzuat uyarınca kesinleşmiş sosyal güvenlik prim borcu bulunmaması,

f) YYS başvurusunun yapıldığı yıldan önceki takvim yılı içinde veya başvurunun yapıldığı ayın ilk gününden geriye dönük bir yıl içerisinde gümrük idaresinde en az 100 adet beyan kapsamında işlem yapılmış olması,

Gerekmektedir.²⁶

Güvenilirliğe ilişkin olarak yukarıda yer alan koşulların sağlanıp sağlanmadığı ilgili Bölge Müdürlüğüne gerçekleştirilecek ön inceleme neticesinde belirlenmektedir.

4.2. Mali Yeterlilik Koşulu

Mali yeterlilik koşulu kapsamında; başvuru sahibinin mali yapısının başvuru yılından önceki 3 yıl esas alınmak suretiyle, yeminli mali müşavir tarafından incelenerek, olumlu görüşle rapora bağlanması ge-

rekmektedir. Bu bağlamda mali yeterlilik, başvuru sahibinin iştiğal ettiği iş alanının özellikleri de göz önüne alındığında, taahhütlerini karşılamaya yeterli bir mali durumda bulunmasını ve hakkında iflas işlemi başlatılmamış olmasını ifade etmektedir.²⁷

Mali yeterlilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığı sunulan yeminli mali müşavir raporu üzerinden ilgili Bölge Müdürlüğüne gerçekleştirilen ön inceleme ile tespit edilmektedir.

4.3. Ticari Kayıtların Güvenilir ve İzlenebilir Olması Koşulu

Başvuru sahibinin ticari ve varsa taşımaya ilişkin kayıtlarının güvenilir ve izlenebilir olduğunun kabul edilmesi için yapılacak inceleme ve bu inceleme sonuçlarını değerlendirmeye yönelik kurulan sistem kapsamında yapılacak puanlama sonucunda;

a) Ticari ve varsa taşımaya ilişkin kayıtlarını, gümrük idarelerince yapılan ve özellikle sonradan kontrol kapsamında yapılacak denetimlerin sağlıklı ve etkin bir şekilde yapılmasına olanak verecek, bilgi ve kayıtların gerçekliğini koruyan şekilde ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak tutmak,

b) Eşyanın tüm vasıflarının tereddüde mahal bırakılmayacak şekilde gösterilmesini ve tüm hareketlerinin kayıt altına alınmasını mümkün kılan defter ve kayıt düzenine sahip olmak,

c) Gümrük ve varsa taşımaya ilişkin kayıtlara gümrük idaresinin fiziki veya elektronik olarak erişebilmesine olanak sağlamak,

d) İdarenin yapacağı gümrük kontrolleri için gerek duyulan uygun ortamı sağlamak,

e) Serbest dolaşımda olan ve olmayan eşya ayrımını gözeten bir lojistik kayıt sistemine (stok ve depola-

²⁶ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 5/(1).

²⁷ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 7/(1),(3).

ma kayıt sistemi, muhasebe sistemi ve benzerleri) sahip olmak,

f) İşletmenin türü ve büyüklüğü ile orantılı, yasadışı ve usulsüz işlemlerin tespitine imkân veren, eşya akışının idaresi için uygun, belirli bir sistematik içerisinde işlemlerin yürütülmesini sağlayan ve iç kontrol mekanizması içeren bir idari organizasyon yapısına sahip olmak,

g) Gümrük işlemlerinin mevzuata uygunluğu ile eşyanın gümrük idaresine doğru beyan edilmesini teyit ve tevsik edecek kurum içi bir sistematığe sahip olmak, gümrük konularıyla ilgili birimlerinde ve buna ilişkin iç kontrol süreçlerinde gümrük konularında bilgili ve tecrübeli personel istihdam etmek veya gümrük konularında bilgili ve tecrübeli personel istihdam eden tüzel kişilerden gümrük konuları ve buna ilişkin iç kontrol süreçlerine yönelik danışmanlık hizmeti almak,

h) Gümrük mevzuatına uyum konusunda herhangi bir aksaklık ortaya çıktığında veya sorun tespit edildiğinde gümrük idaresini bilgilendirmek,

i) Tüm beyanlara ilişkin olarak idarenin isteği doğrultusunda sunulacak şekilde, özel mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, beyanın gerçekleştiği yılın sonundan itibaren 5 yıl süreyle ilgili belgeleri saklamak,

j) Bilgi ve kayıtların arşivlenmesi ve bilgi kaybının önlenmesine yönelik yeterli ve uygun bir iş planlamasına sahip olmak,

k) Bilgisayar sistemini yetkisiz girişlerden korumaya ve verilerini güvenceye almaya yönelik uygun bilişim teknolojisi güvenlik önlemlerine sahip olmak,

Koşulların yeterli düzeyde sağlanmış olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.²⁸

Ticari kayıtların güvenilir ve izlenebilir olmasına ilişkin olarak yukarıda belirtilen koşulların (k'da yer alan koşul hariç) sağlanıp sağlanmadığı Gümrük ve Ticaret Müfettişleri tarafından yapılan yerince inceleme ile bu inceleme sonuçlarına ilişkin olarak Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak değerlendirme neticesinde belirlenmektedir.

Bilgisayar sistemini yetkisiz girişlerden korumaya ve verilerini güvenceye almaya yönelik uygun bilişim teknolojisi güvenlik önlemlerine sahip olma koşulu (k'da yer alan koşul) ise ilgili Bölge Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen ön inceleme kapsamında ISO 27001 sertifikası üzerinden yapılmaktadır.

4.4. Emniyet ve Güvenlik Koşulu

Başvuru sahibinin uygun emniyet ve güvenlik standartlarına sahip bulunduğu kabul edilmesi için yapılacak inceleme ve bu inceleme sonuçlarını değerlendirmeye yönelik kurulan sistem kapsamında yapılacak puanlama sonucunda;

a) YYS kapsamındaki faaliyetlerle ilgili olarak kullanılacak binaların izinsiz giriş ve sızmaları önleyecek nitelikte olması ve tesislere ilişkin genel güvenlik tedbirlerini almış olmak,

b) Yükleme yerlerine, sevkiyat sahalarına, kargo bölümlerine ve taşıma araçlarına yetkisiz girişleri önlemek üzere uygun erişim kontrol tedbirlerini almış olmak,

c) Herhangi bir eşyanın değiştirilmesini, kaybını veya yabancı eşya eklenmesini önleyecek tedbirleri almış olmak,

d) Eşyanın konulması için uygun görülen yerleri gümrüğün denetimini kolaylaştıracak şekilde düzenlemiş olmak,

²⁸ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 6/(1).

e) Yasaklama ve kısıtlamalara tabi eşya söz konusu ise, bunlara ilişkin ithalat ve/veya ihracat lisanslarıyla ilgili işlemleri takip edecek ve bu kapsamdaki eşyayı diğer eşyadan ayıracak bir iş akışını oluşturmuş olmak,

f) Uluslararası arz zincirinin güvenilirliğinden emin olunmasını sağlamak amacıyla, iş yaptığı kişi ve firmaların kimliklerinin açıkça tespit edilmesi ve bu kişi ve firmaların uygun emniyet ve güvenlik tedbirleri aldıklarının kontrolüne yönelik önlemleri almış olmak,

g) Mevzuatın izin verdiği ölçüde, güvenlik açısından hassas pozisyonlarda görev yapacak çalışanları hakkında işe başlama öncesi ve sonrasında periyodik olarak güvenlik araştırması yapıyor ve firmada çalışanlardan kaynaklı ortaya çıkabilecek risklere karşı güvenlik tedbirleri alıyor olmak,

h) İlgili personelinin arz zinciri güvenliği ile ilgili eğitim programlarına aktif olarak katılımını sağlamak,

Koşulların yeterli düzeyde sağlanmış olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.²⁹

Emniyet ve güvenlik koşullarının sağlanıp sağlanmadığı Gümrük ve Ticaret Müfettişleri tarafından yapılan yerince inceleme ile bu inceleme sonuçlarına ilişkin olarak Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak değerlendirme neticesinde belirlenmektedir.

5. YYS Süreci ve Yapılan İncelemeler

5.1. Başvuru: Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü

YYS'ye ilişkin başvurular, başvuru formu ve gerekli

belgelerle birlikte yetkili Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüklerine yapılmakta olup, hangi iller kapsamında hangi Bölge Müdürlüklerinin yetkili olduğu Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliğinin 20 no.lu ekinde belirtilmiştir. Bu çerçevede, firmaların ticaret siciline kayıtlı buldukları il yada ilçenin bağlı bulunduğu il esas alınarak yetkili Bölge Müdürlüğüne başvuruda bulunulması gerekmektedir.

5.2. Ön İnceleme: Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü

Başvurunun ön incelemesi, ilgili Bölge Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Yapılan ön inceleme neticesinde aranan koşulların tümünün sağlandığının tespiti halinde, Bölge Müdürlüğüne düzenlenen ön inceleme değerlendirme formu başvuru sırasında ibraz edilen başvuru formu, soru formu ve diğer belgelerle birlikte Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğüne gönderilmektedir.

Şayet Bölge Müdürlüğüne yapılan başvuruda, aranan belgelerden bir kısmının başvuru dosyasında yer almadığının veya eksik bilgi içerdiğinin tespiti halinde, başvuru sahibine eksik bilgi ve belgeler için ek süre verilerek bunları tamamlaması istenmektedir.

5.3. İnceleme: Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü

Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğüne soru formu içerisinde yer alan bilgilerin tam ve yeterli olup olmadığı incelenir. Yapılan inceleme neticesinde soru formunda yer alan bilgilerin tam ve yeterli olduğunun tespiti halinde, yerinde inceleme yapmak üzere Gümrük ve Ticaret Müfettişi görevlendirilmesine ilişkin işlemler yerine getirilir.

²⁹ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, a.g.y., md. 8/(1).

Genel Müdürlükçe yapılan inceleme neticesinde soru formunda yer alan bilgilerin eksik veya yetersiz olduğunun tespiti halinde, durum başvuru sahibine bildirilerek verilen ek süre içerisinde eksik veya yetersiz olduğu tespit edilen hususların giderilerek soru formunun yeniden düzenlenerek Genel Müdürlüğe ibrazı istenmektedir.

5.4. Yerinde İnceleme: Gümrük ve Ticaret Müfettişi

Yerinde inceleme Gümrük ve Ticaret Müfettişleri tarafından icra edilmektedir. Bu çerçevede Müfettişlerce Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliğinin 6-(1)/a-h ile 8'inci maddesinde sayılan koşulların sağlanıp sağlanmadığı incelenir. Yapılan yerinde inceleme sırasında, koşullardan bir veya daha fazlasının sağlanmadığı ancak verilecek ek süre içerisinde tespit edilen eksikliklerin giderileceğine ilişkin başvuru sahibi tarafından taahhütte bulunulması halinde, bu eksikliklerin giderilmesi için Gümrük ve Ticaret Müfettişleri tarafından başvuru sahibine 30 iş gününe kadar ek süre verilebilmektedir.

Yapılan inceleme neticesinde, koşulların tümünün sağlanıp sağlanmadığına ilişkin olarak Yerinde İnceleme Değerlendirme Formu düzenlenerek İnceleme Raporu ekinde Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına intikal ettirir. Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca uygun bulunan İnceleme Raporu ve eki Yerinde İnceleme Değerlendirme Formu Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğe gönderilir.

5.5. Değerlendirme: Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü

İnceleme Raporu ekinde gönderilen Yerinde İnceleme Değerlendirme Formu Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğünce incelenir. Yapılan inceleme neticesinde, Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması

Yönetmeliğinin 6-(1)/a-h ve 8'inci maddelerinde sayılan koşulların tamamının sağlandığının anlaşılması halinde, YYS belgesi düzenlenmesi amacıyla başvurunun yapıldığı Bölge Müdürlüğüne bildirimde bulunulur. Şayet; yapılan inceleme neticesinde, söz konusu koşullardan herhangi birinin sağlanmadığı belirlenirse, başvurunun reddedildiğinin başvuru sahibine bildirilerek başvuru dosyasının iade edilmesi amacıyla başvurunun yapıldığı Bölge Müdürlüğüne bildirimde bulunulur.

5.6. YYS Düzenleme/Başvurunun Reddi: Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü

Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün YYS belgesi düzenlenmesine yönelik bildirim üzerine ilgili Bölge Müdürlüğü tarafından Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliğinin 15'inci maddesinde belirtilen süreler içerisinde YYS belgesini düzenlenir. Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliğinin 6-(1)/a-h ve 8'inci maddelerinde sayılan koşullardan herhangi birini sağlamayan başvuru sahibine başvurunun reddedildiği bildirilerek dosyası iade edilir.

6. YYS Sahiplerini Bekleyen Denetimler

YYS, gümrük işlemlerinin basitleştirilmesini ve kolaylaştırılmasını sağlayarak ticareti daha güvenli hale getirmeyi hedeflemekle birlikte, bu belgeye sahip güvenilir firmaları adeta bir gümrük idaresi gibi kabul ederek yetkilendirmektedir. Dolayısıyla, verilen yetkinin yerinde ve mevzuata uygun olarak kullanılıp kullanılmadığının tıpkı gümrük idarelerinin teftişinde olduğu üzere yerinde denetlenmesi gerekmektedir. Zaten YYS'ye ilişkin aranan koşulların bazıları da bu denetimin sağlıklı bir şekilde yapılması için firmaların alt yapılarını hazırlamalarını şart koşmaktadır. Diğer taraftan, YYS alan firmaların bu belgeye ilişkin koşulları sağlamaya devam edip

etmediğinin de belirli periyotlar dahilinde kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede YYS sahiplerinin sıklıkla karşılaşacağı denetimleri sonradan kontrol ve izleme denetimi şeklinde bir ayırıma tabi tutmak mümkün bulunmaktadır.

6.1. Sonradan Kontrol (Rutin Denetim)

Sonradan kontrol; beyan edilen bilgilerin doğruluğu ve işlemlerin usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığı da dâhil eşyanın gümrük işlemlerine ve/veya sonraki ticari işlemlere ilişkin ticari belge ve verilerin yada riskli kişi veya işlemlerin ilgili kişilere ait yerlerde kontrolünü kapsamaktadır. Riskli kişi veya işlem ise risk kriterlerine göre gümrük işlemleri açısından yüksek risk ifade eden kişi veya işlemleri belirtmektedir.³⁰

Sonradan kontrol denetimi esasen 2007 yılında “mavi hat” kapsamı beyannamelerin denetimi çerçevesinde başlamakla birlikte, 2008 yılında uygulamaya konulan Sonradan Kontrol ve Riskli İşlemlerin Kontrolü Yönetmeliği kapsamında firmaların tüm gümrük işlemlerini kapsayacak şekilde genişletilmiştir. 2008 yılından beri yıllık sonradan kontrol planları çerçevesinde uygulanan bu denetim yönteminde, muhtelif risk kriterleri ışığında her yıl belirli sayıdaki firmanın gümrük işlemleri ve bunlara dair ticari bilgi, belge, kayıt ve veriler firma nezdinde incelenmektedir. Bu bağlamda, YYS sahibi firmaların adeta bir gümrük idaresi gibi yetkilendirilmesi nedeniyle bu denetim ile daha sık karşılaşacağını değerlendirmekteyiz.

6.2. Plan Dışı Sonradan Kontrol (Risk Analizine Dayalı Denetim)

Plan dışı sonradan kontrol, riskli kişi veya işlemlerin sonradan kontrol planı dışında yapılan kontrolünü

ifade etmektedir.³¹ Bu denetim modeli esasen yukarıda açıklanan sonradan kontrol modelinden başka bir şey değildir. Aralarındaki temel farklılık denetimin zamanına ve içeriğine ilişkindir. Sonradan kontrol yıllık belirli bir plana göre yapılırken, plan dışı sonradan kontrol plan haricinde duruma bağlı olarak belirsiz zamanlarda yapılmaktadır. Denetimin içeriği bakımından, sonradan kontrol tüm gümrük işlemlerini yada genellikle ithalat ihracat işlemlerini kapsarken plan dışı sonradan kontrol ise risk analizine dayalı olarak belirli bir eşya, ülke, menşee, sektör gibi spesifik alanları ihtiva edebilmektedir. Dolayısıyla, YYS sahiplerinin sonradan kontrol denetiminde olduğu gibi risk analizlerine bağlı olarak plan dışı sonradan kontrol denetimiyle de sıklıkla muhatap olacağını düşünmekteyiz.

6.2. İzleme Denetimi

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan düzenleme kapsamında, YYS koşulları ile bu kapsamdaki izin ve yetkilerin verilmesine ilişkin koşulların YYS sahiplerince sağlanmaya devam edilip edilmediğinin Bölge Müdürlükleri bünyesinde yer alan Ticaretin Kolaylaştırılması Şubelerince izlenmesi öngörülmüştür.³²

Bu çerçevede, YYS sahipleri belge düzenlenme tarihinden itibaren üç yılda bir yetkili Bölge Müdürlüğünde yer alan Ticaretin Kolaylaştırılması Şubelerince izlenecektir. Bu izleme faaliyeti Yetkilendirilmiş Yükümlülerin İzlenmesi Tebliğinin 5’inci maddesinde belirtilen koşulların sağlanmaya devam edilip edilmediğinin incelenmesini kapsamaktadır.³³

³⁰ Sonradan Kontrol ve Riskli İşlemlerin Kontrolü Yönetmeliği, 27/10/2008 tarihli 27037 sayılı Resmî Gazete, md. 4/g, f.

³¹ Sonradan Kontrol ve Riskli İşlemlerin Kontrolü Yönetmeliği, a.g.y., md. 4/d.

³² Yetkilendirilmiş Yükümlülerin İzlenmesi Tebliği, 14/03/2017 tarihli 3007 sayılı Resmî Gazete, md. 1.

³³ Yetkilendirilmiş Yükümlülerin İzlenmesi Tebliği, a.g.t., md. 5.

Sonuç ve Öneriler

Küreselleşmeyle birlikte ticaret hacminin artırılması bağlamında gümrük ve dış ticaret işlemlerinin basitleştirilmesi, hızlandırılması ve güvenilir hale getirilerek yasa dışı ticarete odaklanılmasını hedefleyen YYS sistemi dış ticaret erbabı için önemli rekabet avantajları sunan bir uygulama olarak 2013 yılından beri fiilen yürürlükte bulunmaktadır.

Söz konusu uygulamanın yaklaşık 5 yıldır gündemde olmasına karşın yeterli ilgiyi görmediği bu belgeyi alan firma sayısından anlaşılmaktadır. Bunun belki de en önemli sebebi, firmalarda yeterli bir bilincin oluşmaması ve uygulamanın OKSB sistemindeki “mavi hat” uygulamasının bir devamı olarak görülmesidir. Halbuki YYS sistemi, OKSB'nin daha da ötesinde getirdiği bir takım yeni basitleştirmeler ve kolaylaştırmalar ile bu belgeyi alan firmaları adeta bir gümrük idaresi gibi çalışma imkanı sunmaktadır. Sistemin ulusal ölçekte uygulama yönüyle tam olarak oturmamış olması da beklenen ilginin azlığına katkı sağlamıştır.

2017 yılında özellikle de yılın ikinci yarısında YYS'ye olan ilginin arttığı görülmektedir. Bunun en önemli sebebinin A ve B sınıfı OKSB uygulamasının 15 Ağustos 2017 itibarıyla kaldırılması olmaktadır. Mavi hat uygulamasını kullanan A ve B sınıfı OKSB firması sayısı ile mevcut YYS firması sayısı dikkate alındığında, büyük orandaki OKSB firması hala YYS almamış durumdadır. Burada; sürecin uzun ve yorucu olması, ISO 9001 ve ISO 27001 gibi bir kısım sertifikalar nedeniyle ilave yatırımları ve dolayısıyla maliyet artışları gerektirmesi gibi pek çok sebep söylemek mümkün olmakla birlikte, en önemli etken kanaatimizce büyüğünden küçüğüne dış ticaret firmalarının organizasyon yapısında gümrük ve dış ticaret alanında var olan eksiklikleridir.

Dış ticaret firmalarında genellikle gümrük ve dış ticaretle ilgili departmanların bulunmadığı yada bulunanların da yeterli düzeyde olmadığı, bu konuların mali işler yada lojistik birimlerinin görev tanımı ve alanına bırakıldığı görülmektedir. Bunun yanında, firmaların mali işler, lojistik vb. departmanları içerisinde gümrük ve dış ticaret konusunda uzman kişilerin yeterli ölçüde bulunmadığı, bu alandaki ihtiyacın gümrük işlemlerinin takibini gerçekleştiren gümrük müşavirliği şirketlerinden karşılanmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Ancak, bunun yeterli olmadığı YYS başvurularındaki yığılmalar ile kendini göstermiştir.

Halbuki, gerek gümrük ve dış ticaret işlemlerine gerekse de YYS'ye ilişkin süreçler firmaların pek çok departmanını ilgilendirmekle birlikte esasen gümrük ve dış ticaretle ilgili departmanının alanına girmektedir. Nitekim YYS'ye ilişkin aranan koşullardan biri de firmaların gümrük ve dış ticaret alanında tecrübeli ve uzman kişileri istihdam edip etmediğidir. Firmaların hala bu anlamda önemli eksikliklerinin bulunduğu, YYS sürecinin atlatılması bakımından dışarıdan danışmanlık alınması, mevcut personele eğitim verdirilmesi gibi geçici önlemlerle durumu idare etmeye çalıştıkları gözlemlenmektedir.

Fakat, YYS belgesinin alınmasıyla her şey bitmiş olmamaktadır. YYS uygulamasının daha da geliştirilmesiyle birlikte firmaların adeta bir gümrük idaresi gibi çalışacağı düşünüldüğünde geçici önlemler yerine daimi önlemler ile gümrük ve dış ticaret işlemlerinin önemsenmesi gerektiğini değerlendirmekteyiz. Nitekim YYS sistemini de beklediği ve istediği firmadaki bu kişilerin tüm süreci anlayacak ve yönetecek kapasitede olmalarını temin etmektir. Böylece, bu kişilerin uluslararası ticarete konu eşyaya ilişkin olarak tedarik, ithalat, ihracat, üretim, pazarlama, nakliye-lojistik gibi tüm aşamaları kontrol etmeleri ve bu alanlara hakim olmaları sağlanacaktır. Bu

bağlamda, şirketlerin örgütsel yapılarında gümrük ve dış ticaret departmanlarını oluşturarak yada var olanları gözden geçirerek tecrübeli ve uzman kişileri istihdam etmeye öncelik vermelerinin faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Firmaların tecrübeli ve uzman kişileri istihdam etmeleri rekabete ve geleceğe hazırlıklı olunması açısından da önem arz etmektedir. Nitekim YYS alan firma sayısı ve başvurudaki yığılma bu konuda önemli bir gösterge niteliğindedir. 15 Ağustos 2017 tarihi itibarıyla YYS alan firmalar, rakiplerine göre özellikle gümrük ve dış ticaret işlemlerinin zaman ve parasal maliyeti açısından önemli bir avantaj elde etmişlerdir. Bunun sebebini, söz konusu firmaların istihdam ettiği uzman kişiler ile bunların öngörülmesinde aramak yanlış olmayacaktır.

YYS sahibi firmaların göz önünde bulundurmaları gereken bir diğer alan da kendilerini bekleyen denetimlerdir. Temel olarak YYS sahibi firmalar, planlı ve plansız olmak üzere sonradan kontrol denetimi ile YYS koşulları bakımından izleme denetimine tabi olacaktır. Dolayısıyla, eskiye oranla daha fazla denetim ile karşılaşılacağından denetime hazırlıklı hale gelmesi, bu kapsamda bir denetim altyapısı oluşturulması önem arz etmektedir.

Pek çok firmanın kendi bünyesinde bir iç denetim birimi olmasına karşın söz konusu birimin YYS'nin amaçladığı manada gümrük ve dış ticaret işlemlerini denetmekten uzak olduğu gözlemlenmektedir. Çünkü söz konusu birimlerde bu alanda uzman personelin bulunmadığı, dolayısıyla genel olarak süreç ve evrak denetimi anlamında bir rol üstlenildiği görülmektedir. Bu çerçevede, firmaların iç denetim birimlerinin gümrük ve dış ticaret işlemlerine de sirayet edecek şekilde güncellenmesi ayrıca ele alınması gereken bir durumdur. Söz konusu denetimin danışmanlık ve denetim firmalarından da

sağlanması mümkün bulunmaktadır. Firmalar fayda-maliyet analizi neticesinde hangisinin kendileri açısından karlı olduğuna karar verecek olmakla birlikte, mutlak suretle alt yapılarını denetime hazır hale getirmeli ve yeni denetim yöntemlerine hazırlıklı olmalıdır.

YYS ile ilgili olarak söylenebilecek bir diğer husus da yapılan yerinde inceleme neticesinde düzenlenen Yerinde İnceleme Değerlendirme Formunun sadeleştirilmesi ve güncellenmesi gereğidir. Söz konusu formda tekrar eden benzer mahiyetteki soruların bulunduğu, bazı soruların anlaşılmasında güçlükler yaşandığı yapılan incelemelerde sıklıkla ifade edilmektedir. Formun güncellenmesi noktasında Bakanlıkça yapılmakta olan çalışmanın bu türden sorunları ortadan kaldıracığını değerlendirmekteyiz.

Kaynakça

- 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 04/11/1999 tarihli 23866 sayılı Resmî Gazete.
- Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği, 21/05/2014 tarihli 29006 sayılı Resmî Gazete.
- Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği (Mülga), 10/01/2013 tarihli 28524 sayılı Resmî Gazete.
- Gümrük Yönetmeliği, 07/10/2009 tarihli 27369 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete.
- Sonradan Kontrol ve Riskli İşlemlerin Kontrolü Yönetmeliği, 27/10/2008 tarihli 27037 sayılı Resmî Gazete.
- Yetkilendirilmiş Yükümlülerin İzlenmesi Tebliği, 14/03/2017 tarihli 3007 sayılı Resmî Gazete.
- Yetkilendirilmiş Yükümlü Soru Formu Hazırlama Rehberi, Ankara: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Yayını, 2016.
- <http://risk.gtb.gov.tr/aeo-listeleri/aeo-firma-listesi>, 30/10/2017.

Doğrudan Satış Yöntemiyle Ürünlerini Pazarlayan İşletmelerin Gümrük Kıymeti Beyanında Dikkat Etmeleri Gereken Bir Husus: “Prim-Komisyon-İkramiye Ödemeleri”

Özet

Çok uluslu şirketler tarafından firmalara farklı maliyet ve rekabet avantajları sağlaması nedeniyle son dönemlerde sıkça tercih edilen pazarlama metotlarından biri de “doğrudan satış” sistemidir. Çoğunlukla takviye edici gıdalar, kozmetik ürünleri ve küçük ev aletlerinin satışında kullanılmakta olan bu sistemin işleyişinde ithalatçı firmalar tarafından eşyanın satış hasılasının bir kısmının ithalattan sonraki bir aşamada ihracatçıya transfer edilmesi, bu ürünlerin ithalatı aşamasında gümrük kıymeti beyanını daha özelliikli koluma sokmaktadır. İthalatçı firmalar tarafından komisyon, prim, ikramiye veya başka adlar altında ihracatçıya ödenen bu bedellerin gümrük mevzuatında bulunan gümrük kıymetine ilişkin hükümler karşısındaki durumunun değerlendirilmesi oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Satış, Gümrük Kıymeti, İstisnai Kıymetle Beyan

JEL Sınıflandırma Kodu: F1, F10, F14, K29,

A Noteworthy Issue Concerning Declaration of Customs Value for Companies Using “Direct Selling” Marketing Method: “Premium-Commission-Bonus Payments”

Abstract

One of the most preferred marketing method favoured by multinational corporations due to its different cost and competency advantages is “direct selling” system. The system, which is frequently used to market supplements, cosmetic products and kitchenwares, makes declaration of customs value in a specific way because of transferring a portion of sales to exporters by importers. It is quite important to asses payments made by importers under the name of premium, commission or bonus in terms of customs value legislation.

Keywords: Direct Selling, Customs Value, Exceptional Customs Value Declaration

JEL Classification Codes: F1, F10, F14, K29,

Giriş

Doğrudan satış (direct selling veya multi level marketing) yöntemi özü itibariyle özel olarak yapılandırılmış bir pazarlama sistematiği yahut stratejisinin uygulamadaki karşılığıdır. Çok uluslu şirketlerin özellikle pazarlama, satış, dağıtım veya reklam/tutundurma ve benzeri maliyetlerini en aza indirgeyerek karlarını maksimize etmek için son dönemde yeni arayışlar ve pazarlama stratejileri üzerinde yoğunlaştığı bir gerçektir.

Doğrudan satış yöntemi de, sağladığı vergi avantajları da göz önüne alındığında işletmelerin böyle bir ihtiyaçtan hareketle oluşturduğu, bir pazarlama mantığına dayanmaktadır. Doğrudan satış çoğunlukla sağlık ürünleri, kozmetik-kişisel bakım ürünleri, takviye edici gıdalar ile küçük ev aletlerinin pazarlanmasında uygulama alanı bulmaktadır.

Bu makalemizde, doğrudan satış sisteminin ne olduğu, sistemin çalışma esasları, ithal ettikleri ürünleri doğrudan satış yöntemiyle satan işletmelerin ithal eşyasının gümrük kıymeti beyanını nasıl yapmaları gerektiği, doğrudan satış yönteminin doğası gereği ithal eşyası ile ilgili olarak ortaya çıkan bonus, prim, komisyon veya başka adlar altında ithal edilen eşyanın satışından elde edilen hasıladan kaynaklanan ödemelerin gümrük mevzuatı karşısındaki durumu irdelenmektedir.

Ayrıca, bir pazarlama yöntemi olarak karşımıza çıkan doğrudan satış sistemi ile gümrük kıymeti arasında nasıl bir ilişkinin ortaya çıkabileceği ile çok uluslu şirketlerin bu ürünlerin ithalatı sürecinde gümrük kıymeti beyanında dikkat etmeleri gereken noktalar üzerinde durulacaktır.

1- Doğrudan Satış Yöntemi Nedir?

Doğrudan satış, bir satıcının anlatması ve/veya göstererek tanıtması aracılığıyla bir tüketim malının

veya hizmetinin tüketiciye evinde, bir tanıdığıının evinde, işyerinde veya bir satış noktası olmayan bir başka yerde doğrudan satışının gerçekleşmesidir. Doğrudan satış yoluyla tüketici, evinin ve kendisinin birçok ihtiyacının istediği zaman istediği yerde, kendisine ürünlerin her türlü özelliği bire bir anlatılarak teslim edilmesini ve de bir sorunu olduğunda da aynı şekilde hizmet almasını garantiler. Kolaylık, güvence ve kişiye özel hizmet, doğrudan satış yöntemiyle alışverişin tercih edilme nedenleridir.¹

Dünya Doğrudan Satış Dernekleri Federasyonu'nun (WFDSA) tanımına göre doğrudan satış; bir satıcının anlatması ve/veya göstererek tanıtması amacıyla bir tüketim malının veya hizmetinin tüketiciye evinde, bir tanıdığıının evinde, işyerinde veya dükkan olmayan bir başka yerde direkt olarak pazarlanmasıdır. Doğrudan satışta en belirgin iki özellik; yüz yüze satışın olması ve sabit bir satış mekanının bulunmamasıdır. Ayrıca endüstriyel ürün satışından ziyade nihai tüketicilere yönelik bir satış yöntemi olması da diğer bir özellik olarak görülmektedir.²

Çok katlı pazarlama (Multi Level Marketing) ise doğrudan satış yönteminin daha gelişmiş bir türüdür. Bu iş modeli, her satıcının kendi kurduğu ekibiyle doğrudan satışa konu olan ürünün cirosunu büyütmesi üzerine yapılmıştır. Çok katlı pazarlamada satıcılar, hem ürünlerin kullanıcısı olan birer tüketici hem de satış yapan birer dağıtıcı olup aynı zamanda kazançlarını ve çalışma koşullarını kendileri belirleyen bağımsız birer profesyonel girişimci statüsündedirler. Çok katlı pazarlamada her satıcı, kendi çevresinde (network) bir satış ekibi kurarak bir anlamda kendi işinin sahibi olmaktadır. Mağaza açmak gibi yüksek bir sabit gidere katlanılmaması ve

¹ <http://www.farmasi-kayit.com/?pnun=55&pt=Do%C4%9Frudan+Sat%C4%B1%C5%9F+Nedir%3F>, Erişim Tarihi: 18.01.2017

² Sanem Alkibay, Doğrudan Satış Elemanlarının Profili ve ve Doğrudan Satışa İlişkin Yaklaşımları Üzerine Bir Araştırma, dergipark.ulakbim.gov.tr/esef/article/download/.../5000085475, Erişim Tarihi: 18.01.2017

reklam yapılmayarak önemli bir tasarruf sağlama-sı, doğrudan pazarlamaya, geleneksel pazarlama-ya kıyasla önemli bir fiyat avantajı sağlamaktadır. Bu sistemde, satıcılar sadece sisteme kaydettikleri üyelerden/satıcılardan prim almakla kalmaz, kendi kaydettikleri satıcıların sisteme dahil ettikleri üyelerden ve onların sattığı ürünlerin cirolarından da prim alırlar. Bir satıcının birden fazla unvan veya seviye (level) için komisyon alması, “çok katlı marketing” sisteminin en belirgin özelliği olduğundan uygulamada bu sistem “Ağ Pazarlaması” (Network Marketing) olarak da tanımlanmaktadır³.

1978 yılında kurulan Dünya Doğrudan Satış Dernekleri Federasyonu (WFDSA), küresel olarak Doğrudan Satış Endüstrisini, Ulusal Doğrudan Satış Dernekleri (DSD) kanalıyla yürüten gönüllü bir sivil toplum örgütü niteliğindedir. Bu federasyonda 60’tan fazla ulusal DSD temsil edilmekte olup sektörde 2014 yılında dünya çapında yaklaşık 100 milyon bağımsız satış temsilcisi tarafından 182 milyar USD’den fazla perakende satışın gerçekleştiği tahmin edilmektedir.⁴ Dolayısıyla doğrudan satış sektörünün geldiği nokta itibarıyla dünya ölçeğinde oldukça hatırı sayılır bir ciroya ve satış temsilcisine ulaştığını söylememiz mümkündür.

Ülkemizde de ithal ettikleri ürünleri doğrudan satış yoluyla pazarlamasını gerçekleştiren işletmelerin örgütlendiği bir dernek olan Doğrudan Satış Derneği, 1994 yılında kurulmuş olup, halen 10 üyesi bulunmaktadır. Bu firmalar arasında Avon, Amway, Tupperware ve Oriflame gibi dünyaca ünlü firmaların bulunduğunu ifade etmek gerekmektedir. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak Türkiye’de de doğrudan satış sektörü büyümektedir. Türkiye’de nihai tüketiciye ulaşan satış rakamları 2014 yılında

önceki yıllara göre %10,5 oranında artış göstermiştir. Bu oranla 2011 ile 2014 yılları arasındaki dönemde %5,4’lük yıllık bileşik büyüme oranı (CAGR) gerçekleşmiştir⁵.

Öte yandan, Türkiye’de Doğrudan Satış sektörü, Doğrudan Satıcılara kazanç sağlamanın yanı sıra farklı alanlarda pek çok kişiye de iş fırsatı sunmaktadır. Doğrudan Satıcı sayısı 2015 yılında bir önceki yıla göre 2,1’lik artış göstererek 1.1 milyona ulaşmıştır. Bu sayının %84’ünü kadınlar oluşturmaktadır. Doğrudan Satış Derneği üyesi olan 8 şirketin toplam çalışan sayısı ise 702’dir. Bu sayının %49’unu satış ve müşteri hizmetleri alanında faaliyet gösteren çalışanlar oluşturmaktadır.

2- Doğrudan Satış Yönteminin İşleyişi ve Gümrük Kıymeti ile İlişkisi

Doğrudan satış yöntemini çoğunlukla çok uluslu şirketler ve onların diğer ülkelerde yerleşik bağlı şirketleri uygulamaktadır. Bu sistemin uygulandığı durumlarda ortada iki şirket bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, ana/merkez ülkede yerleşik çok uluslu şirketin merkezi olup bu işletmeyi ana şirket (parent company) olarak tanımlamak mümkündür. Bunun yanında diğer ülkelerde ana şirketin bir iştiraki olarak aynı unvan altında faaliyet gösteren ve bağlı şirket (subsidiary) olarak tanımlayabileceğimiz firmalar mevcuttur. Ana firmanın temel görevi, iştiraki konumunda olan bağlı şirketine doğrudan satışa konu olacak ürünleri ihraç etmektir. Buna karşılık bağlı şirket ise, faaliyette olduğu ülkede kendisine ana şirket tarafından ihraç edilen ürünlerin doğrudan satış yoluyla pazarlanması işini üstlenmektedir. Bağlı şirket ana şirketten ithal ettiği ürünleri doğrudan satış yoluyla pazarlarken; danışman, temsilci, üye veya başka adlar altında tanımladığı kişileri sis-

³ <http://www.temelaksoy.com/dogrudan-pazarlama/>, Erişim Tarihi: 18.01.2017

⁴ <http://www.dsd.org.tr/seyktor-hakkinda.html>, Erişim Tarihi: 18.01.2017

⁵ http://www.dsd.org.tr/haber_4.html, Erişim Tarihi: 18.01.2017

teme dahil etmekte ve ithal ettiği ürünlerin satışını bu kişiler aracılığıyla yapmaktadır. Burada ana hatlarıyla sistem şöyle işlemektedir:

i) Öncelikle doğrudan satışa konu edilecek eşya, çok uluslu bir şirketin genel merkezi tarafından dünyanın diğer yerinde kendisine bağlı olarak faaliyet gösteren bağlı şirkete eşya ihraç edilmesi ile başlar. Bağlı şirket ile ana firma doğrudan satışa konu olacak eşyanın ihraç edilmesi öncesinde çoğunlukla aralarında bir dağıtım/distribütörlük veya satış sözleşmesi imzalamaktadırlar. Bu sözleşmelere göre çoğunlukla merkez firma tarafından bağlı şirkete ihraç edilecek eşyanın ihraç fiyatları ile gönderilen ülkedeki perakende satış fiyatları merkez firma tarafından belirlenmekte olup, çoğunlukla bu fiyatlar eşyanın normal piyasa fiyatının altında olmaktadır. Bu sayede ürünlerin herhangi bir ülkede doğrudan satışını gerçekleştirecek olan bağlı şirket statüsündeki firma, normal piyasa fiyatının altındaki bir fiyattan ürün ithal etme/alma imkanına kavuşmaktadır.

ii) Yukarıdaki bölümlerinde ifade ettiğimiz üzere doğrudan satış yönteminde, ürünler marketler vasıtasıyla değil, tüketici ile direkt temas kurulan yöntemlerle satılmaktadır. Dolayısıyla bu yöntemle satılan ürünlerin marketlerde bulunması mümkün değildir. Oluşturulan çok geniş bir pazarlama ağıyla doğrudan kişilere satış yapılmaktadır. Ürünleri merkez firmadan piyasaya nazaran indirimli fiyatlarla ithal eden şirket, bu ürünlerin pazarlanması için geniş bir pazarlama ağına ihtiyaç duyar ve bunu da bünyesine katacağı danışman, temsilci veya üye sıfatlı kişiler ile gerçekleştirir. Bağlı şirketin birer temsilcisi olarak ithal edilen ürünleri doğrudan satış yoluyla satışını yapan bu kişiler arasındaki statü, çoğunlukla piramide benzer bir şekilde yapılandırılmaktadır. Genellikle birden fazla satıcının veya üyenin bir süpervizöre, birden fazla süpervizörün de bir müdüre

bağlı olduğu bir örgütlenme yapısı söz konusu olmaktadır.

Bu örgütlenme yapısında satılan ürünlerin bedelinin ciddi bir bölümü hiyerarşiye göre satış zinciri içerisinde yer alan üye, danışman, süpervizör veya lider unvanlı kişilere prim olarak dağıtılmaktadır. Daha fazla prim almak daha fazla satış yapmaya bağlı olduğu gibi, daha fazla satıcıyı sisteme dahil etmeye de bağlıdır. Bu nedenle bu tarz bir hiyerarşik yapılanmada doğrudan satış işini yürüten şirket açısından kendisine bağlı satıcı sayısının artması önem arz etmekte ve bu teşvik edilmektedir. Üyeler veya danışmanlar bu pazarlama zincirinin ilk halkalarıdır. Bu kişiler satıştaki başarı ve sisteme yeni kattıkları kişilere göre süpervizör yardımcısı, süpervizör, müdür yardımcısı, müdür gibi unvanlara yükselebilirler. Bu piramit veya zincir, ana pazarlama şirketinin yerleşik olduğu ülkedeki merkez şirkete kadar uzanır. Dolayısıyla brüt satış gelirlerinden bir kısmı da sistem gereği olarak yurt dışına aktarılmaktadır.

iii) Üçüncü aşamada ise ürünleri, ana/merkez firma ile yaptığı sözleşme sayesinde indirimli fiyatlardan ithal eden firmanın, ürünlerin danışmanlar vasıtasıyla doğrudan satışını neticesinde ortaya çıkan/çıkanacak hasılanın bir kısmını yine imzalanan sözleşme uyarınca ana merkez firmaya göndereceğini daha ithalat gerçekleşmeden önce biliyor olması ve bu tutarları aylık veya yıllık olarak ithalattan sonraki bir aşamada ihracatçı yani merkez firmaya transfer etmesi gündeme gelmektedir. Bu şekilde birçok ülkenin içerisindeki geniş bir temelden başlayıp dalarak ülke içerisindeki en üst seviyeye bağlanan yapı, ülke içindeki en üst seviyeden de ana firmanın kanuni merkezine yahut tüm operasyonlarını yöneten bir grup şirketinin merkezine prim aktarmak suretiyle bağlanmaktadır.

Bağlı şirket tarafından ana firmaya transfer edilen bu tutarlar, aslında çeşitli yönlerden maliyet avantajları sağlayan bir satış tekniği ve yapısı dolayısıyla elde edilen kazancın paylaşılmasıdır. Doğrudan satış yoluyla ürünlerin satıldığı ülkeden elde edilen hasılanın belirli bir oranındaki bölümünün piramidin yukarısına doğru çıkarak en sonunda merkez firmanın bulunduğu ülkeye transfer edilmesinde transfer edilen tutarlar; bonus, ikramiye, komisyon veya prim gibi adlar alabilmektedir. Uygulamada genel itibarıyla ana şirket ile ilgili ülkedeki distribütör veya bağlı şirket arasında yapılan bir komisyon/pazarlama/satış/dağıtım sözleşmesi çerçevesinde bu tür ödemelerin hangi oranlarda, kimlere, nasıl ve ne zaman yapılacağına ilişkin hususlar düzenlenmektedir.

Bu kapsamda, ürünlerin ana dağıtıcıdan itibaren nihai tüketiciye ulaşıncaya kadar ki tüm seviyelerdeki kişilere, nihai tüketiciden geriye doğru (geri besleme/feedback) ve tüm diğer nihai tüketicilere yapılan satışların bir kısmının yukarıya doğru silsile halinde prim olarak transfer edilmesini ve halkanın en son zinciri olarak elde edilen bu hasılan bir kısmının bağlı şirket tarafından aynı unvanlı yurtdışında yerleşik ana şirkete gönderilmesini, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 24/1-c maddesi uyarınca gümrük kıymetinin bir unsuru olarak ele alınması ve ithal eşyasının gümrük kıymetine eklenmesi gereken bir durum olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Zira bu tarz prim, komisyon veya ikramiye ödemelerinin ithalatçı firma tarafından gelecekte yapılacağı bilinmekle birlikte tutarının ne olacağıın ithal anında bilinmesi mümkün değildir. Bu ödemeler ithalattan sonra eşyanın satış hacmine bağlı olarak ortaya çıkmakta ve hesaplanmaktadır. Kaldı ki, doğrudan satışa konu olan ürünleri pazarlayan firmalar, yukarıdaki bölümlerde belirttiğimiz üzere ürünleri, ana firma ile imzalamış oldukları sözleşme gereği piyasa

fiyatlarına nazaran indirimli fiyatlardan almaktadırlar. Bu itibarla gümrük idarelerine ithal edilen ürünler için beyan edilen gümrük kıymeti, ithalat aşamasında yurt dışına yani ihracatçı firmaya prim, bonus veya komisyon adı altında sonradan ithal eşyasının satışından elde edilecek hasılanın tekrar transfere konu olacak kısmını (ikramiye, komisyon, prim) içermemektedir. Bu yüzden ithalatçı firmaların bu tutarlara tekabül eden kısımları ilgili ithalat işlemlerini gerçekleştirdikleri gümrük idarelerine ithalatlardan sonra beyan etmemeleri, ithalatta gümrük vergilerinin eksik tahsil edilmesine yol açmaktadır.

3- Dünya Gümrük Örgütü'nün Konuya Bakışı

Bilindiği üzere Dünya Gümrük Örgütü Gümrük Kıymeti Teknik Komitesi; taraf ülkelerce gümrük kıymeti sistemlerinin gümrük uygulamasından doğan özel teknik sorunları incelemek ve bildirilen olaylara bağlı olarak uygun çözümler konusunda tavsiyelerde bulunmak, talep edilmesi durumunda GATT'ın VII. maddesinin uygulanmasına ilişkin uluslararası anlaşma ile ilgili olarak kıymete ilişkin yasal düzenlemeleri, usul ve uygulamaları incelemek ve bu inceleme sonuçları konusunda rapor hazırlamak gibi konularda bağlayıcı kararlar alan bir organdır. Komite 03.05.2013 tarihli 36'ncı ve 29.07.2013 tarihli 37'nci toplantılarında Tayland ve Kanada ülkelerinden gelen talepler üzerine, ithal edilen eşyanın doğrudan satış yöntemiyle satışı neticesinde elde edilen satış hasılasının bir kısmının ana/merkez firmaya prim, bonus veya ikramiye adları altında transfer edilmesini, gümrük kıymeti bakımından değerlendirmeye almıştır. Komite söz konusu ödemelerin, ithal eşyasının satış koşulu olarak yapıp yapılmadığını, ithal edilen eşyanın fiilen ödenen veya ödenecek fiyatına ithalat anında dahil edilip edilmediği ve ödenen bedellerin ithal eşyasının tekrar satış hasılasından

elde edilip edilmediği hususlarını belirleyici kriterler olarak ortaya koymuş, bu unsurları barındıran prim, komisyon veya bonus ödemelerinin ithal eşyasının gümrük kıymetinin unsuru olduğunu gümrük idarelerine beyan edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

4- Gümrük Mevzuatı Çerçevesinde Değerlendirme

Uluslararası ve ulusal mevzuat incelendiğinde, ithal eşyasının gümrük kıymetine ilişkin düzenlemelerin, GATT'ın (Gümrük Tarifeleri ve Ticareti Genel Anlaşması) VII. maddesinin uygulanmasına ilişkin Uluslararası Kıymet Sözleşmesinde, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 24 ila 31'inci maddelerinde, Gümrük Yönetmeliğinin 43 ila 57'nci maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiş olup, ayrıca doğrudan satış yöntemi ile gümrük kıymeti arasındaki ilişkinin ve doğrudan satış yöntemiyle satılmak üzere ithal edilen eşyaya ilişkin izlenecek yöntem Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 09.07.2015 tarihli ve 2015/17 sayılı Genelgesine de konu olmuştur.

4458 sayılı Gümrük Kanununun 24/1 maddesinde; "İthal eşyasının gümrük kıymeti, eşyanın satış bedelidir. Satış bedeli, Türkiye'ye ihraç amacıyla yapılan satışta 27 ve 28 inci maddelere göre gerekli düzeltmelerin de yapıldığı, fiilen ödenen veya ödenecek fiyattır..."

24/1-c bendinde; "Eşyanın alıcı tarafından tekrar satışı veya diğer herhangi bir şekilde elden çıkarılması ya da kullanımı sonucu doğan hasılanın bir bölümünün doğrudan veya dolaylı olarak satıcıya intikal etmesi halinde, ithal eşyasının fiilen ödenen veya ödenecek fiyatına 27 nci madde hükümlerine göre ilave yapılabilirdir. "

24/3-a bendinde; "Fiilen ödenen veya ödenecek fiyat, ithal eşyası için alıcının, satıcıya veya satıcı yararına yaptığı veya yapması gereken ödemelerin toplamıdır. Bu fiyat, ithal eşyasının satış koşulu ola-

rak, alıcının satıcıya veya satıcının bir yükümlülüğünü karşılamak üzere üçüncü bir kişiye yaptığı veya yapacağı tüm ödemeleri kapsar. Ödemeler, para transferi şeklinde olabileceği gibi, akreditif veya ciro edilebilir bir kıymetli evrak kullanılarak ya da doğrudan veya dolaylı yapılabilir."

Kanunun 27/1-d bendi uyarınca da; "İthal eşyasının tekrar satışı veya diğer herhangi bir şekilde elden çıkarılması ya da kullanımı sonucu doğan hasılanın, doğrudan veya dolaylı olarak satıcıya intikal eden kısmı."

Hükümlerine yer verilmektedir.

Kanunun 24 üncü maddesi hükümlerine göre gümrük kıymeti belirlenirken, ithal eşyasının fiilen ödenen veya ödenecek fiyatına ilave edilmektedir.

Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 2015/17 sayılı Genelgesi'nde de; doğrudan satış yönteminde toplam satış hasılatının bir bölümü sistem gereği olarak satıcıya veya yurt dışındaki satıcıyla bağlantılı kişilere aktarılmakta olduğu, alıcının ithal ettiği eşyaların satış hasılatının bir bölümünün belirlenen şartlara göre yurtdışına gideceğinin önceden bilindiği ve ithalat birim fiyatlarının da buna göre belirlendiği bir durumda; doğrudan satış yöntemiyle satılmak üzere ithal edilen eşyanın tekrar satışı dolayısıyla elde edilen hasılat üzerinden "bonus" veya benzer adlarla yurt dışına transfer edilen bu tarzdaki ödemelerin yukarıda belirtilen gümrük mevzuat hükümleri çerçevesinde ithal eşyasının gümrük kıymetine dahil edilmesi gerekliliği ayrıca açıklanmıştır.

Doğrudan satış yöntemiyle satılmak üzere ithal edilen eşyanın tekrar satışı dolayısıyla elde edilen hasılat üzerinden yurt dışındaki satıcılara intikal edecek tutarların, gümrük beyannamesinin tescili esnasında belirli olması yahut beyannamelere dağıtımı çok kolay olmayabilecektir.

Bu açıdan, gümrük kıymetine dahil edilmesi gereken bu ödemelerin Gümrük Yönetmeliğinin 53-1/b maddesinde yer alan; “Gümrük kıymetine ilave edilmesi gereken, ancak ihracatçı ve ithalatçı arasındaki sözleşme gereği söz konusu kıymet unsurları gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihten sonra belli olacak eşyanın... Gümrük kıymetinin tespitinde, beyan sahibinin talebi üzerine, gümrük idaresince basitleştirilmiş usuller uygulanır.” ve aynı maddenin beşinci fıkrasındaki; “(5) İthal eşyasının gümrük kıymetine veya katma değer vergisi matrahına girmesi gereken, ancak gümrük beyannamesinin tescilli anında beyan sahibi tarafından mevcudiyetinin bilinmesi mümkün olmayan kıymet veya matrah unsurları için, en geç söz konusu kıymet veya matrah unsurunun öğrenildiği ayı takip eden ayın yirmi altıncı günü akşamına kadar beyanda bulunulur ve vergileri de aynı süre içinde ödenir.” hükmü uyarınca “İstisnai Kıymetle Beyan” kapsamında beyan edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Sonuç

Çokuluslu firmalar tarafından reklam maliyetlerini ortadan kaldırması, tüketici ile yüz yüze görüşülüp ürünün tanıtımına imkan vermesi ve binlerce kişinin aynı anda üretilen ürünleri pazarlanmasında aracı olabilmesi gibi nedenlerle tercih edilen bir pazarlama stratejisi olan doğrudan satış metodu, son yıllarda oldukça rağbet gören bir satış tekniğidir.

Bu yöntemi uygulayan firmaların ise doğrudan satışa konu etmek istedikleri eşyayı ithal ederlerken gümrük kıymeti beyanında yaptıkları en büyük hata, eşyanın satışından sonra elde ettikleri hasılanın bir kısmını prim adı altında ihracatçı firmaya transfer etmelerine karşın bu durumu gümrük idarelerine ithalat sonrasında beyan etmemeleri neticesinde ithal eşyasının gümrük kıymetinin eksik beyan edilmesidir.

Oysa ki hem uluslararası gümrük mevzuatı hem de ulusal gümrük mevzuatımızda yer alan hükümler ışığında; ithal edilen ürünlerin doğrudan satış yöntemiyle pazarlanması neticesinde elde edilen hasılanın bir kısmının prim, bonus, komisyon veya başka adlar altında, elde edilen satış hacmine bağlı olarak daha önce ithalatçı ve ihracatçı arasında imzalanan bir sözleşme gereği ihracatçıya transfer edilmesi durumunda, yurtdışına transfer edilen bu tutarlar gümrük kıymetine dahil edilmeli ve gümrük idaresine Gümrük Yönetmeliği'nin 53'üncü maddesinde belirtilen “İstisnai Kıymetle Beyan” müessesesi kullanılmak suretiyle bildirilmelidir.

Aksi takdirde ithal ettiği ürünleri doğrudan satış yoluyla pazarlayan firmaların, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılacak gümrük incelemeleri neticesinde yüklü miktarlarda para cezaları ile muhatap kalmaları kuvvetle muhtemeldir.

Kaynakça

- 4458 sayılı Gümrük Kanunu
- 07.10.2009 tarihli, 27369 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gümrük Yönetmeliği
- 09.07.2015 tarihli Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 2015/17 sayılı Genelgesi
- <http://www.farmasi-kayit.com/?pnun=55&pt=Do%C4%9F-rudan+Sat%C4%B1%C5%9F+Nedir%3F>, Erişim Tarihi: 18.01.2017
- Sanem Alkibay, Doğrudan Satış Elemanlarının Profili ve ve Doğrudan Satışa İlişkin Yaklaşımları Üzerine Bir Araştırma, dergipark.ulakbim.gov.tr/esef/article/download/.../5000085475, Erişim Tarihi: 18.01.2017
- <http://www.temelaksoy.com/dogrudan-pazarlama/>, Erişim Tarihi: 18.01.2017
- <http://www.dsd.org.tr/seyktor-hakkinda.html>, Erişim Tarihi: 18.01.2017
- http://www.dsd.org.tr/haber_4.html, Erişim Tarihi: 18.01.2017

Yeni Tüketici Kanununa Göre Tüketici Kredileri

Özet

Tüketici kredisi kullananların bankalar ile yaşamış olduğu sıkıntıların minimum seviyeye indirilmesi ve tüketici memnuniyetinin ön plana çıkarılabilmesi için tüketici kredisine ilişkin kurallar güncellenmiştir. Bu bağlamda Avrupa Birliği müktesebatı ile uygulamada karşılaşılan sorunlar ve mevzuattan kaynaklanan eksiklikler de göz önünde bulundurularak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda tüketici kredisine ilişkin olan hükümler yeniden ele alınmıştır. Getirilen yeni hükümlerle, tüketici kredisi kullananların haklarının korunmasının yanı sıra bankalar arasındaki bazı uygulama farklılıklarının da standardize edilmesi amaçlanmıştır. Toplumu oluşturan gerçek ve tüzel kişilerin ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etmek suretiyle yaptıkları her türlü mal veya hizmet alış veriş işlemleri tüketici faaliyeti olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle toplumun tamamının diğer bir ifadeyle tüketicilerin hak mahrumiyetine uğramamaları için Kanunda öngörülmesi olan usul ve süreçler hakkında bilgi sahibi olmaları ve kendilerine tanınmış olan yasal sürelerle riayet etmeleri gerekmektedir. İşte bu çalışmada, tüketici kredisi kullananların bankalar ile yaşamış olduğu sıkıntıların minimum seviyeye indirilebilmesi için 6502 sayılı Kanunda öngörülen süre, süreç ve usuller detaylı olarak ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tüketici Kanunu, Tüketici Kredileri, Tüketici, Banka.

JEL Sınıflandırma Kodu: D18 K19

Consumer Loans As Per New Consumer Act

Abstract

Rules related to consumer loans are updated for increasing consumer satisfaction and minimizing problems occurred between consumers and banks. While doing this, EU legislations, implementation problems and inadequacy of national legislation are considered and Consumer Protection Act is redesigned. New rules are, in addition to other goals, aimed to protect consumer rights and standardize the different implementation procedures of Banks. According to law, goods and services trade made by real and legal persons are considered as consumer transaction as long as they are not related to commercial and professional motivation. So we can claim that every person is a consumer. To be able to use their rights, consumers should know the procedures and rules enacted in the law. In this study, I specified and assessed the timing, procedures and methods of Consumer Protection Act in order to minimize possible problems between consumers and Banks and guide consumers about their rights.

Keywords: Consumer Law, Consumer Loans, Consumer, Bank.

JEL Classification Codes: D18 K19

Giriş

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda tüketici;“*Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu hükümden hareketle gerçek veya tüzel kişilerin, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etmek kaydı ile yapacakları her türlü mal veya hizmet alış verişini tüketici faaliyeti olarak değerlendirilmektedir.

Tüketici tanımı içerisinde yer alan “tüzel kişiliğin” ne olduğuna dair hususlar Türk Medeni Kanununda düzenlenmiştir. TMK’da tüzel kişilik “Başlı başına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar. Amacı hukuka veya ahlâka aykırı olan kişi ve mal toplulukları tüzel kişilik kazanamaz.” şeklinde yer almaktadır. Buradan hareketle örneğin; şirketlerin, derneklerin ve vakıfların da ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etmeleri durumunda tüketici sayıldığı ve tüketici kredisi kullanabilecekleri anlaşılmaktadır.

Aynı kanunda tüketici işlemi de; “Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi” şeklinde düzenlenmiştir.

Tüketiciler, her türlü mal veya hizmet alış verişini sırasında sahip oldukları haklar ve bu haklara esas oluşturan yasalara ilişkin yeterli bilgi düzeyine sahip olmalıdır. Hepimizin bildiği gibi, ne kadar mükemmel yasal düzenlemeler hazırlırsa hazırlansın,

haklarını ve yükümlülüklerini bilmeyen satıcı, üretici ve tüketicilerin var olduğu piyasalarda bu yasaları tam anlamıyla uygulamak mümkün değildir. Günlük yaşamın bir parçası olan tüketici sorunlarının çözümü bilinçli tüketici olmaktan geçmektedir.

Bu çalışmamızda bir tüketici işlemi olan tüketici kredileri 6502 sayılı Kanunda öngörülen düzenlemeler çerçevesinde detaylı olarak ele alınmaya çalışılmıştır.

Genel Olarak Tüketici Kredileri

Tüketici kredisi, tüketicilerin bir mal veya hizmet edinmek amacıyla kredi verenden nakit olarak aldıkları kredidir. 6502 sayılı Kanunda tüketici kredisi sözleşmesi, “*Kredi verenin tüketiciye faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi verdiği veya kredi vermeyi taahhüt ettiği sözleşmeyi ifade eder.*” şeklinde tanımlanmış, ayrıca “*Kredi kartı sözleşmeleri, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında, ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi veya benzer şekilde taksitle ödeme imkânı sağlanması hâlinde tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilir.*” hükmüne yer verilerek bazı durumlarda kredi kartı sözleşmelerinin de tüketici kredisi sözleşmeleri çerçevesinde değerlendirileceği belirtilmiştir.

Bu bağlamda ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden ve tüketici kredisi kullanan gerçek veya tüzel kişiler ile bankaların hak ve yükümlülükleri 6502 sayılı Kanunun ikinci bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Söz konusu bölümde nelerin tüketici kredisi sözleşmesi olarak tanımlandığı, sözleşmenin yazılı olma şekli şartını taşıması gerekli gerekeceği, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü, cayma hakkı, faiz oranı, sözleşmede

değişiklik yapılması, erken ödemede bulunulması, temerrüde düşülmesi, sigorta yaptırılmasının zorunlu olup olmadığı, kredinin bağlı krediler arasında yer alıp almadığı gibi birçok konu düzenlenmiştir.

6502 sayılı Kanunda yer alan düzenlemeler çerçevesinde tüketici kredisi sözleşmesinin yazılı olarak yapılması ve bu sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmesi zorunludur. Tüketiciler ile bankalar arasında akdedilen sözleşmede öngörülen kredi şartları, sözleşme süresi içerisinde tüketici aleyhine değiştirilemez. Tüketici kredisi sözleşmelerinde;

- a. Tüketici kredisi tutarı,
- b. Faiz ve diğer unsurlarla birlikte toplam borç tutarı,
- c. Faizin hesaplandığı yıllık oran,
- d. Ödeme tarihleri, anapara, faiz, fon ve diğer masrafların ayrı ayrı belirtildiği ödeme planı,
- e. İstenecek teminatlar,
- f. Akdi faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faizi oranı,
- g. Borçlunun temerrüde düşmesinin hukuki sonuçları,
- h. Kredinin vadesinden önce kapatılmasına ilişkin şartlar,
- i. Kredinin yabancı para birimi cinsinden kullanılması durumunda, geri ödemeye ilişkin taksitlerin ve toplam kredi tutarının hesaplanmasında, hangi tarihteki kurun dikkate alınacağına ilişkin şartlar,

yer almalıdır.

1- Tüketici Kredilerinde Sözleşme Öncesi Bilgi Formu

Tüketici kredisi kullanan bir gerçek veya tüzel kişiye kredi kuruluşu tarafından sözleşme öncesi

bilgi formu verilmesi zorunlu hale getirilmiştir. Bu zorunluluk 6502 sayılı Kanunda “*Kredi verenin ve varsa kredi aracısının, tüketiciye, teklif ettikleri kredi sözleşmesinin koşullarını içeren sözleşme öncesi bilgi formunu, sözleşmenin kurulmasından makul bir süre önce vermesi zorunludur.*” şeklinde belirtilmiştir. Söz konusu zorunluluğun getirilme sebeplerinden bazıları kredi kuruluşları tarafından kullanılan kredilerin şartlarının genel hatları ile izah edilmesi ve tüketicinin kredi kullanması durumunda ne gibi masraflarla karşılaşacağı hususunda bilgilendirilmesi olarak ifade edilebilir. Böylece tüketicilerin daha bilinçli bir şekilde hareket etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Sözleşme öncesi bilgi formları ile sağlanan önceden bilgi edinme hakkı, tüketicinin satın alacağı tüm mal ve hizmetler ile bu mal ve hizmetleri üreten, satan kuruluşlara ait bilgilerin doğru, tutarlı ve eksiksiz olarak zamanında tüketicilere verilmesini sağlayarak tüketicilerin doğru kararlar almasına yardımcı olacaktır. Bu hak kapsamında tüketicilerin mal ve hizmetlerin özellikleri, kullanım koşulları ve risklerine ilişkin doğru ve eksiksiz olarak bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Aksi takdirde bahsedilen konular hakkında 6502 sayılı Kanuna aykırı hareket eden Bankalar ile ilgili olarak anılan kanunun 77 nci maddesinde çeşitli cezai yaptırımlar öngörülmüştür.

2- Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Cayma Hakkı

Tüketicilere tüketici kredisi kullanmaları durumunda kredi kullanım tarihinden itibaren on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin tüketici kredisi sözleşmesinden cayma hakkı tanınmıştır. Tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketici açısından önemli bir tehlike tüketici-

cinin çok fazla düşünmeden, geri ödeyebileceğini düşündüğü maddi bir yükümlülük altına girmesidir. Kimi zaman tüketici kredisi sözleşmesi tüketicinin ödeme gücünü aşabilmektedir. Cayma hakkı sayesinde bir nevi kredi sözleşmesi imzalayan tüketicilere kredi ile ilgili ayrıntılı düşünme imkanı sağlanmıştır. Böylece kredi sözleşmesini imzaladıkları halde tüketicilerde meydana gelebilecek bir pişmanlık durumunda, tüketicilerin büyük meblağlarda cezai müeyyidelerle karşılaşmaları önlenmiştir.

Tüketicilere cayma hakkı verilmesi kredi verenlerin de lehinedir. Zira birkaç ay sonra ödeme güçlüğüne düşecek bir müşteri, kredi veren açısından riskli bir müşteri olacaktır. Dolayısıyla bu tür müşterilere zaman kaybetmeden işlemde cayma hakkı verilirse en azından kredi veren açısından da bu riskin bir ölçüde azaltılması imkânı olacaktır.

6502 sayılı Kanunun ilgili hükümleri uyarınca tüketicilerin, krediden cayma hakkı olduğu konusunda kredi verenin bilgilendirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülük çerçevesinde kredi verenler tarafından sözleşme öncesi bilgi formlarında cayma hakkı ile ilgili bilgilendirmelere yer verilmelidir.

Öte yandan cayma hakkının kullanılabilmesi için cayma hakkının kullanıldığına dair bildirim "cayma hakkı süresi içinde" kredi verene yöneltilmiş olması gerekmektedir. Bu bildirim süresi içerisinde kredi verene yapılmış olması cayma hakkının kullanılması için yeterlidir. Ancak cayma hakkının süresi içerisinde kredi verene yöneltilmiş olması işlemin şekil anlamında nasıl yapılacağı konusuna mevzuatta açıkça yer verilmemiştir. Fakat bu şekildeki bir başvurunun tüketicilere ispat vesikası sağlaması açısından yazılı olarak yapılmasında fayda vardır. Cayma hakkı bildirimini süresi içerisinde kredi verene yönelterek cayma hakkını kullanan tüketici,

eğer krediden faydalandı ise anaparayı ve kredinin kullanıldığı tarihten anaparanın geri ödendiği tarihe kadar olan sürede tahakkuk eden faizi ödeyerek kredisini kapatabilir. Geri ödeme esnasında ödenecek olan faiz, tüketici ile kredi veren arasında akdedilmiş olan tüketici kredisi sözleşmesinde yer alan akdî faiz oranına göre hesaplanır. Kredi veren, kredinin geri ödenmesi sırasında tüketiciden, kredinin anaparası, anapara üzerinden krediden faydalanılan gün sayısı dikkate alınarak hesaplanan akdî faiz ve kredi ile ilgili olarak bir kamu kurum veya kuruluşuna veya üçüncü kişilere ödenmiş olan masraflar dışında herhangi bir bedel talep edemez. Ayrıca cayma hakkını kullanan tüketicinin kredi borcunu en geç cayma bildirimini kredi verene gönderdiği tarihten itibaren otuz gün içinde geri ödemesi gerekmektedir. Aksi takdirde tüketici kredisinden caymamış sayılır.

Ayrıca yukarıda bahsedilen konular hakkında 6502 sayılı Kanuna aykırı hareket eden Bankalar ile ilgili olarak anılan kanunun 77 nci maddesinde çeşitli cezai yaptırımlar öngörülmüştür.

3- Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Faiz Oranı

Tüketici kredisi sözleşmesi, kredi veren ile tüketici arasında düzenlenen sözleşmenin taraflarca imzalanmasıyla kurulur. Söz konusu sözleşmede yazılı bulunan faiz oranı kredinin akdî faiz oranıdır. Bu oran belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde sabit olarak belirlenir. Sözleşmenin kurulduğu tarihte belirlenen bu oran tüketici aleyhine değiştirilemez.

Tüketici kredisi sözleşmelerinde, akdî faiz oranının yazılması zorunludur. Ayrıca 6502 sayılı Kanunda; akdî faiz oranının yanı sıra, kredinin faiz ve masraflar ile birlikte tüketiciye olan maliyetini gösteren

efektif yıllık faiz oranının (yıllık maliyet oranının) veya kredinin toplam maliyetinin kredi sözleşmesinde yer alması gerektiği, eğer bahsi geçen faiz oranları veya kredinin toplam maliyeti kredi sözleşmesinde yer almaz ise sözleşme kapsamında kullanılan kredi tutarının faizsiz olarak sözleşme süresinin sonuna kadar kullanılacağı belirtilmiştir.

Yine 6502 sayılı Kanunun amir hükmü uyarınca; kredi veren tarafından, efektif faiz oranı, olduğundan düşük gösterilmişse, kredinin toplam maliyetinin hesaplanmasında esas alınacak akdî faiz oranı, düşük gösterilen efektif faiz oranına uyacak şekilde yeniden belirlenir ve bu hâllerde ödeme planı, yapılan değişikliklere göre yeniden düzenlenir.

Bu çerçevede kredi verenler; akdi faiz oranını, kredinin faiz ve masraflar ile birlikte tüketiciye olan maliyetini gösteren efektif yıllık faiz oranını (yıllık maliyet oranının) veya kredinin toplam maliyetini kredi sözleşmesinde göstermeleri gerekirken söz konusu düzenlemelere aykırı hareket ederek bahse konu hususları göstermemeleri durumunda, ilk olarak tüketici ile aralarında kurulu bulunan sözleşmede yer alan kredi faizinde yukarıda belirtildiği şekilde değişikliğe gitmeleri gerekecek, ikinci olarak da 6502 sayılı Kanunun 77 nci maddesi hükmü uyarınca cezai müeyyide ile karşı karşıya kalacaklardır.

4- Tüketici Kredisi Sözleşmesinde Değişiklik Yapılması

Öncelikle belirli süreli ve belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmelerini tanımlayalım.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, tüketici ile banka arasında akdedilen sözleşmenin kurulduğu anda doğan alacak-borç ilişkisinin sona erme süresinin öngörüldüğü sözleşmeleri,

Belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi ise, tüketici ile banka arasında akdedilen ve sözleşmenin sona erme süresinin öngörülmediği sözleşmeleri, ifade eder şeklinde tanımlayabiliriz.

Bu bağlamda yukarıdaki tanımdan hareketle tüketici ile banka arasında akdedilen sözleşmenin kurulduğu anda doğan alacak-borç ilişkisinin sona erme süresinin öngörüldüğü sözleşmelerde, bir diğer ifade ile belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde yer alan şartlar tüketicilerin aleyhine olacak şekilde değiştirilemezler. Bu husus 6502 sayılı Kanun ile yasaklanmıştır. Bankaların bu yasağa uymamaları durumu da yine aynı Kanunun 77 nci maddesinde cezai müeyyideye bağlanmıştır.

Ancak tüketici ile banka arasında akdedilen ve sözleşmenin sona erme süresinin öngörülmediği kredili mevduat hesabına ilişkin sözleşmeler ile kredi kartı sözleşmeleri gibi belirsiz süreli kredi sözleşmelerinin faiz oranında değişiklik yapılması mümkündür. Bu çerçevede, belirsiz süreli kredi sözleşmelerindeki faiz oranında değişiklik yapılması durumu, bu değişikliğin yürürlüğe girmesinden otuz gün önce, tüketiciye kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla yazılı olarak bildirilmesi suretiyle geçerlilik kazanabilir. Söz konusu bildirimde, yeni faiz oranının yürürlüğe girmesinden sonra yapılacak ödemelerin tutarı, sayısı ile aralıklarının değişmesine ilişkin ayrıntılara yer verilir. Faiz oranının artırılması durumunda, yeni faiz oranı geriye dönük olarak uygulanamaz. Tüketici, bildirim tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde borcun tamamını ödediği ve kredi kullanmaya son verdiği takdirde faiz artışından etkilenmez.

Diğer taraftan sözleşmede değişiklik yapma yetkisinin kullanılmasında Türk Medenî Kanununun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiş olan hakkın kötüye kullanılması yasağının her zaman bir sınır teşkil ettiği unutulmamalıdır. Bir başka ifadeyle, hakkın kötüye kullanılması olarak nitelendirilebilecek ölçüde bir faiz veya masraf artırımı her zaman anılan hüküm kapsamında değerlendirilecektir. Yine kredili mevduat hesabına ilişkin sözleşmeler ile kredi kartı sözleşmeleri gibi belirsiz süreli kredi sözleşmelerinin faiz oranının artırılması halinde, yeni faiz oranı geriye dönük olarak uygulanamayacaktır. Tüketici, bildirim tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde tüm borcu ödeyip kredi kullanmaya son verdiği takdirde faiz artışından etkilenmeyecektir. Ancak yasa hükmüne göre, tüketici, kredili mevduat hesabına ilişkin sözleşmeler ile kredi kartı sözleşmeleri gibi belirsiz süreli kredi sözleşmelerinin borcunun tamamını kapatıp sözleşmeyi feshetmemesi halinde yapılan değişiklikleri kabul ettiği var sayılmaktadır.

5- Tüketici Kredilerinde Erken Ödeme

Tüketici kredisi kullanan tüketiciler vadesi gelmemiş bir veya birden çok taksitini vadesinden önce kredisi sözleşmesi çerçevesinde ödeyebilirler. Bu durumda kredi veren kurum veya kuruluş tarafından erken ödenen gün sayısı kadar söz konusu kredi taksit veya taksitlerinin faizinden indirim yapılması gerekmektedir.

Tüketici kredisi kullanan tüketicilerin kredi verene olan borcunun tamamını erken ödemesi durumunda ise; tüketiciler vadesi gelen taksit ödemesi ile geriye kalan taksit tutarları içerisindeki anapara borcu ve varsa o tarihe kadar tahsil edilmemiş faiz

ve kamusal yükümlülükleri ödeyerek kredi borcunu kapatabilirler.

Ayrıca kredi verenler tarafından yukarıda belirtilen hususlarda gerekli indirimlerin yapılmaması durumu 6502 sayılı Kanunun 77 nci maddesi hükmü uyarınca cezai müeyyideye bağlanmıştır.

6- Tüketici Kredilerinde Temerrüt

Borçlunun borçlandığı edimi hukuka aykırı olarak geç yerine getirmesine borçlunun temerrüdü denir. Bir borcun ifa edilmesi mümkün ve borç muaccel olduğu halde zamanında ifa edilmemişse borçlu ifada gecikmiş olur. Borçlunun temerrüdü Türk Borçlar Kanunu madde 117/1’de “Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.” şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre kural olarak borçlunun temerrüdü için alacak muaccel olmalı ve alacaklı borçluyu ihtar etmelidir. Fakat aynı Kanunun 117 nci maddesinin ikinci fıkrasında bazı hallerde ihtara gerek olmadığı düzenlenmiştir.

Türk Borçlar Kanunu madde 117/2’de yer alan “Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşme ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur.” hükmüne göre eğer alacaklı ile borçlu, borcun ifa edileceği günü (vadeyi) birlikte belirlemişlerse borçlunun temerrüde düşmesi için vadenin geçmesi yeterlidir. Ayrıca ihtara gerek bulunmamaktadır.

Bu bağlamda kredi verenlerin, tüketicilerle akdetmiş olduğu kredi sözleşmelerinde, karşılıklı olarak

taksit ödemesi tarihlerinin (borcun ifa edileceği zamanların) belirlenmiş olması sebebiyle, taksit tarihinde ödeme yapmayan kredi borçlusu tüketici, herhangi bir ihtara gerek kalmaksızın o taksit borcu için temerrüde düşmüş sayılır.

Ayrıca bahse konu husus ile ilgili olarak 6502 sayılı Kanunda, kredi veren, belirli süreli kredi sözleşmelerinde borcun tamamının ifasını talep etme hakkını saklı tutmuş ve bütün edimlerini yerine getirmişse, tüketicinin de birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmesi hâlinde borcun tamamının ifasını talep etme hakkını kullanabileceği belirtilmiştir. Ancak kredi verenin bu hakkı kullanabilmesi için tüketiciye en az otuz gün süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması gerekmektedir. Muacceliyet uyarısından sonra muaccel kılınan taksitlerin hesaplanmasında faiz, komisyon ve benzeri masraflar dikkate alınmayacaktır.

Kredi verenler tarafından yukarıda belirtilen hususlara aykırı davranılması durumunda ise söz konusu aykırılıklar 6502 sayılı Kanunun 77 nci maddesinde idari yaptırıma bağlanmıştır.

7- Tüketici Kredilerinde Sigorta İşlemleri

Uygulamada bankalar tarafından kredi verilmesi, yapılması isteğe bağlı sigortaların yaptırılması şartına bağlanmakta, bu sigortaları yaptırmayan tüketicilere bankalar tarafından kredi kullanılmamaktadır. Ayrıca bu sigortalar tüketiciler için ek maliyetler getirmekte ve bu sigortayı yaptırmak isteyen tüketicilerin başka bir sigorta kuruluşunu tercih etmesi engellenmektedir. Bu durumda tüketicinin ekonomik çıkarları zedelenmektedir. Bu nedenle tüketicinin açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigorta yap-

tırlamayacağı, zorunlu sigortalarda veya tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi halinde, istediği sigorta şirketi ile imzaladığı poliçenin kredi veren tarafından kabul edilmek zorunda olduğuna ilişkin düzenleme yapma ihtiyacı doğmuştur

Buna karşılık amacıyla 6502 sayılı Kanun, tüketicilerin yazılı veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla açık talebi olmaksızın tüketici kredisi ile ilgili sigorta yaptırılmasını yasaklamıştır.

Ancak tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi hâlinde sigortanın kredi konusuyla, tutarıyla ve vadesiyle uyumlu olması ve sigorta bedelinin de kredi tutarından fazla olmaması kaydıyla, istediği sigorta şirketinden sağladığı teminat, kredi veren tarafından kabul edilmek zorundadır.

8- Tüketici Kredilerinin Bağlı Kredi Olması Durumu

Bağlı kredi; kredi verenin, belirli marka bir mal veya hizmetin satın alınması ya da belirli bir satıcı veya sağlayıcı ile yapılacak satış sözleşmesi şartı ile verdiği kredi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu durumda; satılan malın veya hizmetin hiç ya da zamanında teslim veya ifa edilmemesi halinde, kredi veren tüketiciye karşı satıcı veya sağlayıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olur. Bağlı kredilerde taksitli sözleşme ile tüketici kredisi arasındaki paralellik en bariz şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu tür kredilerde tüketici, mal veya hizmeti tedarik ettiği satıcı veya sağlayıcıdan kredi almamakta, onun işbirliği içinde olduğu kredi verenden finansman sağlamaktadır. Sıklıkla, tüketiciye nakit ödemesi hiç yapılmadan para doğrudan satıcı veya sağlayıcıya transfer edilmekte, tüketici ise taksitlerini kredi verene ödemektedir. 6502 sayılı Kanunun 30 uncu maddesi uyarınca bir tüketici kre-

disinin bağılı kredi olabilmesi için, tüketici kredisinin münhasıran belirli bir malın veya hizmetin tedarikine ilişkin bir sözleşmenin finansmanı için verilmesi ve bu iki sözleşmenin objektif açıdan ekonomik bir birlik oluşturması gerekmektedir. Ekonomik birliğin varlığı ise; satıcı veya sağlayıcının tüketici için krediyi finanse ettiği, üçüncü bir tarafça finanse edilmesi durumunda kredi verenin kredi sözleşmesinin imzalanması veya hazırlanması ile ilgili olarak satıcı veya sağlayıcının hizmetlerinden yararlandığı, belirli bir mal veya hizmetin verilmesinin kredi sözleşmesinde açıkça belirtildiği durumlardan en az birinin varlığı halinde kabul edilmektedir.

Tüketicinin mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmeden cayma hakkını kullanması halinde, bağılı kredi sözleşmesi de kendiliğinden sona erer. Ancak cayma bildiriminin kredi verene de iletilmesi gereklidir. Bu durumda herhangi bir tazminat veya cezai şart ödeme yükümlülüğü söz konusu olmayacaktır. İki sözleşme arasındaki bağılılığın önemli bir sonucu, malın veya hizmetin hiç ya da gereği gibi teslim veya ifa edilmemesi riskidir. Bağılı kredilerde, mal veya hizmet hiç ya da gereği gibi teslim veya ifa edilmez ise satıcı, sağlayıcı ve kredi veren, tüketicinin satış sözleşmesinden dönme veya bedelden indirim hakkını kullanması hâlinde müteselsilen sorumludur. Tüketicinin bedelden indirim hakkını kullanması hâlinde bağılı kredi de bu oranda indirilir ve ödeme planı buna göre değiştirilir. Tüketicinin sözleşmeden dönme hakkını kullanması hâlinde, o güne kadar yapmış olduğu ödemenin iadesi hususunda satıcı, sağlayıcı ve kredi veren müteselsilen sorumludur. Ancak, kredi verenin sorumluluğu; malın teslim veya hizmetin ifa edilmediği durumlarda satış sözleşmesinde veya bağılı kredi sözleşmesinde belirtilen malın teslim veya hizmetin ifa edilme

tarihinden, malın teslim veya hizmetin ifa edildiği durumlarda malın teslim veya hizmetin ifa edildiği tarihten itibaren, kullanılan kredi miktarı ile sınırlı olmak üzere bir yıldır.

Son olarak 6502 sayılı Kanun kredi veren ile satıcı veya sağlayıcı arasında belirli bir malın veya hizmetin tedarikine ilişkin bir sözleşme olmaksızın, tüketicinin kendisi tarafından belirlenen malın veya hizmetin bedelinin kredi veren tarafından ödenmesi suretiyle kullanılan kredilerin ise bağılı kredi sayılmayacağını hüküm altına almıştır.

9- Tüketici Kredilerinde Dikkat Edilecek Diğer Hususlar

6502 sayılı Kanunun 31 inci maddesine göre; “Tüketici kredisi kullanan tüketicilerin kredi geri ödemelerinde kullanılmak üzere, belirli süreli kredi sözleşmesine ilişkin bir hesap açılması ve bu hesaptan sadece kredi ile ilgili işlemler yapılması durumunda, tüketiciden bu hesaba ilişkin herhangi bir isim altında ücret veya masraf talep edilemez. Bu hesap, tüketicinin aksine yazılı talebi olmaması hâlinde kredinin ödenmesi ile kapanır. Tüketicinin açık talimatı olmaksızın, belirli süreli kredi sözleşmesi ile ilişkili bir kredili mevduat sözleşmesi yapılamaz. Kredi kartları ile ilgili olarak da kart çıkaran kuruluşlar, tüketicilere yıllık üyelik aidatı ve benzeri isim altında ücret tahsil etmedikleri bir kredi kartı türü sunmak zorundadır.”

Yukarıda belirtilen hükümler mülga 4077 sayılı Kanunda yer almayan ve 6502 sayılı kanun ile getirilen yeniliklerdendir.

Anılan hükümleri açıklayacak olursak;

- Belirli süreli kredi sözleşmelerinde iki tarafın asli

edimleri bulunmaktadır. Buna göre kredi veren tüketiciye talep ettiği krediyi verecek tüketici de kredi taksitlerini ödeyecektir. Mevcut uygulamada kredi veren tüketicinin asli edimini yerine getirebilmesi için imzalanan sözleşmeye istinaden tüketicinin adına bir hesap açılmaktadır. Tüketici kredi verene borcunu bu hesap vasıtasıyla ödeyebilmektedir. Dolayısıyla hesabın açılması tüketiciye ek bir hizmet değildir. Bu nedenle, belirli süreli kredi sözleşmesine ilişkin olarak hesap açılması ve bu hesaptan sadece kredi ile ilgili işlemler yapılması durumunda, bu hesaptan herhangi bir isim altında ücret veya masraf talep edilmemesi gerekir. Kural olarak bu hesaplar kredinin ödenmesi ile kapanacaktır. Ancak, tüketicinin açılan hesaptan kredi ödemesi ve kredi ile ilgili sigorta ve benzeri ödemeler haricinde işlemler yapması ve bu hesabı kapatmaya yönelik talebi olmaması durumunda hesabın kapatılmasına gerek olmayacaktır.

- Tüketicilerin açık talimatı olmaksızın belirli süreli kredi sözleşmesi ile ilişkili bir kredili mevduat sözleşmesi yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Çünkü kredi sözleşmeleri içerik olarak son derece kapsamlı ve anlaşılması zor standart sözleşmelerdir. Bu nedenle, tüketici çoğunlukla imzaladığı sözleşmede belirtilen yükümlülüklerini bilmemektedir. Tüketici belirli süreli kredi sözleşmesine istinaden sadece taksitlerini ödeyeceğini, ödeyememesi durumunda da temerrüde düşeceğini düşünmektedir. Ancak tüketicinin bilgisi dışında kredi veren taraftan tüketici adına kredili mevduat hesabı da açılmaktadır. Tüketici taksitini ödemediği veya eksik ödediği takdirde, tüketicinin haberi olmaksızın, akdi faiz oranı daha yüksek olan kredili mevduat hesabından tüketicinin ödemiş olduğu miktar kar-

şılanmaktadır. Bu durum da tüketicinin ekonomik çıkarlarını zedeleyebilmektedir. Bu nedenle, belirli süreli kredi sözleşmesi ile ilişkili bir kredili mevduat sözleşmesi imzalanmadan önce tüketicilerden açık talimat alınması gerekmektedir.

- Kredi kartı çıkaran kuruluşlar tarafından, tüketicilere yıllık üyelik aidatı ve benzeri isim altında ücret tahsil etmedikleri bir kredi kartı türünün sunulması zorunlu hale getirilmiştir. Bu hususu biraz açarak ayrıntılı ele almak yerinde olacaktır. Çünkü günümüzde kredi kartları tüketicilerin kullandıkları önemli bir ödeme aracı olmuştur. Piyasada çeşitli özelliklere sahip, tüketicilere değişik imkânlar sağlayan kredi kartları bulunmaktadır. Bu tür kredi kartı kullananlardan yıllık üyelik aidatı ve benzeri isim altında ücret alınmaktadır. 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanununun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası ve 24 üncü maddesinin dördüncü fıkrası bankaların kredi kartlarından yıllık üyelik ücretleri almalarına imkân tanımakla birlikte, uygulamada bankaların düzenledikleri sözleşmelerde yıllık üyelik ücreti tutarını açıkça belirtmedikleri veya ilgili bölümü boş bıraktıkları görülmektedir. Bu durum, tüketici mağduriyetlerine sebep olmaktadır. Nitekim tüketici hakem heyetlerine ve tüketici mahkemelerine binlerce tüketicinin başvurduğu bilinmektedir. Bu konu ile ilgili olarak 6502 sayılı Kanun kredi kartı çıkaran kuruluşlara, tüketicilere yıllık üyelik aidatı ve benzeri isim altında ücret tahsil etmedikleri bir kredi kartı türünün sunulması zorunlu hale getirmiş ve yıllık üyelik aidatı ve benzeri isim altında ücret tahsil etmedikleri kredi kartı türü dışındaki tüketicilere değişik imkânlar sağlayan ve çeşitli özelliklere sahip kredi kartlarından da yıllık üyelik ücretleri almalarına imkân tanımıştır.

- Sözleşme öncesi bilgilendirme, sözleşmenin zorunlu içeriği, kapsam dışı sözleşmeler, tüketici ile kredi verenin hak ve yükümlülükleri, cayma hakkı, erken ödeme, efektif yıllık faizin hesaplanması, tüketici kredilerine ilişkin reklamların zorunlu içeriği, fesih hakkının kullanılması, temerrüt, kredinin devri, bağlı kredi ile diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir denilerek, tüketici kredilerinde ayrıntıların ikincil mevzuatla düzenlenmesi konusunda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na yetki verilmiştir.

10 -Tüketici Kredisi Kullananların Kredi Verenler ile Yaşadıkları Sorunların Çözüm Yolları

Günümüzde kredi kullanıp da kredi veren kurum veya kuruluşlar ile sorun yaşayan çok sayıda tüketici bulunmaktadır. Bu bağlamda tüketicilerin kredi sözleşmelerine ilişkin kredi verenler ile yaşadıkları uyuşmazlıklarda yapılması gerekenleri şu şekilde sıralayabiliriz. Öncelikle uyuşmazlık yaşanan bankaya başvuruda bulunularak söz konusu uyuşmazlığa çözüm aranmalıdır. Başvuru yapılan banka tarafından bu talebe olumsuz cevap verilmesi veya hiç cevap verilmemesi halinde ikamet edilen yerdeki veya söz konusu hizmeti sağlayan bankanın bulunduğu yerdeki, illerde Ticaret İl Müdürlüğü, İlçelerde ise Kaymakamlıklar bünyesinde faaliyet gösteren tüketici hakem heyetlerine mevcut belgeler ile birlikte başvuruda bulunulması gerekmektedir. Ancak belli bir tutarın altındaki uyuşmazlıklar için önce hakem heyetine başvuru yapılabilmektedir. Söz konusu tutarlara ilişkin aşağıda ayrıntılı olarak bilgi verilecektir.

Öncelikle tüketicilerin başvuruda bulunabileceği 6502 sayılı Kanundan kaynaklanan uyuşmazlıklarının çözüm yerleri, tüketicinin mal veya hizmeti sa-

tın aldığı veya tüketicinin ikametgahının bulunduğu yerdeki Tüketici Hakem Heyetleri ile Tüketici Mahkemeleri'dir.

Tüketici Hakem Heyetleri illerde Ticaret İl Müdürlüğü, ilçelerde Kaymakamlık bünyesinde oluşturulmuştur.

Tüketici Mahkemeleri ise Ankara, İstanbul, İzmir Adana, Antalya, Bursa, Samsun, Konya, Mersin ve Kayseri illerinde kurulmuştur. Bu iller dışındaki il ve ilçelerde başvurular Tüketici Mahkemesi sıfatı ile Asliye Hukuk Mahkemesi'ne yapılmalıdır. Bu mahkemelerde açılacak davalar her türlü resim ve harçtan muafdir. Ancak tekrar hatırlayacak olursak, belli bir tutarın altındaki uyuşmazlıklar için önce hakem heyetine başvuru yapılabilmektedir.

Tüketici Hakem Heyetleri ile Tüketici Mahkemeleri'ne başvurulara ilişkin parasal sınırlar 2016 yılında değişmiştir.

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 68 inci ve Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 6 ncı Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ 20/12/2015 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmış olup, Tüketici Hakem Heyetlerinin, uyuşmazlıklara bakmakla görevli olmalarına ilişkin parasal sınırlar ilçe tüketici hakem heyetlerine başvuru için üst parasal sınır, 2.320 Türk Lirası, il tüketici hakem heyetlerine başvuru için üst parasal sınır, 3.480 Türk Lirası olarak belirlenmiştir.

Tüketici hakem heyetlerinin vereceği kararlar bağlayıcı olup taraflar isterlerse bu karara karşı 15 gün içinde Tüketici Mahkemesine itiraz edebilirler.

Bununla birlikte 2016 yılı için değeri 3.480 TL üzerindeki uyuşmazlıklarda ise doğrudan Tüketici Mah-

kemesine başvurulması zorunludur.

Hakem heyetlerince, kredi verenler tarafından tüketicilerden alınan bedellerin iade edilmesi yönünde karar alınması durumunda söz konusu kararın tebliğinden itibaren yerine getirilmemesi halinde yine Adliyelerde bulunan icra müdürlüklerine başvuruda bulunularak bu kararın yerine getirilmesinin talep edilmesi gerekmektedir.

Sonuç

Tüketici kredilerine ilişkin hükümler, uygulamada ortaya çıkan sorunlar ve ihtiyaçlar da göz önünde bulundurularak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun ilgili hükümlerinde ayrıntılı bir şekilde ve Avrupa Birliği düzenlemelerine uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Yukarıda maddeler halinde açıklamaya çalıştığımız konulara ilişkin olarak getirilen yeni hükümlerle, sadece kredi veren bankalar belli bir disiplin altına alınmamış, aynı zamanda tüketicilerin de bilinçli bir şekilde hareket etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak tüketicinin etkin korunmasının sağlanması için sadece yasal zeminin hazırlanması yeterli olmamaktadır. Kanunun etkin biçimde uygulanması için, tüketicilerin hakları konusunda bilinçlenmelerinin sağlanması, haklarını kullanmaları konusunda teşvik edilmeleri ve Kanunla oluşturulan tüketici kurumlarının yapısının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Tüketici Dernekleri vasıtası ile tüketici bilincinin geliştirilmesi, tüketicilerin yasal haklarını kullanmaları konusunda özendirilmesi, tüketici talep ve tercihlerini dikkate alan firmaların teşvik edilmesi, tüketici hukuku veya tüketicinin korunması ile ilgili bilimsel çalışmaların özendirilmesi amaçlarına yönelik çeşitli çalışmaların yapılması büyük önem arz etmektedir.

Kaynakça:

- Bursa Barosu, Tüketici Sözleşmelerinde 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun İle Yapılan Değişiklikler ve 4077 Sayılı Yasa İle Karşılaştırma,
- 01/03/2006 tarihli ve 26095 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu,
- 28/11/2013 tarihli ve 28835 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun,
- Mülga 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun,
- 04/02/2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu,
- 19/12/1984 tarihli ve 18610 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun,
- 31/05/2007 tarihli ve 26538 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Konut Finansmanı Kuruluşlarının Verilecek Sözleşme Öncesi Bilgi Formu Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,
- 01/08/2003 tarihli ve 25186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tüketici Kredisinde Erken Ödeme İndirimi ve Kredinin Yıllık Maliyet Oranını Hesaplama Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik".
- 22/05/2015 tarihli ve 29363 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Tüketici Kredileri Sözleşmeleri Yönetmeliği",
- Ankara Barosu, 4077-6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Karşılaştırması,
- Birleşmiş Milletler Tüketici Hakları Evrensel Bildirgesi,
- Gümrük ve Ticaret Dergisi, 7. Sayı, Mart 2016,
- http://tuketici.gtb.gov.tr/data/520a1cad487c8e0c74543a78/bilincli_tuketecikitap.pdf
- http://tuketici.gtb.gov.tr/data/520a32cb487c8e0c74543aa0/101_soru.pdf
- <http://www.tuketici.gov.tr/?wslt=57A-5C94A-2D72-428F-8B1E-DFACE5BD9FFC>
- <http://tuketici.gtb.gov.tr/>
- <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss490.pdf>
- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/12/20151220.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/12/20151220.htm>

Nadir ELİBOL*

Endüstri (4.0) Devrimi ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

Özet

Elektronik ve Bilişim dönemi olan (1970-2000) Endüstri (3.0) döneminin sona ermesiyle, 2000'li yıllarda ABD, Almanya, Çin ve Japonya arasında başlatılan, dijital teknolojilerle, akıllı robotlar, büyük veri tabanı, nesnelerin interneti, bulut sistemi ile Endüstri (4.0) sanayi devrimiyle üretimde değer zincirlerinin birbirine entegre bağlanması ve bunun sonunda yüksek verimlilik elde edilmesi, üretim maliyetlerinin azaltılması, üretimin daha da artırılması sağlanmıştır. Dolayısıyla ülkeler büyüme hızını artırarak küresel rekabet avantajını elde edebilmiş, daha fazla yatırım yapabilmeleri mümkün olmuştur.

Endüstri (4.0) ile "siber fiziksel sistemlerle" sanayide ortak veri, tasarım ve üretim tabanlarının yaratılması, siber güç ve imkanların çoğalması ve üretimin, kalitenin, verimliliğin artırılması sağlanmıştır. Gelişmiş toplumlarca kazanılan refahın yanında, ortak bilginin paylaşılmadığı toplumlarda işsizlik, açlık ve yoksulluğun artması sonucu, dünyanın demokratik yapısı değişmiş, bozulan toplumsal düzen ve oluşan toplumsal olaylar, çatışmalar ve terörün önüne geçilemez olmuştur.

Yeni dünya düzeni karşısında, 2000-2017 döneminde Türkiye'nin yaptıkları ile yapacaklarının belirlenmesi ve bu durumda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na düşen görevlerin irdelenmesi çalışmanın özeti'dir.

Anahtar Kelimeler: Endüstri Devrimi (4.0) Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

JEL Sınıflandırma Kodu: B2, E62, L5

Industry Period (4.0) And The Ministry Of Customs And Trade

Abstract

With the end of Industry Period (3.0) that was characterized by developments in electronics and information (1970-2000), there happened decreases in production costs and increases in production capabilities and an integration between industry and manufacturing technologies which resulted in enhancement in productivity (Industry 4.0), a long process that started at 2000s in the USA, Germany, China and Japan that included digital technologies, robots, big data, internet, cloud. As a consequence of these developments, countries have been able to gain global competency advantage and invest more by accelerating growth rates.

Industry Period (4.0) enabled an increase in production, quality and productivity with the help of "cyber physical systems" that involve common data at industry, cyber power, creation of model and production bases. While there have been wealth in developed countries, countries in which common knowledge is not shared face a number of problems as a result of unemployment, hunger, and increase in poverty, a process that resulted in social unrest, conflicts and terror.

In the face of new World order, this paper studies what Turkey has accomplished and what has to do in the future (2000-2017) and the duties of the Ministry of Customs and Trade in this context.

Keywords: Industry Period (4.0), The Ministry of Customs and Trade

JEL Classification Codes: B2, E62, L5

Şehirleşme ile insan gücünün biraraya gelerek çoğalması, gücün ortak ve birlikte kullanılması, üretimin daha da artmasına, dolayısıyla sermayenin de o nispette büyümesine neden olmuş, sermayenin üretimde gördüğü artışın ve sonrasında zenginleşmesinin insan gücü sayısına bağlı olması sonucu, üretimin daha fazla artırılmasının değişik yollarının aranmasına başlanmıştır.

Asırlar önce kolaylık açısından kullanılan su gücü, bu kez yerini buhar gücüne bırakınca, buharın doküma tezgahlarının 1784’de makinalara mekanizasyonla verdiği olağanüstü güç ile 1760-1870 yılları arasında yaklaşık yüzyıl, sermaye kendini misli misli büyütmüş, ancak kazancın adil paylaşılması sonucunda, halk ayaklanmaları, demokrasi ve cumhuriyet söylemleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Zamanla sosyal dengelerin kurulmaya çalışılmasıyla, emek ve sermaye barış yolunu seçmiştir.

18. yüzyıl başında bu kez elektriğin hayata dahil olması ile Endüstri (1.0) Buhar (Mekanizasyon) Devrimi sona ermiş ve Endüstri (2.0) ile 2nci Endüstriyel Devrim (Elektrikli seri üretim) yaşanmaya başlamıştır. Elektrik gücü, ABD Cincinnati’de mezbahada ilk elektrikli seri üretimi ortaya çıkarmış, işletme tarihine geçecek Ford otomobilleri seri üretimiyle devam etmiştir. 1870-1970 yılları arası elektrik insanın yaşamını hem aydınlatıp, hem de kolaylaştırınca, üretimi de kat ve kat arttırmıştır. Üretim fazlasıyla insan ihtiyacı kolayca karşılanınca, hızlı nüfus artışına neden olacak bir yüzyıl yaşanmıştır. Akıllı yönetilen gelişmiş ülkeler, yeni yönetim modelleri oluşturmaya başlayarak, kapitalizm, komünizm, sosyalizm adı altında insanları gruplaştırmış, kendi içlerinde farklı toplumlar ve ekonomilerle, farklı yaşam, inanç ve düşünce biçimleri yaratmışlardır. Endüstri (1.0) Buhar Devrimi’nde krallık ve hükümlanlıklara son verilirken; Endüstri (2.0) Elektrik Devrimi ile demokrasiler ve sermayeler arasında rekabet, çatışma ve ardından savaflara neden olmuş, büyük varlık kayıpları ile (insan ve mal) Endüstri (2.0) Devrimi de sona ermiştir.

Endüstri (2.0) Dönemi’nde; Birleşmiş Milletler adıyla Dünya devletleri topluluğu oluşturulurken, insanların daha yüksek refahını amaçlamış gibi gösterilse de, sermayenin üretimini kontrol, geliştirme ve müşterek bilgi paylaşımıyla üretimi daha da arttırmak, uzay teknolojisi bilgi paylaşımıyla, gelişmiş ülkelerin ticaretini arttırarak, diğer gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelere daha fazla ürün satabilmeyi hedeflemişlerdir. Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Gümrük Örgütü, Avrupa Birliği, Şangay Beşlisi, OECD, NAFTA gibi üretim ve tüketimi dengeleyici, düzenleyici örgütler ve birlikler kurulmuştur.

1970-2000 yılları arası elektronik, bilişim ve otomasyon öne geçirilmiş, ilk programlanabilen akıllı kontrolör (PLC) Modicon firmasında 1969 yılında kurulunca, Endüstri (3.0) Elektronik ve Bilişim Devrimi başlamıştır. Ülkeler arasında bilgisayar teknolojisinin hızla gelişmesi, internet ağının oluşturulması, üretim stok takibine yönelik amaçlarla başlamış olsa da, tüketicinin takibi, kredi kartlarının izlenmesi ile sistem güçlenmiş, 126 kilobyt bilginin toplanabildiği kocaman salonlardaki küçük kapasiteli bilgisayarlardan, avuç içi kadar küçüklükteki cihazlara 64 gigabyte büyüklükte bilgi yüklü bilgisayarlara dönüştürülmüştür.

Endüstri (3.0) döneminde Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Gümrük Örgütleri ile üretim kolaylaştırılması amacı ticareti kolaylaştırmak amacına yöneltilmiştir. Bu dönemde gelişmiş ülkeler kendi ülkelerinde sosyal, hukuk, özgürlükçü, yönetim biçimlerini öne çekerken; tüketen toplumlar durumunda kalan diğer ülkelerde bölünme, parçalanmaya yönelik toplumsal olaylar hareketlendirilmiş ve sert, otoriter rejimlerin kuruluşlarına destek verilmiştir.

Endüstri (3.0) döneminde; gelişmiş ülkelerin zenginleşmesi ve refah dağılımının adil olmasına karşın, diğer ülkelerde yoksullaşma ve adil olmayan paylaşımlar hızla artmış, Sovyetlerde ve Rusya’daki yapılanmanın çökmesiyle, pek çok Avrupa ülkesi şekil değiştirmiş, Çin Halk Cumhuriyeti Maoist ekonomik uygulamalardan vazgeçerek, kapitalist üretim şekli-

ne yönelmiş, gelişmiş Amerikan ve Avrupa sermayesi (3.0) Endüstri devrimiyle gelişmemiş diğer ülke pazarlarına yönelmiş, kendi aralarında Trans-Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı sözleşmesi yapmak üzere 08.07.2013'de müzakerelere başlamışlar, aynı zaman aralığında 07.12.2013 tarihinde Bali/Endonezya'da Dünya Ticaret Örgütü Bakanlar Konferansı'nda "Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması"-nı ülkelerin onayına açmışlardır.

Bu ortak uzlaşma arayışının sebebini de;

2012 yazında çıkarılan internet protokolü sürümü 6(IPv6) protokolünün düzenlenmesi,

ABD Başkanı Obama yönetiminin Başkanlık Bilim ve Teknoloji Danışmanları Konseyi (PCAST)'in önerisiyle, imalat araştırmaları için 2013 bütçesine AR-GE ödeneği olarak, 2,2 Milyar \$ konulması,

Avrupa Komisyonu'nun "Endüstri 4.0; Endüstriyi Avrupa'ya getiriyor" yönündeki 10.10.2012 açıklaması ile olmuştur.

Global ekonomi içinde zayıflayan ekonomilerini, Endüstri 4.0 ile ulusal alanlarına (siyasi sınırları içine) çekebilmek, Asya'ya kayan üretimi bölgelerini, ülkelerinde yeniden oluşturabilmek ve canlandırabilmek istemişlerdir.

Bu arada önce kendi ürünlerini pazarlamak; sonra üretimde daha düşük maliyetlere ulaşabilmek ve ucuz emek alanlarına ve kolay ticaret ile basit gümrük mevzuatlarını düzenlemek yoluna gitmişler. Daha önce yalnızca ithalat ve ihracat ile sınırlı olan, kısmen transit rejimini uyguladığı, 2004 yılların gümrük mevzuatını çeşitlendirmeye başlamışlardır. Gümrük mevzuatında yeni ortak hükümler yaratmışlar, geçici ihracat, geçici ithalat, dahilde işleme gibi geçici rejimleri öncelikli kullanıma sokmuşlar, otomasyon ve bilgisayar ile üretim şekillendirilip izlenebildiğini görünce, bunun kontrolünün de bilgisayar ile düzenlenebileceğini fark etmişlerdir. Dünya Ticaret Örgütü'nün 1996 yılında Singapur'daki Bakanlar Konferansı'nda Fransızların yol göstericili-

ğinde ortaya atılan bilişim ve otomasyon uygulamaları 2000'li yıllarda Türkiye'de dahil pek çok ülkede hızla uygulamaya koymuşlardır.

Gelişmiş ülkeler, Brezilya, Meksika, Türkiye, Mısır, Hindistan, Pakistan ve Çin gibi pek çok ülkeye yönelerek, bu ülkeler için yeni bir rejim yaratmışlar, "hariçte işleme rejimi"ne şekil vermişlerdir. Hem bu ülkelerde ürünleri daha ucuza yapılabilecek, hem kendi ülkesine bu ucuz maliyetli ürünü vergi ödenmeden (veya az ödenerek) geri getirebilecek, hem kendi teknolojsi ile kendi ürünü daha ucuza, daha çok üretilerebilecek imkanlar yaratmışlardır. Önceleri kendi halkın refahında büyük gelişme görüldü, tüketim arttı. Sermaye daha çok satarak, daha çok kazanmaya başladı.¹

Ancak, özellikle Çin ve Hindistan başta olmak üzere Meksika, Brezilya teknoloji ve üretimi öğrenerek, kopyalamaya başladı, gelişmiş ülkelere eğitim amaçlı gönderilen vatandaşlarıyla da yeni teknolojilere hızla adapte oldular.

Böylece, gelişmiş ülkelerin sayısı artmaya başlayınca, ABD ve AB sermayesi Dünya ticaretindeki kazançtan daha az pay almaya başladı. Yeni bir yol aranmaya başlandı. Bu kez, 2000 yılı başında (Cyber Physical System) Siber Fiziksel Sistemleri geliştirmeye Endüstri (4.0) ile "robotik" veya "Nesnelerin İnterneti" siber Endüstri Devrimini başlatmışlardır.

Endüstri (4.0) Devrimi artık insana, mekana, top-rağa, iklime bağımlılığı en aza indiriyordu. Programlanabilir, karar oluşturabilir robotlar devreye girmeye başlayacaktı. ABD ve AB ülkeleri dışarıya gönderdikleri üretimlerini kendi ülkelerine geri istemeye başladılar. Çünkü, Endüstri (3.0) Devrimi ile işsiz sayısı artmış, yoksul ülke halklarının saldırısına uğramaya başlamış, önce beyin göçü adı altında, sonra üretim ve teknoloji aktardıkları ülke halklarının göçüne muhatap olmuşlar ve sosyal dengeleri

¹ Gümrük ve Ticaret Dergisi 2016, Cilt 3 Sayı 8, Nadir Elibol "Ticaretin Kolaylaştırılması mı, yoksa Trump'lı korumacılık mı?" makalesi

bozulmuştu. Hem diğer ülkelerde üretilen ürünleri pazarlara ulaşması henüz yeterince hızlanmamış ve kolaylaştırılmamıştı. Avrupa ve Asya arasındaki mal akışı ve ticareti TRACECA Projesi ile düzenlemeye koydular.²

Avrupa, Asya ile arasındaki Yunanistan, Romanya, Bulgaristan sıkıntılarını kolayca aştı. Onları Avrupa Birliği'ne dahil etti. Türkiye'de projeye evet diyecek siyasal görüş ve iktidar oluşturuldu, ancak İran, Afganistan, Pakistan gibi radikal dincilerin elindeki ülkeleri şekillendiremediler.

ABD ise; Meksika ve Brezilya'yı kolayca aşabilirken, Güney Amerika Devletleri'ni aşamamıştı. Asya'da da Çin ile ortak çalışmak zorunda kalmıştı. Çin artık ABD'nin yeni ortağı olmuştu. Şangay Beşlisi de ticaretine gizli bir rakip olarak duruyordu.

Hem Avrupa, hem de ABD'nin bu yeni ortaklardan kurtulabilmesi için, kendi ileri teknolojisini ve üretimini ülkesine geri getirmesi gerekiyordu. Bu da ancak Endüstri (4.0) Devrimi ile mümkündü.

PC'lerin akıllı cihazlara evrilmesi, akıllı şebekelerin (Bulut bilgi işlem) üzerinden iletişim ve bilişim (bilgi teknoloji ile) alt yapı ve hizmetlerinin 1970-2000 yılları arasında hızla artmasıyla (bu 30 yıl içinde bilgi teknolojisindeki gelişim, geçmiş tüm çağların bilgi birikiminden daha yüksek olmuştur) 2012 yılında yeni internet protokolü IPv6'nın tanıtılmasının ardından, internet üzerinden kablosuz ağ ile akıllı nesnelerin şebekelendirilmesi sonucu "Endüstri 4.0" veya "nesnelerin interneti" dönemi başlamış oldu.

Endüstri (4.0) devriminde ilk radikal duruş ve hareketler,

2007-2012 yılları arasında Alman Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı ile Federal Ekonomi ve Teknoloji Bakanlığı'nın İleri teknoloji Stratejisi (HTS) Eylem Planı ile gözüktü.

2010 yılında Hannover Ticaret Fuarı'nda Alman Mühendislik Federasyonu (VDMA) makine ve tesis oluşturulmasında Endüstri (4.0)'in sunucusu gözüktü.

Rusya 2010 yılında Hannover Ticaret Fuarı'nda Endüstri 4.0 ürünlerini ülkesinde başlatmak için milyonlarca Euro'luk finansman yarattı.

2011 yılında Endüstri (4.0) için Almanya (2), Güney Kore (3), Japonya (6), ABD (12) ve Çin (30) oranında 3,414 milyar euroluk bu pazara dahil oldular, başka bir ifade ile Çin'in ardından Avrupa Birliği, onun ardından da ABD ve Japonya başı çekiyordu.

Alman "Endüstri-Bilim Araştırma Birliği" Ocak 2011 ve Eylül 2011'de Endüstri (4.0) için iki rapor hazırladı, "Ortak kullanıcı grupları" oluşturdu.

2011 yılında Başkan Obama, PCAST konseyi liderliğinde "Gelişmiş İmalat Ortaklığı" (AMP) oluşturdu. Amacı yeni teknolojilere yatırım yapılması ve gelişmelerin ilerletilmesi idi.

Çin Halk Cumhuriyeti 12. Beş Yıllık Planı'nda (2011-2015) yabancı teknolojiye bağımlılığın azaltılması ve yüksek teknolojik ekipman imalat ve yeni nesil bilgi teknolojileri için 1,2 trilyon Euro kaynak ayırdı.

ABD "Başkan'ın Bilim ve Teknoloji Danışmanları Konseyi (PCAST); 2011 Haziran'ında "gelişmiş imalatta Amerikan liderliğini güvenceye alma" ve Temmuz 2012 "yurtiçi rekabet avantajını tekrar ele geçirme" adlı raporlarını düzenledi.

ABD ekonomist dergisi Ocak 2012'de ilk kez "imalatın ülkeye tekrar getirilmesi için Endüstri 4.0" başlığını kullandı.

ABD Ulusal Bilim ve Teknoloji Konseyi (NSTC) Şubat 2012'de "gelişmiş imalat için Ulusal Strateji Planı"nı hazırladı.

2012 sonunda Amerikan General Electric (GE) "nesnelerin interneti" Endüstri (4.0) için çok sayıda uygulama alanı oluşturdu.

² Gümrük ve Ticaret Dergisi 2011, Cilt 20 Sayı 77, Nadir Elilbol "Lojistik Bölgeler (Kütahya Örneği Çalışması)" makalesi

Çin, Wuxi şehrinde “nesnelerin interneti” veya “Endüstri (4.0)” ve “İnovasyon belgesi” oluşturmak için 2015 yılında 800 milyon dolar yatırım yaptı.³

Çin Halk Cumhuriyeti Almanya’nın iftiharını, stratejik firması “KUKLA Robot Fabrikası”nı, birbirleriyle çalışabilen, gerekli davranış ve eylemlerini tasarlayabilen, insanlarla birlikte çalışabilen robotları üreten şirketi, satın alıyordu. İnsanlarla birlikte çalışan robotları üreten “A38” sanayi robotların üreticisi firma da “YUM” adlı iki kollu robotları Avrupa’da üretelebiliyordu. Japonya robot üretiminde ön sıralarda yerini almıştı.

Bunun ilk uygulamasını 2015’de Siemens “Amberg” fabrikasında uyguladı. 1.000 işçinin 950’sini çıkardı, yerine insanın yarattığı %25 katma değeri robotlar yaptı, bunun yanında kalitede verimlilik %99,9998 oldu. Buna “ışsızsız fabrika” denildi.

Avrupa savunma ve havacılık sanayinin iki firması “Dassault Systemes” ve “Boost Aera Space” firmaları “Airdesign” adlı tasarım ve üretimde ortak “bulut sistemini” kurarak, büyük veri paylaşımı yapmaya başlamıştı.⁴

ABD’de Trump’ın başkanlığa seçilmesiyle (Kasım 2016), start işareti verilmiş olan Endüstri (4.0) Devrimi’nin adı halka seçim propagandası gibi sunuldu. Alman şansölyesi Merkel, ABD Başkanı Trump’ı ilk ziyaret eden oldu. Ortak konu Endüstri 4.0 ve Trans Atlantik Anlaşması idi. Davos’un ana teması da Endüstri(4.0) uygulaması ile işsiz kalan halkın konumu ve gelirin onlarla paylaşılması olmuştu. Çin Halk Cumhuriyeti Başkanı Si Cinping ilk kez katıldığı Davos’ta 19 Ocak 2017 tarihinde “Üretim olursa, rekabet olur” teziyle damgasını vurunca, ticaretin artması ve kolaylaşması için önce üretimin olması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Avrupa

Birliği’nden ayrılan İngiltere’nin görünen (Brexit) gerekçesi de İngiliz üretiminin birlik dışında Endüstri (4.0) ile daha verimli ve hızlı büyüme hedefli olacağı düşüncesinden kaynaklanmıştır.

ABD yeni başkanı Trump ilk seslenişinde, geliştiren Amerikan firmalarını ikaz ediyor, ilave gümrük vergisi koyacağını, ülke dışındaki fabrikalarını ülkeye geri getirmelerini Kasım 2016’da istiyordu. Amerikan halkı işsiz kalmıştı, ABD ucuz eşya alabilen fakir insanların ülkesi durumuna düşmüştü. Koca ABD yoksul, işsiz, üretmeyen, tüketen insanlar topluluğu olmuştu. Artık ticaretin kolaylaştırılması, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Gümrük Örgütü, Nato vs bir anlam ifade etmiyordu, ABD küresel ticaret anlaşmalarını iptal etmek, yüksek vergilerle ekonomiyi korumak, kitlesel iş kaybını önlemek, tekrar ülkede üretime başlamak istiyordu, üretmeli idi ki; bu örgütler ona yararlı olabilsin idi.

Bu gelişen olaylar artık Endüstri (4.0) Devrimi’nin sistematik olarak başladığını ifade ediyordu.

ABD ve AB, Çin ve Japonya ile stratejik planlarla, Arge ve inovasyona önem veriyordu. Sürekli iyileştirme, yakın üretim, online izleme süreç yönetimi, akış takibi, esnek üretim, hata önleyici ve kalite kontrollü düzenekler artık çok önemli idi. Simülasyona, akıllı, öğrenebilen “ileri robotik” robotlara, “big data”lara, “bulut bilişime” tabi ki bu ortak bilgilerin güvenliğine “syber security”ye artık yönelmek gerekiyordu.

Endüstri (4.0) ile (MES) Üretim Yürütme Sistemleri geliyordu.

- Üretim operasyonel ve online izlenebilecek,
- Üretimde durma ve hız kayıpları tespit edilebilecek,
- Kalite kontrol ve kayıplar görülebilecek,
- İşletmeden kapasite analizleri anında yapılabilecek,
- Üretimdeki kayıp ve gecikmelere göre “akıllı algoritmalar” ile üretim planları otomatik iyileştirilebilecek,

³ Almanya Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı “Stratejik Girişim (INDUSTRIE 4.0)’in Uygulamaya Konulması için tavsiyeler” Endüstri 4.0 Çalışma Grubu, Nisan 2013 Raporu

⁴ Hasan Kemahlı “Endüstri 4.0” sunumu Mart 2017, Projesis Yazılım Danışmanlığı

- Mobil bildirimlerle problemler anında çözülebilecek,
- Sensör verileriyle “big data”lar ile analiz yapılabilecek,
- Makine ve robotlarca kolay veri okunabilecek,
- “Giyilebilir cihazlar” ile terminallere anında müdahale edilebilecek,
- Kablolardan kurtularak “internet erişimli sensörler” ile operatörünün hızı arttırılacaktı.

2013 yılından itibaren 20 yıl içinde 2033 yılına kadar Endüstri (4.0) Devrimi ile; (olumlu hedeflerle)

- Mobil cihazların sayısı artacak, kablosuz teknolojiler gelişecek,
- İnsanlar internete bağlanabilen elbiseler ve aksesuarlar giyecek,
- Okuma gözlükleri, kulaklıklar, izleme cihazları internete bağlı olacak, internet ve verilere ulaşım kolaylaşacak,
- Öğrenme ve öğretmede yeni yollar gelişecek, eğitim değişecek, yeni meslekler ortaya çıkacak,
- Eğitim, sağlık ve kamu hizmetlerine daha kolay ulaşılabilir,
- Ticaret, pazarlama, ürüne ulaşım kolaylaşacak,
- Üretimde verimlilik ve karlılık artacak,
- Maliyet azalırken, ucuzlayan malın rekabet avantajı artacak,
- Ortak bilgi paylaşım hizmeti (bulut bilişim) artacak,
- Akıllı ev yaşamı ve akıllık şehir uygulamaları artacak,
- Çabuk ve rasyonel karar alma becerisini arttıracak, büyük veri paylaşımı gelişecektir.

Her ülke Dünya’daki bu olumlu gelişmelere hazırlık yapmalı, ancak Endüstri (4.0)’ın başarısı için iki önemli kriter hep birlikte aşılmalı idi. Çin Cumhur-

başkanı Şi Cinping’in “hiçbir ülkenin başka ülkelere zarar verecek politikalar yapma hakkı yoktur. Tüm dünya olarak kader birliği içindeyiz. Tüm ülkeler birbirine bağımlı, ticaret savaşının galibi olmaz” dediği gibi Endüstri 4.0’ın ortak verileri, lisans, knowhow kötüye kullanılabilir, çalınma, izinsiz kullanıma açılabilirdi. Bunların ne insana, ne de çevreye karşı zararlı veya tehlikeli olmaması gerekiyordu, bunun adı “emniyet” idi. Haksız edinmeye, kullanmaya, izinsiz ulaşmaya karşı bilgiler de korunmalı idi. Hacker’lara ve saldırılara karşı “güven”de olmalı idi. Bu da “güven”lik kriteri idi. Davos Dünya Ekonomik Formu’nda “Birlikte Bilgi Güvenlik Kurum”ları ve mevzuatı oluşturulmalıydı. Sonrasında da gerekli tedbirler alınmaz ise, Endüstri 4.0 ile “zengin ve yoksullar arasında uçurum derinlemesine artacaktı”, sosyal devrimlerin tetikçisi olacaktı.

Pazar ve ürün profili değişirken, rekabetin daha da artmasının nedeni olacaktı.

Haksız rekabet ve kayıplara neden olmakla yıkıcı ve bozucu inovasyonlara siber suçların artışına neden olabilecekti.

Kaliteli iş gücünün değeri artarken, eğitilmiş veya eğitimsiz emek gücü, toplumsal çatışmanın içine düşecekti. İşsizlik son 20 yılın en büyük sorunu, toplumsal çatışmaların da temelini oluşturabilecekti.⁵

Bu nedenle; Türkiye’de Endüstri (4.0) için ivedi kararlar oluşturmaya çalışmıştır.

Kalkınma Bakanlığı 10ncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (2014-2018) Öncelikli Dönüşüm Programları Eylem Planları içine 1 nolu Eylem Planı’nda “Üretimde Verimliliğin Arttırılması Program Eylem Planı”nda ticaretin kolaylaştırılması programından önce, verimliliğin artışı ile ekonomide üretim kapasitesinin arttırılması, rekabet gücünün geliştirilmesi ve büyümenin hızlandırılmasını amaçlamıştır.

⁵ Gürkan Banger “Endüstri 4.0” sunumu UMYO 2016

- Verimlilik için teknolojinin geliştirilmesi, teknoloji transfer ve kullanım kapasitesinin artırılması, işgücü niteliğinin yükseltilmesine, büyük ölçekli (250 işçi+) imalat sanayi firmaları kurulmasına öncelik verilmesi,
- Uluslararası deneyimlerden (Çin, Hindistan, Japonya vs) yararlanma amacıyla Asya Verimlilik Teşkilatına üyelik oluşturulması,
- Kobilerin kurumsallaşma ve verimlilik algısının artırılması, kobi'ler ve büyük işletmelerin kurumsallaşmaları için alt yapı çalışmaları başlatılması,
- Organize sanayi sitelerinde ortak kullanım atölyeleri kurulması, bilgi ve işbirliği ile ürün geliştirme kapasitelerinin artırılması için kullanılacak "ortak veri" veya "sanayi etkileşim ağı" çalışmalarının yapılması,
- Endüstriyel ortak yaşam (simbiyoz) imkanlarının belirlenmesi, pilot projeler oluşturulması, teşvik edilmesi,
- Sanayi veri tabanının oluşturulması, makine parkı ve üretim kapasite verilerinin değerlendirilerek analizler gerçekleştirilmesi, ülke ölçeğinde sektörel karar ve uygulamalar gerçekleştirilmesi,
- İşletmelerin bilişim, bulut bilişim hizmetleri ve bilgi teknolojilerinden yararlanmaları için veri güvenliğine yönelik hukuki düzenlemelerin yapılması,
- İmalat sanayiinde endüstriyel otomasyon uygulamalarının yaygınlaştırılması için, işletmelerin verimlilik düzeyinin artırılması, siber fiziksel sistemlerin Endüstri (4.0)'ın yaygınlaştırılması,
- İmalat sanayiinde hammadde enerji ve suyun etkin, verimli ve sürdürülebilir kullanılması için belirlenmesi,
- İmalat sanayiinde yerli teknolojileri geliştirilmesi ve arge çalışmalarının artırılmasının yaygınlaştırılması,

Hedeflenmiştir.⁶

Yüksek teknoloji sanayilerin ihtiyacını karşılayabilecek, teknoloji bölgeleri, Ar-GE ve tasarım merkezleri, Teknokentler, bilim parkları ve üniversite-sanayi bağı güçlendirilmeli, ortak yaratılan Ar-ge ve yenilik kapasiteleri artırılmalı, ortak çıktılarının ticarileştirilmesinin kolaylaştırılması için "teknoloji transfer ofisleri" kurulmalıdır.

İhtisaslaşmış OSB'lerle katma değerli mal ve hizmet üretimine destek olmalı, rekabet güçlerini geliştirmeli, küresel üretim sistemlerine tekno-şirketlerin entegrasyonu sağlanmalıdır.⁷

Ancak Türkiye'nin,

İhracat içinde ithalat girdisine büyük ihtiyacı (%65) olması,

Toplam üretim içinde katma değeri yüksek olan teknolojik ürünlerin payının düşük (%4) olması, (Singapur %45, Malzeya %43, İngiltere %21, Almanya %15)

Yetişmiş yüksek nitelikli iş gücünün siyasal ve toplumsal olaylar nedeniyle ülkeden göç ediyor olması, kaliteli işgücünün yetersiz olması, iş gücü profolinin gelişmemesi,

Küresel Pazar payı içinde ülkenin payının (2015) %0,7'den aşağı doğru düşmeye başlaması,

Büyüme hızının 2015'de %3,9, 2016'da %2,9 gerçekleşmesi nedeniyle kamu ve özel sektör yatırımlarının hızla düşmesi, Türkiye'nin büyüme oranının 2015 yılında %4 seviyesinde olması beklenirken, sabit sermaye yatırımı %3,9 olması, 2016 yılında büyüme %3,2 beklenmesine karşın, özel sektör sabit sermaye yatırımları maalesef %0,1 düzeyinde gerçekleşebilmiş olması, yeni ve ilave teknoloji yatırımının yapılamaması,

⁶ Kalkınma Bakanlığı 10.Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2016) Öncelikli Dönüşüm Programları Eylem Planları, Ankara 2015

⁷ Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (2014-2023) Ağustos 2016

Nüfus artışının %2,5 oranında, yatırım artışının ise %1-1,5 oranında olması nedeniyle, 30.000.000 çalışanın %15-25 arası verimlilik artışı sonucunda, 4.500.000 veya 7.500.000 arasında kişinin işsiz kitlesine dahil olması, çalışabilecek nüfustaki %11,2 işsizlik oranı (3.500.000 kişi) yeni eklenecek sayıya da 8-11.000.000 işsiz kişiye çıkacak olması,

Türk şirketlerinin gelişmiş ülkelerdeki rakiplerine göre daha küçük ölçekte ve düşük sermayeli olması,

Üretimde standardizasyonun oluşmaması, küçük ölçekli şirketlerde iş organizasyonunun bulunmaması, yeni iş modellerinin geliştirilememesi, patent, lisans, knowhow'ın korunamaması,

İlgili Bakanlık, kurum ve kuruluşların Endüstri (4.0) hakkında şirketlere gerekli bilgilendirmeyi yapmaması, eğitim ve seminerler verilmemesi, ortak araştırma projelerin oluşturulamaması,

Türkiye'de Endüstri (4.0)'ın uygulamaya sokulmasının önünde en büyük engeller olarak görülmektedir.

Kalkınma Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı gerekli tedbirleri zamanında alamaz ise; Endüstri (4.0) döneminde (2000-2033);

- Gelişmiş ülkeler arasında ticari ve sosyal ilişkiler teknoloji ortamıyla artarken, diğer ülkelerle ilişkiler kesilecek ve azalacaktır.
- Gelişmiş ülkeler ile serbest ticaret anlaşmalarına yeniden şekil vermek ihtiyacı doğacak, teknoloji ve bilgi paylaşımı veya ortak kullanımıyla ilişki, bağlar ve bağımlılık artacaktır.
- Doğal kaynakların kullanımı, enerji ve su ortak kullanıma sokulmaya çalışılacak, buna direnen veya engel olan devletler küresel ilişkinin dışına itilecek, toplumsal çatışmalar doğabilecektir.
- Teknolojilerin ve bilginin yaygınlaşmasıyla, bazı ülkeler daha hızlı, daha verimli, daha esnek ve

kaliteli üretime ulaşırken, diğer ülkeler verilerden yararlanamayacak, (veya yararlandırılmayacak) bu ülkelerde uyum sağlayamayan insan gücü (kol gücü) istihdam dışı kalacak, bunların bakım, eğitim, sağlık sorunları sosyal devletin temel sorunu haline gelecektir.

- Endüstri (4.0)'ın dışında kalan veya bırakılan ülkeler, bilgi'ye (big data) ulaşmak için, sistem dışı erişimleri zorlayacak, siber güvenlik tedbirlerine rağmen, yoksul hatta aç kalan ülke halkları tüm dünya için problem olacaktır.
- Kalifiye iş gücüne ve teknolojik otomasyona yatırım yapan ülkelere, sınır ötesi üretimleri geri döneceğinden, Endüstri (4.0)'ı gerçekleştiremeyen ülkeler daha da fakirleşmeye başlayacak, çıkar çatışmaları daha da büyüyecektir.

Bu nedenle; Endüstri (4.0) için Gümrük ve Ticaret Bakanlığı;

Yeni gümrük kodu, e-gümrük projesi doğrultusunda mevzuatın basitleştirilmesi, uyumlaştırılması ve ortak elektronik altyapıya uyarlanması için; bilişimde veri değişimini sağlamaya yönelik "merkezi gümrükleme" "tek pencere" ve "tek durak noktası" uygulamaları ile ticareti kolaylaştırılırken; özel rejimlere önem vermiş, transit, geçici depolama, gümrüklü antrepo ve serbest bölgeleri öne çıkararak, bu rejimleri uygulayanlara kazandırılan yetkilendirilmiş yükümlü statüsü ile "izinli gönderici" veya "izinli alıcı" yöntemleriyle gümrükleme ve ticaret kolaylaştırılarak ekonominin büyütülmesi amaçlanmalıdır.⁸

Türkiye'de diğer gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler gibi, Dünya ticaretinin kolaylaştırılmasına yönelik Endüstri (3.0) döneminden kaynaklı otomasyon kontrol, hızlandırma amaçlı hizmetlerini

⁸ Gümrük ve Ticaret Dergisi 2016, Cilt 3 Sayı 8, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürü Hasan Köseoğlu ile röportaj

oluşturmak amacıyla; yol, liman, havaalanı, köprü, gümrük kapılarına yönelik 2000-2017 dönemini artık kapatmalı, derhal Endüstri (4.0)'a kendini uyarlayarak, hızla üretimin artırılması amaçlı politikalar oluşturmayı hedeflemelidir.

Endüstri (4.0) 2013'den itibaren 20 senelik süreçte ülkelerin sınırötesi üretimlerini anayurtlarında "nesnelerin interneti" ile üretimi hedeflemeleri sonucunda, ülkeler Endüstri (4.0)'ın getirdiği bölgelerindeki üretim ve verimlilik artışıyla, işçilik, iş gücü, enerji, kaynak, cevher avantajlarıyla yeni "Birlik Gümrük Kodu" ile geçici ithalat, dahilde işleme veya hariçte işleme gibi özel kullanımların da zamanla ortadan kalkmasına (veya kullanılmamasına) yöneleceğinden, bu rejimler ülke lehine olacak şekilde yeniden Gümrük Kanunu'nda düzenlenmelidir.

Endüstri (4.0) özellikle 3 boyutlu baskı ve ortak üretim ve ortak veri tabanı ile robotik uygulamalar sonucunda, eşyanın menşe, kıymet, mülkiyet hakları, patent, lisans, telif üzerinde lojistik, yazılım ve sistem entegrasyonunun yeniden düzenlenmesi hatta finansman ödeme şekillerinin yeniden mevzuat çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Türkiye'de çeşitli sanayi sektörünün brüt üretim payları; %18 gıda-içecek, %15 tekstil, %12 kimyasallar, %6 otomotiv, %5 beyaz eşya, %4 makine ve sistemleri, %40 diğerleri şeklinde dağıldığından, gıda ve tekstil hariç diğer sektörlerin dahilde işleme rejiminden dolayı %60-65 ithal girdisi ile (hammadde ve yarı mamül ile) üretim yapması, yarattığı katma değerlerin ise ancak %3 ila 5 arasında kalmasından dolayı, ülke üretiminde yaklaşık %27 payın Endüstri (4.0) uygulaması ile olumsuz etkilenecektir. Bu nedenle katma değer yaratamayan sektörlerde zamanla DİR'den vazgeçilmeli, buna karşılık Endüstri (4.0)'ın uygulamasının verimlilik sağlayacağı gıda (yiyecek-içecek) ve tekstil sektörünün yaratılan yüksek katma değer ve verimlilik artışı öne çıkarılmalı, bu sektörlerle yönelik özel mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır.

Büyük sermayeli bilgi teknoloji şirketleri kuruluşuna, bu şirketlerin yeni makine, tesis, yazılım, bilgi teknolojileri, yatırımlarının yenilenmesine teşvikler verilmelidir.

Lojistik merkezlerin kuruluşuna, lisanslı depoculuğun kolaylaştırılması, şirketler ile politika yapımcıları ve akademisyenler arasında ortak çözümler yaratılmalı, uygun alt yapı, eğitim ile acil mevzuat düzenlemesi yapılmalı, bu konuda Endüstri (4.0) sisteminin finansmanı ve risk değerlendirmeleri "Varlık Fonu"ndan karşılanmalıdır.

Türkiye'nin yakın coğrafyasındaki en deneyimli, en yüksek eğitim düzeyli, kapitalizm deneyimi en yüksek, kara, deniz, hava yoluyla en uygun lojistik ortamında ülke oluşuyla, Endüstri 4.0 Devrimi'ni yakalama şansı; Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın himaye ve yol göstericiliğinde, ilgili kurumların desteğiyle çok yüksek olacaktır.

Kaynakça

- Gümrük ve Ticaret Dergisi 2016, Cilt 3 Sayı 8, Nadir Elibol "Ticaretin Kolaylaştırılması mı, yoksa Trump'lı korumacılık mı?" makalesi
- Gümrük ve Ticaret Dergisi 2011, Cilt 20 Sayı 77, Nadir Elibol "Lojistik Bölgeler (Kütahya Örnek Çalışması)" makalesi
- Almanya Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı "Stratejik Girişim (INDUSTRIE 4.0)'ın Uygulamaya Konulması için tavsiyeler" Endüstri 4.0 Çalışma Grubu, Nisan 2013 Raporu
- Hasan Kemahlı "Endüstri 4.0" sunumu Mart 2017, Projesis Yazılım Danışmanlığı
- Gürkan Banger "Endüstri 4.0" sunumu UMYO 2016
- Kalkınma Bakanlığı 10.Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2016) Öncelikli Dönüşüm Programları Eylem Planları, Ankara 2015
- Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (2014-2023) Ağustos 2016
- Gümrük ve Ticaret Dergisi 2016, Cilt 3 Sayı 8, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürü Hasan Köseoğlu ile röportaj

Gümrükte Pişmanlık Müessesesi

Özet

Türk Vergi Hukuku içinde yer alan müesseselerden biri de pişmanlık müessesesidir. Pişmanlık müessesesinin amacı hem hatasını anlayıp telafi etmek isteyen yükümlüye hem de vergi idaresine bir takım kolaylıklar sağlamaktır. Pişmanlık müessesesi sayesinde vergi mükellefi işledikleri kanuna aykırı veya eksik veya hatalı işlemlerini belli şartlar altında vergi idaresine bildirirlerse para cezası ve kaçakçılık cezası ile karşı karşıya kalmaz. Bu faydaları sayesinde, pişmanlık hükümleri idare ile mükellef arasında ilişkileri olumlu yönde etkilemekte, her iki tarafı çeşitli maliyetlerden kurtarmakta ve son olarak yargının olası iş yükünü azaltmaktadır. Ancak gümrük pişmanlık müessesinde uygulamada zamanla bir takım sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmamızda, maliye pişmanlık müessesesi de dikkate alınarak, gümrük pişmanlık müessesinde yaşanan temel sorunlar ortaya konulup ayrıca çözüm önerileri getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gümrük, Vergi, Uyuşmazlık, Alacak, Pişmanlık

JEL Sınıflandırma Kodu: H20, H21, H26, H29

Even The First Penitence In Customs Does Not Help

Abstract

One of the institution included in Turkish Tax Law is penitence institution. The aim of penitence institution is to provide conveniences for both liables who regret and repair the mistakes and tax administration. Thanks to penitence institution tax payer does not be faced penalties of tax loss and tax evasion crimes if they inform their illegal or minus or incorrect operation under certain conditions to tax administration. Due to it's benefits, penitence institution affect relations between administration and tax payers positively, discharge both sides from various costs and finally reduce work load that judiciary have possible. However, some problems have arisen in practice at penitence institution of customs. In our this study, taking into consideration penitence institution of finance, the main problems experienced at penitence institution of customs will be presented and also solution recommendation will be brought.

Keywords: Customs, Tax, Conflict, Receivable, Penitence

JEL Classification Codes: H20, H21, H26, H29

Giriş

Gümrük işlemlerinin yapısından kaynaklanan farklılıklar bulunmakta olup bu işlemler esnasında karşılaşılan uyumsuzlukların çözümünde de, diğer vergi uyumsuzluklarına nazaran farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle gümrük vergileri ile ilgili olarak ortaya çıkan uyumsuzlukların, dâhilde alınan vergilerde olduğu gibi defter kayıtları ve bunların dayanağını oluşturan belgeler esas alınarak yapılan incelemelerde değil, eşyanın nitelik ve kıymeti gibi unsurlar üzerinde yoğunlaştığını söylemek mümkündür (Saygılıoğlu, 2003:33-36). Yükümlü ile idare arasında çıkan uyumsuzluklar, Türk Vergi Sisteminde idari çözüm yolları ve yargısal çözüm yolları olarak iki şekilde çözümlenebilmektedir. İdari çözüm yollarında genel olarak, “Düzelme”, “Uzlaşma” ve “İtiraz” müesseseleri gibi yollar olmakla birlikte “Pişmanlık” müessesesi de yükümlülerce sıkça başvurulan yöntemlerden biridir.

Bilindiği üzere, Türk Vergi Sistemi temel olarak 213 sayılı Vergi Usul Kanununda (VUK) düzenlenmiş olmakla birlikte, mezkur Kanununun “Gümrük ve tekel vergileri” başlıklı 2’nci maddesi, “*Gümrük idareleri tarafından alınan vergi ve resimler bu kanuna tabi değildir. Bu vergi ve resimlerle ilgili olarak 27/10/1999 tarihli ve Gümrük Kanunu’nun 242’nci maddesi hükümleri uygulanır.*” hükmünü amir olduğundan, pişmanlık müessesesine ilişkin işlemler dahil, gümrük idaresince yapılan işlemlerin Vergi Usul Kanununa göre yapılması imkânı bulunmaktadır. Bu noktadan hareketle, gümrük vergi ve cezalarına ilişkin düzenlemeler ile ortaya çıkması muhtemel olan değişik uyumsuzluk türlerinin çözümlenmesine ilişkin yollar Gümrük Kanununda düzenlenmiştir.

Gümrük Kanunu’nun 234’üncü maddesinde 07/07/2009 tarih ve 27281 sayılı R.G.’de yayımlanan 5911 Sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile Gümrük Kanunu kapsamındaki ayrıntılara ilişkin yükümlülere pişmanlık hakkı verilmiştir. Ancak, gerek gümrük pişmanlık müessesinin VUK kapsamı piş-

manlık müessesesine nispeten daha dar kapsamlı olması gerekse gümrük işlemlerinin sürecinin kendine has yapısının olması pişmanlık hükümlerinin uygulanmasında bir kısım sorunlar ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

1. Genel Olarak Pişmanlık Kavramı

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre sözlük anlamı, “*Pişman olma durumu, nedamet.*” olan pişmanlık, Farsça kökenli bir terim olup, yapılan bir işin veya davranışın olumsuz sonuçlarını görerek üzüntü duyulmasıdır (Erol, 2012:23). Başka bir tanıma göre, pişmanlık bir eylem ya da işlem yapıldıktan sonra, araya giren içsel ve beyinsel olarak kendini dinleme süreci sonunda insanın beyinde ve vicdanda oluşan soyut rahatsızlık veya üzüntüdür (Erol, 2010:205). Hukuki terim olarak pişmanlık ise, kanunun suç saydığı eylemleri işleyenlerin (faillerin) suç ortaklarına haber vererek daha az ceza ile kurtulmaları olanağını ifade eder (Yılmaz, 2002:1456). Diğer taraftan pişmanlık müessesesi vergisel uyumsuzlukları idari aşamada çözen bir yoldan ziyade, mali af gibi cezayı ortadan kaldıran hallerden birisi olarak da kabul edilmektedir (Oktar, 2014:389).

Pişmanlık hükümleri yükümlülere, yaptıkları kanuna aykırı eylemleri, idare henüz haberdar olmadan itiraf etmeleri ve kendilerine düşen yükümlülükleri yasa-ya uygun yerine getirmeleri şartı ile olası idari para cezalarından kurtulma imkânı tanımaktadır. Yükümlüler tarafından pişmanlık müessesesine kimi zaman verginin ödenmemesinden kaynaklı vicdani baskıdan kaynaklı başvurulurken kimi zaman ise ortaya çıkması muhtemel cezaların büyüklüğünden dolayı başvurulabilmektedir. Pişmanlık idareye; yükümlüden istenilen cezalardan vazgeçilmesi karşılığında, vergi alacağının masrafsız tahsil edilmesi imkânını sağlamaktadır. Pişmanlık ile birlikte kanun koyucu, vergilendirmede verimlilik ilkesi gereğince, denetimler sonucundan ortaya çıkması muhtemel cezalardan feragat ederek zamanında toplanan vergiyi, olması gereken miktarda ama gecikilerek toplanan vergiye tercih etmektedir (Yılmaz, 2009:321).

Diğer taraftan, Danıştay 3. Dairenin 06/05/1998 tarih ve E. 1997/2273, K. 1998/1603 sayılı kararında konuya ilişkin olarak; “*pişmanlık müessesesi ile işlediği suçtan pişmanlık duyan yükümlülere belirtilen bu suçlara ait cezaların uygulanmasının önlenmesinin amaçlandığı,*” belirlemesine yer verilmiş olup yargı organlarınca pişmanlığın cezaların uygulanmasını önleme amaçlı olduğu belirtilmiştir.

Yükümlünün bir vergi alacağını hiç beyan etmemesi veya eksik/yanlış beyan etmesi durumunda yükümlü, pişmanlık müessesesi sayesinde bu durumdan cezasız kurtulmakla beraber olması gereken beyana tabi vergiyi de beyan etmiş olmaktadır. Bu anlamda pişmanlık müessesesi, beyanın gerçeği ve doğruyu yansıtmamasına, beyan sisteminin sağlıklı işlemesine, tutarlı sonuçlar sağlamasına ciddi ve doğrudan katkı sağlamaktadır (Yıldırım, 2013:106).

Pişmanlık müessesesi sayesinde, vergi idaresinin bilgisi ve tasarrufu dışındaki vergi kaynakları tahsil edilmektedir. Bu vergiler, devletin yapacağı çalışmalarla ortaya çıkarılabilecek olmakla birlikte bu çalışmalar zahmetli olup uzun zaman alabilmektedir. Bununla birlikte, tüm çalışmalara rağmen gözden kaçırılarak hiç tespit edilemeyecek durumdaki vergilerin varlığı da göz önüne alındığında pişmanlık müessesesinin önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, pişmanlık sayesinde uzun çalışmalarla elde edilebilecek veya bu çalışmalara rağmen hiç tespit edilemeyecek durumda olan vergiler kolayca ve maliyetsiz hazineye aktarılmış olmaktadır (Yıldırım, 2013:107).

Diğer taraftan, devletin yapacağı çalışmalarla ortaya çıkarılan alacakların yükümlü tarafından kabul edilmeyip ortaya ihtilaf çıkması ve bu ihtilafın yargıya taşınması durumunda, vergi mahkemeleri kararlarının çoğunlukla idare aleyhine olduğu hususu da dikkate alındığında, idarenin büyük olasılıkla kamu alacağından tamamen mahrum kalacağı veya en iyi ihtimalle uzun bir sürecin sonunda tahsil edeceği düşünüldüğünde yükümlünün hiçbir ihtilaf doğurmaksızın pişmanlık müessesesini kullanması

konunun idare açısından önemini daha net ortaya koymaktadır. Keza, ihtilafın doğup yargıya taşınması durumunda davanın izlenmesi ve savunmanın yapılması aşamalarında davanın takip külfetinden ve idarenin haksız çıkması durumunda da idare ekstradan yargısal giderlere de katlanmak zorunda kalabileceğinden, söz konusu giderlerden devlet kurtulur.

Pişmanlık sayesinde devlet, pişmanlığa konu hususu bulmak için yapılması gereken denetimden kaynaklı oluşacak zaman, emek ve personel maliyetlerinden tasarruf elde etmektedir. Diğer taraftan pişmanlık hükümlerinden faydalanılmış olsa dahi vergi aslından ayrı olarak gecikme zammı da tahsil edilerek zamanında tahsil edilmeyen verginin reel olarak zarar görmesi de engellenmektedir. Bu sayede, pişmanlık hükümleri idare ile yükümlüler arasında ilişkileri olumlu yönde etkilemekte, tarafları çeşitli maliyetlerden kurtarmakta, mevcut vergi uyumsuzluğunu idari olarak sona erdirmekte ve ayrıca yargı organlarının iş yükünü hafifletmektedir.

Yabancı sistemlerde de pişmanlık müessesine benzer ya da yakın kurumlar “Kendi Kendini Bildirme - Kendi Kendini İhbar”, “Gönüllü İfşa”, “Gönüllü Bildirim” gibi adlarla kullanılmaktadır (Yıldırım, 2013:120). Türk Vergi Sisteminde pişmanlık müessesesine ilk olarak 1950 yılında yürürlüğe giren 5432 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 348. maddesinde yer verilmiş olup tarihsel süreç içinde farklı değişikliklere uğramıştır (Işık-İsmail ve Topaç-Selimhan, 2006: 70). Hâlihazırda temel olarak Türk Vergi Sisteminde 213 sayılı VUK’un 371’inci maddesi kapsamında pişmanlık müessesesi bilinmekle beraber yukarıda belirtildiği üzere mezkur Kanununun 2’nci maddesi çerçevesinde gümrükte uygulanan pişmanlık müessesesi işlemlerinin Vergi Usul Kanununa göre yapılması imkânı bulunmamaktadır. Diğer yandan Gümrük Kanunu çerçevesinde uygulanan pişmanlık müessesesinin karşılaştırılabilmesi açısından VUK kapsamı uygulamanın dar kapsamda da olsa bilimesi önem arz etmektedir.

2. Maliye Uzlaşma Müessesesi

VUK'un 371. maddesine göre, emlak vergisi hariç olmak üzere beyana dayanan vergilerde vergi ziyai cezasını gerektiren fiilleri işleyen mükelleflerle bunların işlenişine iştirak eden diğer kişilerin kanuna aykırı hareketlerini ilgili makamlara kendiliğinden dilekçe ile haber vermesi hâlinde, haklarında vergi ziyai cezası kesilmemektedir. Dolayısıyla, pişmanlıktan faydalanabilmek için öncelikle beyana dayanan bir vergi olmalı, vergi ziyai cezasını gerektiren vergi kanunlarına aykırı bir hareket bulunmalı ve pişmanlık talebi idareye dilekçe ile yapılmalıdır. Ancak Kanun metninde belirtildiği üzere pişmanlıktan faydalanmak bazı şartlara bağlanmış olup aşağıda belirtilen şartlardan birinin gerçekleşmemesi halinde pişmanlık hükümlerinden yararlanılamayacaktır.

1. Mükellefin keyfiyeti haber verdiği tarihten önce bir muhbir tarafından herhangi resmi bir makama dilekçe ile veya şifahi beyanı tutanakla tevsik etmek suretiyle haber verilen husus hakkında ihbarda bulunulmamış olması gerekmektedir. Ayrıca, ihbar dilekçesinin veya ihbarın sözlü yapılması halinde tanzim edilecek tutanağın, resmi kayıtlara geçirilmiş olması şarttır. İlgili kanun maddesinde, ihbarın yapılacağı resmi makam konusunda herhangi bir ayırım yapılmamış olup ihbar vergi dairesi ile Maliye'nin başka birimine dahi yapılabilmektedir.
2. Haber verme dilekçesinin yetkili memurlar tarafından mükellef nezdinde herhangi bir vergi incelemesine başlandığı veya olayın takdir komisyonuna intikal ettirildiği günden evvel (Kaçakçılık suçu teşkil eden fiillerin işlendiğinin tespitinden önce) verilmiş ve resmi kayıtlara geçirilmiş olması gerekmektedir. Mükellef hakkında **herhangi bir vergi incelemesine başlanılması** durumu, pişmanlık hükümlerinden yararlanılmasına engeldir. Ayrıca, vergi incelemesinin tam veya sınırlı olup olmamasının önemi bulunmamaktadır. Diğer yandan, VUK'un 140/2 inci maddesinde; **vergi incelemesine başlanıldığı hususunun bir tu-**

tanağa bağlanarak bir örneğinin nezdinde vergi incelemesi yapılana verileceği; ayrıca, **tutanağın bir örneğinin bağlı olduğu birime, diğer örneğinin ise ilgili vergi dairesine gönderileceği**, hükmü yer almaktadır. Bu noktada, incelemeye başlanmış olması durumunu, defter ve vesikalara göre daireye getirilmesinin istendiği yazı ve dolayısıyla mükellefe bu yazının tebliğ edilmesi olarak anlamak gerekmektedir. Ancak inceleme elemanın tarh dosyasını vergi dairesinden istemesi gibi yükümlüye herhangi bir tebligatın yapılmadığı incelemeye hazırlık aşamalarında; mükellef pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmektedir (Güleç, 2016).

3. Hiç verilmemiş olan vergi beyannamelerinin mükellefin haber verme dilekçesinin verildiği tarihten başlayarak on beş gün içinde tevdi olunması gerekmektedir. Aksi halde, pişmanlık hükümlerinden yararlanamayacaktır.
4. Eksik veya yanlış yapılan vergi beyanının mükellefin keyfiyeti haber verme tarihinden başlayarak on beş gün içinde tamamlanması veya düzeltilmesi gerekmektedir. Aksi halde, pişmanlık hükümlerinden yararlanamayacaktır.
5. Mükellefçe haber verilen ve ödeme süresi geçmiş bulunan vergilerin, ödemenin geciktiği her ay ve kesri için, 6183 sayılı Kanununun 51. maddesinde belirtilen nispette uygulanacak gecikme zammı oranında bir zamlarla birlikte haber verme tarihinden başlayarak on beş gün içinde ödenmesi gerekmektedir. Haber verme tarihinden itibaren 15 gün içinde, mükellefçe haber verilen ödeme süresi geçmiş vergilerin ve pişmanlık zammının ödenmemesi yada birinden birinin ödenmemesi, eksik ödenmesi durumlarında, pişmanlık hükümlerinden yararlanılamaz (Güleç, 2016).

Diğer yandan belirtilen şartlarda pişmanlık hükümlerinden yararlanılsa bile, vergi ziyasına bağlı olmadan kesilen usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezaları pişmanlık ve ıslah hükümleri kapsamına girmemekte olup VUK 352. Maddesi kapsamında usulsüzlük

cezası kesilebilmektedir (Güleç, 2016). Belirtilen hükümler dışında 169 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde konu daha detaylı olarak ele alınmıştır.

3. Gümrük Uzlaşma Müessesesi

Pişmanlıkla beyan hususu ile ilgili 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nda herhangi bir hüküm, 07/07/2009 tarihli 27281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5911 sayılı Kanun ile düzenleme yapılanaya kadar bulunmamaktaydı. Belirtilen tarihe kadar yükümlü tarafından kendiliğinden yapılan beyanlara da fiil idarece tespit edilmiş gibi 3 kat ceza tatbik edilmekteydi. Ancak, Danıştay 7. Dairesinin 22/6/2004 tarih ve 2003/1967 E.N , 2004/1948 K.N. sayılı kararında yer alan *"...anılan Kanunun 234'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (b) bendinde, ... hükmüne bağlanmış olup; bu hükmüne göre, para cezası uygulanabilmesi için, vergi farkının, muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda ortaya çıkması gerekmektedir. Olayda ise, söz konusu vergi farkının, davacı Şirketin, ihbar ve şikayet dilekçesi üzerine ortaya çıktığı hususu sabittir. Bu bakımdan; Gümrük Kanununun yukarıda anılan 234'üncü maddesi uyarınca, davacı Şirket adına para cezası kesilmesinde yasaya uyarlık bulunmadığından, aksi yönde verilen mahkeme kararında yasal isabet görülmemiştir."* ifadelerinde görüldüğü üzere pişmanlık hükmünün uygulanmamasının yasal olmadığı birçok mahkeme kararından ortaya konulmuştur.

Belirtilen hususlar da dikkate alınarak kanun koyucu tarafından eksiklik olarak değerlendirilen pişmanlık müessesesi 5911 sayılı Kanun ile 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun 234. maddesine *"3. Yukarıda belirtilen aykırılıkların gümrük idaresince tespit edilmesinden önce beyan sahibince bildirilmesi durumunda söz konusu cezalar yüzde on beş nispetinde uygulanır."* şeklinde eklenmiştir. Diğer yandan, 5911 sayılı Kanun tasarısında söz konusu cezaların yüzde elli oranında uygulanması teklif edilmiş olmakla birlikte TBMM alt komisyon çalışmalarında oran yüzde on beş olarak kabul edilmiştir. Bununla birlik-

te gümrük pişmanlık müessesesi sadece Gümrük Kanunu 234'üncü maddesinin 1 ve 2'nci fıkralarında belirtilen vergi kaybına neden olan işlemlere uygulanacak cezaları kapsamakta olup diğer fiillerin belirtildiği 235, 236, 237, 238, 239 ve 241'inci maddeleri kapsamındaki cezaları kapsamamaktadır. Ayrıca Gümrük Kanunu'nun 193/3 maddesi çerçevesinde gümrük yükümlülüğünün başladığı tarih ile vergilerin kesinleştiği tarih arasındaki süre için 6183 sayılı Kanuna göre gecikme zammı oranında faiz tahsil edilmektedir.

Dikkat edildiği üzere, Gümrük Kanunu kapsamı pişmanlık müessesesi birçok yönüyle VUK kapsamı pişmanlık müessesinden farklılık göstermektedir. Öncelikle gümrük pişmanlık müessesesi belli şartların sağlanmasını zorunlu kılmamaktadır. Pişmanlık beyanı yapılmasının öncelikli ve kanunda geçen tek şartı gümrük idaresince konu hakkında henüz tespit yapılmamış olmasıdır. Tespit yapılmasından sonra yapılacak olan pişmanlık beyanları pişmanlık müessesinden yararlanamamaktadır. Gümrük pişmanlık müessesesi sadece belli fiillerden kaynaklı cezaları kapsamakta olup daha dar kapsamlıdır.

Son olarak, yükümlüler **gümrük pişmanlık müessesine başvursalar dahi konunun idarece tespit edilmesi durumunda kesilecek cezaların yüzde on beş nispetinde ceza ile** karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumda dahi ceza alınması bu müesseseyi yükümlüler nezdinde tercih edilebilir bir alternatif olmaktan çıkarabilmekte olup **ilerleyen süreçte beyana konu hususun idare tarafından bulunamaması ihtimali üzerinden** yükümlülerin vergiyi beyan etmemesi sonucu ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan gümrük pişmanlık müessesine ilişkin olarak Gümrük Yönetmeliğinde de herhangi bir düzenleme yer almamakta olup Kanunun detaylı olmayan dar kapsamlı metni, sübjektif kriterler çerçevesinde değerlendirmeler başta olmak üzere uygulamada birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Örneğin; pişmanlık beyanı yapılmasının öncelikli ve kanunda geçen tek şartı olan gümrük idaresince

konu hakkında henüz tespit yapılmamasından ne anlaşılması gerektiği bilinmemektedir. Belirtilen hususun değerlendirilmesi denetim elemanı veya karar vericilerin görüşüne göre değiştiği durumda kamu lehine veya aleyhine yeknesak olmayan uygulamalar ortaya çıkmaktadır.

Diğer yandan Bakanlık tarafından muhtelif dağıtım- lı yazılarla uygulamaya yön vermeye çalışılmıştır. Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 24.02.2012 tarih 05454 sayılı yazılarında yükümlülerin 4458 sayılı Gümrük Kanunu 234/3 maddesinde belirtilen oran- da indirim için başvuru dilekçelerinde; beyan edilen gelir eksikliğinin yapılan bir denetime ilişkin olma- dığına ve beyanın aksine işlem yapıldığının tespi- ti halinde yararlanılan indirim tutarlarını mevzuat çerçevesinde ödeyeceklerine ilişkin beyanlarının alınarak dilekçelerin işleme konulması gerektiği ifa- de edilmiştir. Yine Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 22.09.2014 tarih 2888552 sayılı yazılarında firmalar tarafından pişmanlıktan faydalanılmak üzere ya- pılan başvurularda, mutlak surette diğer bağlantı idarelerinizde ve/veya diğer Bölge Müdürlükleri ve bağlantılarında aynı konudaki aykırılığa ilişkin, son 6 ay içerisinde, başvuru yapan firma için bir tes- pit yapıp yapılmadığının ivedilikle araştırılması ve böyle bir tespit yapılmış olduğunun anlaşılması ha- linde bu firmaya Gümrük Kanunu'nun 234/3 mad- desini hükmünün tatbik edilmemesi gerektiği talimata bağlanmıştır. Aynı konuya ilişkin olarak aynı Genel Müdürlüğün 13.10.2014/3276729 tarih sayılı da- ğıtımlı yazılarında araştırma sırasında gümrük veri tabanlarından faydalanılmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir. Son olarak, Gümrükler Genel Mü- dürlüğü'nün 23.11.2015/11911354 tarih sayılı yazı- larında beyan sahiplerinin Gümrük Yönetmeliği'nin 121/3 maddesine göre yaptıkları düzeltme taleple- rinin de Kanunun 234/3 maddesi çerçevesinde de- ğerlendirilmeye alınması gerektiği belirtilmiştir.

Dikkat edildiği üzere idareler ve yükümlüler nez- dinde uygulamada tereddütler olmasından bahisle Bakanlık tarafından muhtelif dağıtım- lı yazılarla uy- gulamaya yön vermeye çalışılmıştır. Ancak gerek

dağıtım- lı yazıların zamanla güncelliğini kaybetmesi, gerek gümrük veri tabanlarının uygulamanın hız- lı yapılmasına olanak verecek nitelikte olmaması, gerekse bürokratik işlemlerin çok uzun sürmesi pişmanlık müessesinin istenilen seviyede uygulan- masını engellemektedir. Bütün bunlarla birlikte piş- manlık müessesinin istenilen seviyede uygulanma- sını engelleyen en önemli etken kuşkusuz pişmanlık durumunda yükümlüye ceza kesilmesidir. Diğer yandan, pişmanlık durumunda 5911 sayılı Kanunun tasarısında öngörüldüğü gibi söz konusu cezaların yüzde elli oranında uygulanması yönündeki teklif kanunlaşmış olsa idi pişmanlık müessesinin daha da uygulanamaz olacağı aşikardır.

Sonuç

Vergi mükellefi olsun olmasın herkes için açık olan ve kısaca "Devlete zorunlu olarak yapılan ödemeler" olarak ifade edilebilen kamu gücüne dayalı ve bir karşılık esasına dayanmayan vergi, bir tarafta alacaklı diğer tarafta da vergi borçlusunu olan bir borç alacak ilişkisidir (Oktar, 2014:3). Yükümlüler bilerek ve isteyerek olmasa bile önemsememe, unutma, ihmal, zor durum, mücbir sebep, konu hakkında yeterli bilgi sahibi olunmaması, konu hakkında hiç bilgiye sahip olunmaması, konunun bilinmemesi gibi hallerde borca ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmeyebilmektedir. Bu gibi sebeplerden kaynaklı borçlu ve alacaklı arasında, diğer bir ifadeyle yükümlü ile idare arasında çıkan vergi uyuşmazlıkları, idari çözüm yolu olarak "Pişmanlık" müessesesi ile çözülebilmekte olup bu müessese yükümlülerce sıkça başvuru yapılan yöntemlerden biridir.

Türk Vergi Sistemi temel olarak 213 sayılı VUK ile düzenlenmiş olmakla birlikte, mezkur Kanununun 2'nci maddesinden kaynaklı olarak pişmanlık mü- essesesine ilişkin işlemler dahil gümrük idaresince yapılan işlemlerin VUK'a göre yapılması imkânı bulunmamaktadır. Gümrük Kanunu'nun 234'üncü maddesinde 5911 Sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile Gümrük Kanunu kapsamındaki aykırılıklara iliş- kin yükümlülere pişmanlık hakkı verilmiştir. Ancak,

gerek gümrük pişmanlık müessesinin VUK kapsamı pişmanlık müessesesine nispeten daha dar kapsamlı olması gerekse gümrük işlemlerinin sürecinin kendine has yapısının olması nedeniyle pişmanlık hükümlerinin uygulanmasında bir kısım sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Pişmanlık müessesesinin gerek yükümlüler açısından gerekse idare açısından birçok avantajı bulunmaktadır. Pişmanlık müessesesi sayesinde şartları taşıyan yükümlüler yüksek tutardaki idari para cezalarından ve vicdani baskıdan kurtulmaktadır. Keza yine pişmanlık müessesesi sayesinde idare, vergi alacağını masrafsız tahsil etmekte, olası yargı sürecinin uzaması nedeniyle doğacak sıkıntılardan ve ortaya çıkması muhtemel çok sayıda davanın takip külfetinden kurtulmakta, denetimden kaynaklı oluşacak zaman, emek ve personel maliyetlerinden tasarruf etmekte, idarenin bilgisi ve tasarrufu dışındaki vergileri tahsil etmektedir. Belirtilen bu avantajların belirtilen müessesenin doğru ve sağlıklı bir şekilde yürümesi durumunda ortaya çıkacağı muhakkaktır.

Gerek idare gerekse yükümlü açısından birçok olumlu neticeleri olan pişmanlık müessesesine, gümrük pişmanlık müessesesi özelinde bakıldığında ise mevcut düzenlemeler ile konunun sorunsuz bir şekilde ilerlediğini söylemek çokta mümkün değildir. Zira pişmanlık durumunda dahi yükümlüye ceza kesilmesi, diğer bir ifadeyle yükümlü açısından pişmanlığın ceza açısından hiç fayda etmemesi, Kanunun detaylı olmayan dar kapsamlı metnine bağlı olarak sübjektif kriterler çerçevesinde uygulamalar olması, Kanun dışında konuyu düzenleyen üst düzeyde Yönetmelik hükümleri veya Genelge olmaması ve uygulamaya yön verilmeye çalışılan dağıtımlı yazıların zamanla güncelliğini kaybetmesi, pişmanlık beyanlarında bürokratik işlemlerin çok uzun sürmesi gibi unsurlar gümrük pişmanlık müessesinin istenilen seviyede uygulanmasını engellemektedir.

Sonuç olarak, pişmanlık gibi çok sayıda avantajı

olan bir uygulamanın daha sağlıklı uygulanarak her iki taraf içinde istenilen seviyede olabilmesi için kanımızca dağıtımlı yazılardan ziyade, VUK kapsamı pişmanlık müessesinde yer alan pişmanlıktan önce bir muhbir tarafından herhangi resmi bir makama ihbarda bulunulmamış olması, pişmanlıktan önce herhangi bir vergi incelemesine başlanmamış olması, incelemeye başlama tarihinin mükellefe inceleme yazısının tebliğ edilme tarihinin olması gibi hususlar örnek alınıp ayrıca aykırılıkların idarece tespit edilmesinden ne anlaşılması gerektiği gibi hususların açıklığa kavuşturularak, en azından Yönetmelik veya Genelge seviyesinde düzenlemeler yapılmalıdır. Yapılan düzenlemenin daha net, nitelikli ve sübjektif uygulamadan uzak olmasına özen gösterilmelidir. Ayrıca sadece belli fiillerden kaynaklı cezaların pişmanlık çerçevesinde olması yerine daha fazla fiili kapsayan geniş kapsamlı olması sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Erol, Ahmet (2012), "Pişmanlık ve Islah- I", Yaklaşım 236, 22-25.
- Erol, Ahmet (2010), "Nitelikli Vergi Suçlarında Etkin Pişmanlık Uygulanabilir Mi?", Yaklaşım 205, 15-19.
- Güleç, Aykut (2016), "Pişmanlık Ve Islah", <http://www.vmv.org.tr/Yay%C4%B1n/1> (E.T: 01/06/2017).
- Işık, İsmail ve Topaç, Selimhan (2006), "Pişmanlık ve Islah Kurumunun Tarihsel Süreç İçinde İrdelenmesi", Vergi Dünyası Dergisi 300, 70-78.
- Oktar, S. Ateş (2014), Vergi Hukuku, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Saygılıoğlu, Nevzat (2013), "Gümrük Vergisi Uyuşmazlıklarının İdari Aşamada Çözümü", Yaklaşım, 33-36.
- Yıldırım, Zübeyr (2013), Vergi Ceza Hukukunda Pişmanlık ve Islah, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yılmaz, Ejder (2002), Hukuk Sözlüğü, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Yılmaz, Elif (2009), "Uzlaşma Müessesesinin Hukuki Niteliği Ve Temel Vergilendirme İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi" Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 13-1, 321-348.
- Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları; <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c047/b107/tbmm230471070495.pdf> (E.T: 01/06/2017).

Kullanılmış Ev Eşyası İthalatında Bilinmesi Gerekenler

Özet

Kullanılmış ev eşyası ithalatının nasıl yapılabileceği gümrük dünyasının merak edilen konuları arasındadır. Bu çalışmada, bu ithalatın mümkün olup olmadığı, mümkün ise hangi usulle gerçekleştirileceği ile muafiyet şartlarının ihlali durumunda hangi yaptırımlarla karşılaşılacağı; ikametgâhını Türkiye'ye nakleden kişiler ile ikametgâhı Türkiye dışında bulunan kişilerce Türkiye'de satın alma veya kiralama suretiyle konut edinilmesi ekseninde irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kullanılmış Ev Eşyası, İkametgâh Nakli, Muafiyet, Yaptırım.

JEL Sınıflandırma Kodu: K34 - H26 - H29 - K39.

Procedures And Steps Involved In Import Of Used Household Articles

Abstract

One of the concerns in customs World is importation of used household articles. In this study if such an importation is possible, in which way this importation process must be carried out and which administrative sanctions would be imposed when exemption conditions violated is discussed in detail within the frame of people who transfer their settlement into Turkey and acquisition of housing through rent or buy by people who live outside of Turkey.

Keywords: Used Household Articles, Transfer of Settlement, Exemption, Sanctions.

JEL Classification Codes: K34 - H26 - H29 - K39.

1. Giriş

Muafiyet kavramı ilk bakışta ayrı tutulma, kendisine uygulanmama durumunu ifade eder¹. Bilindiği üzere objektif vergi mükellefiyetini (eşyaya ait) kaldıracı hükümlere “*istisna*”, subjektif vergi mükellefiyetini (kişiye ait) kaldıracı hükümlere ise “*muafiyet*” denilmektedir². Gümrük Vergi Hukuku’nda muafiyet, bazı kişi ve kurumlarca belli şartlarda ithal edilebilen eşyanın gümrük vergileri dışında bırakılmasını ifade eder.

Kural olarak kullanılan eşya ithalatının gümrük vergilerinin ödenmesi suretiyle gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Kullanılmış eşya ithali Ekonomi Bakanlığının iznine tabidir. İthalat Rejimi Kararı’nın (1995/7606 sayılı BKK) 7’nci maddesine göre “eski, kullanılmış, yenileştirilmiş, kusurlu (defolu) ve yatık (zamanla dayanıklılığını yitirmiş) eşya” ithali Ekonomi Bakanlığının iznine tabidir.

Yalnızca “*Kullanılmış veya Yenileştirilmiş Olarak İthal Edilebilecek Bazı Maddelere İlişkin Tebliğ*” ekindeki listeler kapsamı eşya için Ekonomi Bakanlığına başvurulmasına gerek yoktur. Bu Tebliğ’de yer almayan eşya için Ekonomi Bakanlığı İthalat Genel Müdürlüğüne başvurularak düzenlenen izin belgesinin ithalat işlemleri sırasında gümrük idaresine sunulması ve vergilerinin ödenmesi gerekmektedir.

Gümrük mevzuatı açısından kullanılan ev eşyası³ ithali ise gümrük vergileri⁴ ödenmeden giriş işleminin

¹ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=MUAF%C4%B0YET (E.Tarihi-19/06/2017)

² Gümrük Mevzuatı, Anadolu Üniversitesi, Yayın No:3254, Ünite-2, Mart/2016, Eskişehir, s. 33.

³ *Ev Eşyası*: İlgili kişilerin evinde şahsi olarak kullanacağı veya ev ihtiyaçlarını karşılama amacına mahsus eşya, mobilya ve benzeri malzemeleri ifade eder.

⁴ 4458 sayılı Gümrük Kanunu madde 3/8’e göre Gümrük Vergileri “İlgili mevzuat uyarınca eşyaya uygulanan ithalat vergilerinin ya da ihracat vergilerinin tümünü” ifade eder. Bu kapsamda Gümrük Vergileri şunlardır:

- Gümrük Vergisi,
- İlave Gümrük Vergisi,
- Tek ve Maktu Vergi,
- Dampinge Karşı Vergi,
- Sübvansiyona Karşı Telifi Edici Vergi,
- Katma Değer Vergisi,
- Özel Tüketim Vergisi,
- Ek Mali Yükümlülük,
- Toplu Konut Fonu,
- Tütün Fonu,
- Ek Fon,

yapılabileceği farklı bir uygulamadır. Bu açıdan gümrük vergileri ödenmeden kullanılan ev eşyası ithali;

i) Yerleşim yerini Türkiye’ye nakleden⁵ kişiler tarafından getirilen kullanılan ev eşyası ithali bir diğer deyişle “*Naklihane*” yoluyla ve

ii) Yerleşim yeri Türkiye dışında bulunan kişilerce Türkiye’de satın alma veya kiralama suretiyle edinilen konutta kullanılmak üzere getirilen kullanılan ev eşyası ithali yoluyla

Mümkündür.

Çalışmamın ilk bölümünde konuyla ilgili Yasal çerçeveye, sonraki bölümünde bahse konu muafiyetten hangi şahısların yararlanabileceğine, daha sonraki bölümünde muafiyetten yararlanabilmenin şartlarına ve konuyla ilgili bazı özellikli durumlara, takip eden bölümünde muafiyetin istisnası olarak cihazlara TRT Bandrol Ücreti ödenmesine, ardından muafiyetten yararlanma usulü ve ibraz edilmesi gereken belgelere, takip eden bölümünde muafiyet koşullarının ihlali durumunda karşılaşılabilecek cezai yaptırımlara ve nihayet son bölümünde konuya ilişkin genel değerlendirmelere ve varılan sonuca yer verilmiştir.

2. Yasal Çerçeve

Gümrük vergilerinden muafiyet ve istisna uygulanacak kişiler/konular esasen 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun “*Gümrük Vergilerinden Muafiyet ve İstisna*” başlıklı 167’nci maddesinde düzenlenmiştir. Gümrük Kanunu’nun 167’nci maddesi gümrük vergilerindeki istisna ve muafiyetleri aralarında bir ayırım yapmaksızın bir arada göstermiştir⁶. Anılan

k) Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu,
l) Çevre Katkı Payı,
m) Telif Edici Vergi (İhracat),
n) TRT Bandrol Ücreti(Ticari Olmayan Eşya İçin).

⁵ *Yerleşim Yerinin Nakli*: Kişinin yabancı bir ülkedeki yerleşim yeri ve işine ait bağlarını keserek Türkiye Gümrük Bölgesi’ne yerleşmek amacıyla kesin olarak gelmesini ifade eder.

⁶ Anadolu Üniversitesi, s. 33.

maddenin 5'inci fıkrasında gerçek kişilerce serbest dolaşıma sokulacak şahsi eşyadan (b) bendindeki “Yerleşim yerlerini Türkiye Gümrük Bölgesi’ne nakleden gerçek kişilere ait her türlü kullanılmış ev eşyası” ve (g) bendindeki “Yerleşim yeri Türkiye dışında olan gerçek kişilerin Türkiye’de satın aldıkları veya kiraladıkları konutlarında kullanılmak üzere geçici veya kesin olarak getirdikleri ev eşyası” hükümleri gereğince kullanılmış ev eşyası ithali muafiyeti tanınacak haller iki ayrı bent halinde sıralanmıştır. Söz konusu maddenin son paragrafında, Kanun maddesinin uygulanmasında Bakanlar Kurulu’nun yetkili kılındığı ifade edilmiştir.

Madde gerekçesine bakılacak olursa; “4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun Türkiye’nin Avrupa Birliği ile imzaladığı gümrük birliği çerçevesinde olaya bakıldığında, trafik sapmalarının önlenmesi bakımından, aynı muafiyet hükümlerinin her iki tarafın mevzuatına benzer şekilde yansıtılması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Avrupa Birliği’nin Ortak Gümrük Kodunda, bu maddenin benzeri bir hüküm yer almakta; muafiyete ilişkin ayrıntılı düzenlemeler ise ayrı yönetmeliklerle yürürlüğe konulmuş bulunmaktadır.

Ortaklık Konseyi tarafından 6 Mart 1995 tarihinde kabul edilen Gümrük Birliği’nin Uygulama Usullerini Belirleyen Karar’ın 26’ncı maddesi gereğince, bu maddenin 2’nci fıkrasının (b) bendinde; “Gümrük vergisi muafiyetine ilişkin, (EEC) 918/83sayılı 28.03.1983 tarihli Konsey Yönetmeliği ile onun uygulama hükümlerini belirleyen (EEC) 2287/83, 2287/83, 2288/83, 2289/83 ve 2290/83 sayılı 29.07.1983 tarihli Komisyon Yönetmelikleri” şeklinde sıralanan mevzuatın da Türkiye tarafından benimsenmesi gerekmektedir.

Maddenin 4 ila 12’nci bentlerinde ise yukarıda bahsi geçen yükümlülüğümüzden kaynaklanan muafiyet hükümleri genel hatlarıyla sıralanmıştır. Böylece, Avrupa Birliği üyesi ülkeler vatandaşlarının yarar-

landığı imkânlardan kendi vatandaşlarımızın da yararlanması ve trafik sapmasının önlenmesi sağlanmıştır.

Maddenin son fıkrasıyla, çerçevesi çizilen muafiyet hükümlerinin şart, süre ve miktarlarının tespiti ve detaylı olarak belirlenmesi ve yukarıda belirtilen yükümlülüğümüzden kaynaklanan mevzuatta yapılan değişikliklerin milli mevzuata yansıtılmasına imkân tanımak için Bakanlar Kurulu’na yetki verilmiştir.⁷” 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 167’nci maddesinin hangi esaslar çerçevesinde hazırlandığı daha iyi anlaşılmaktadır.

4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun Genel Gereğesi’nde ise “Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Bir Ortaklık Yaratan Ankara Anlaşması 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanmış, 4.2.1964 tarih ve 397 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuş ve 22.10.1964 tarih ve 6/3820 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanarak 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu anlaşmanın 2’nci maddesinin 2 ve 3’üncü fıkralarında; anlaşmanın amaçlarına ulaşmak için 3, 4 ve 5’inci maddeler uyarınca zaman içerisinde bir Gümrük Birliği kurulacağı ve ortaklığın, hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve son dönem adı verilen safhadan sonra sağlanacağı belirtilmektedir.

Anlaşmanın 4’üncü maddesinin 1’inci fıkrası; Tarafların geçiş dönemi içerisinde karşılıklı ve dengeli yükümlülüklerle dayalı olarak, aşamalı bir şekilde gümrük birliği kuracakları ve ortaklığın iyi işlemesi, bunun gerektirdiği ortak tedbirlerin geliştirilmesi için ekonomi politikalarını uyumlaştıracaklarını hükme bağlamıştır.⁸” ifadelerinden anlaşıldığı üzere, 4458 sayılı Gümrük Kanunu gerek Gümrük Birliği’ne ilişkin 1/95 sayılı AT-Türkiye Ortaklık Konseyi Kara-

⁷ 4458 sayılı Gümrük Kanunu 167’nci Madde Gereğesi s. 25-26.

⁸ 4458 sayılı Gümrük Kanunu Genel Gereğesi s.1.

rının 28'inci maddesi gerekse AB üyeliğine yönelik müktesebat uyumu çerçevesinde AB Gümrük Kodu ve Yönetmeliği'ne uyum yükümlülüğümüz ekseninde hazırlanarak 04/11/1999 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanıp, 05/02/2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Diğer yandan, Gümrük Kanunu'nun bazı maddelerinin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların düzenlenmek amacıyla çıkarılan 07/10/2009 tarih ve 27369 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2009/15481 sayılı 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı ile birlikte gümrük vergilerinden muaf olacak kişilere ve istisna olacak konulara dair detay hususlar düzenlenmiştir.

Nitekim bahse konu Karar'ın 48'inci maddesinde "Yerleşim Yerini Türkiye Gümrük Bölgesi'ne Nakleden Gerçek Kişilere Ait Kullanılmış Ev Eşyası" ve 57'nci maddesinde ise "Yerleşim Yeri Türkiye Gümrük Bölgesi Dışında Bulunan Gerçek Kişilerin Türkiye'de Edindikleri Konutlarda Kullanmak Üzere Getirdikleri Ev Eşyası" ile ilgili hususların yer aldığı görülmektedir. Anılan Karar'ın ilgili maddelerine dayanılarak hazırlanıp; 06/06/2017 tarihli, 30088 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2 Seri No.lu Gümrük Muafiyeti Tebliği ise kullanılmış ev eşyası ithalinde muafiyet tanınacak haller ile bu muafiyetin kullanılmasına ilişkin usul ve esasları içermektedir.

3. Gümrük Vergilerinden Muaf Olarak Ev Eşyası İthal Edebilecek Kişiler

Birinci bölümde bahsedildiği üzere 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 167'nci maddesinin beşinci fıkrasının (b) bendi kapsamında, kendilerine ait kullanılmış ev eşyasını gümrük vergilerinden muaf olarak serbest dolaşıma sokmalarına izin verilecek kişiler düzenlenmiştir. Bu kapsamda bu iki ihtimali ayrı başlıklar halinde incelemek daha isabetli ola-

caktır.

3.1. Yerleşim Yerini Türkiye'ye Nakleden Kişiler Tarafından Getirilen Kullanılmış Ev Eşyası

Bakanlar Kurulu'nca Gümrük Kanunu'nun 167/5'inci maddesinin son paragrafı ile maddenin uygulanması konusunda kendisine **tanınan yetkiye istinaden çıkarılan** 2009/15481 sayılı 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı'nın 48'inci maddesi ile yerleşim yerini Türkiye Gümrük Bölgesi'ne nakleden gerçek kişilere ait kullanılmış ev eşyası ithalatı muafiyetinin kapsamını düzenlemiştir.

Söz konusu maddede sayılan kişilerin, kendilerine ait kullanılmış ev eşyasını gümrük vergilerinden muaf olarak serbest dolaşıma sokmalarına izin verileceği yer almaktadır.

Bu kişiler;

"a) Türkiye Gümrük Bölgesi dışında devamlı olarak en az yirmi dört ay ikamet ettikten sonra, yerleşim yerini Türkiye Gümrük Bölgesi'ne kesin olarak nakleden gerçek kişiler.

b) Yurt dışındaki milli veya milletlerarası kadrolara atanıp da bu görevlerinden dönen kamu görevlileri.

c) Türk vatandaşlığına geçmek suretiyle yerleşim yerini yabancı bir ülkeden Türkiye Gümrük Bölgesi'ne kesin olarak nakleden kişiler" şeklinde belirlenmiştir.

Bahse konu kararın aynı maddesinde;

Türkiye Gümrük Bölgesi dışında devamlı olarak en az yirmi dört ay ikamet ettikten sonra, yerleşim yerini Türkiye Gümrük Bölgesi'ne kesin olarak nakleden gerçek kişiler için Türkiye Gümrük Bölgesi'nde bir yıl içinde altı aydan az **süre ile geçici olarak bulunmanın** devamlılık halini bozmayacağı; buna karşın bu sürelerin Türkiye Gümrük Bölgesi dışındaki yerleşim yerinde aranan yirmi dört ay kalma

süresine dâhil edilmeyeceği,

Yurt dışındaki milli veya milletlerarası kadrolara atanıp da bu görevlerinden dönen kamu görevlileri ile Türk vatandaşlığına geçmek suretiyle yerleşim yerini yabancı bir ülkeden Türkiye Gümrük Bölgesi'ne kesin olarak nakleden kişiler için ise Türkiye Gümrük Bölgesi dışında en az yirmi dört ay ikamet etme şartı aranmayacağı hususları da düzenlenmiştir.

Diğer taraftan, Türkiye'de bir takvim yılında kırk beş güne kadar kalışlar yurt dışındaki ikamet süresinden sayılır. Türkiye Gümrük Bölgesi dışında son on yıl içinde en az beş yıl ikamet eden gerçek kişiler için yerleşim yerlerine ilişkin bu süre şartı aranmaz.

Öte yandan sürekli görevle yabancı bir ülkede bulunmakta iken sürekli görevle başka bir ülkeye atanan kamu görevlisi kişilerin, yeni tayin edildikleri ülkenin özelliği veya uzaklığı sebebiyle eşyasını beraberlerinde götürmelerinin külfetli ve masraflı bulunması veya Türkiye Gümrük Bölgesi'ne getirmelerinde veya göndermelerinde zorunluluk bulunması hallerinde, durumlarının tevsik edilmesi kaydıyla, yurt dışındaki ev eşyası için muafiyet uygulanır.

Nitekim 2009/15481 sayılı 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı'nın 48'inci maddesinin 4'üncü fıkrasındaki *“Sürekli görevle yabancı bir ülkede bulunmakta iken yine sürekli görevle başka bir yabancı ülkeye atanan memurların, yeni tayin edildikleri ülkenin özelliği veya uzaklığı sebebiyle eşyasını beraberlerinde götürmelerinin külfetli ve masraflı bulunması veya Türkiye Gümrük Bölgesi'ne getirmelerinde veya göndermelerinde zorunluluk bulunması hallerinde, durumlarının tevsik edilmesi kaydıyla, yurt dışındaki ev eşyası için muafiyet uygulanır.”* hükmü gereği bu kişilerin bahse konu muafiyetten durumlarının ispatlanması koşuluyla yararlandırılacağı ifade edilmiştir.

Diğer yandan konuya “Türk vatandaşlığına geçmek suretiyle yerleşim yerini yabancı bir ülkeden Türkiye Gümrük Bölgesi'ne kesin olarak nakleden kişiler” açısından bakıldığında; Türk vatandaşlığının kazanılmasına dair usul ve esaslar 12/6/2009 günlü, 27256 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu Kanun'a göre Türk vatandaşlığı iki yolla kazanılır. Bunlar; doğum ile kazanılan vatandaşlık ve sonradan kazanılan vatandaşlıktır. Doğumla kazanılan vatandaşlık doğum anından itibaren hüküm ifade eder.

Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır. Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşıdır. Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk ise soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır. Türkiye'de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır. Türkiye'de bulunmuş çocuk aksi sabit olmadıkça Türkiye'de doğmuş sayılır.

Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşir.

Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen bir yabancı, bu Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda belirtilen şartları taşıması halinde yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilir. Ancak, aranan şartları taşımak vatandaşlığın kazanılmasında kişiye mutlak bir hak sağlamaz.

Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancıardan başvuruda;

a) Kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanunla-

- rına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak,
- b) Başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye'de ke-sintisiz beş yıl ikamet etmek,
- c) Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışla-ri ile teyit etmek,
- ç) Genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmamak,
- d) İyi ahlak sahibi olmak,
- e) Yeteri kadar Türkçe konuşabilmek,
- f) Türkiye'de kendisinin ve bakmakla yükümlü oldu-ğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mes-leğe sahip olmak,
- g) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak,

Şartları aranır.

Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarda, yukarıda sayılan şartlarla birlikte, taşıdıkları devlet vatandaşlığından çıkma şartı da aranabilir. Bu tak-dirin kullanılmasına ilişkin esasların tespiti Bakanlar Kurulu'nun yetkisindedir.

Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai bazı durumlar mevcuttur. Bu açıdan, Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla İçişleri Bakanlığının teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ile aşağıda belirtilen ya-bancılar⁹ Türk vatandaşlığını kazanabilirler:

⁹ 06/04/2010 tarihli ve 27544 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlü-ğe giren 2010/139 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İliş-kin Yönetmelik'te yapılan son değişikliklerle (2016/9601 Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 12.01.2017 tarihli ve 29946 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak, aynı tarihte yürürlüğe girmiştir) aşağıdaki şartlardan herhangi birini sağlayan yabancılardan, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile istisnai olarak Türk vatandaşlığı kazanabileceği düzenlenmiştir.

Buna göre:

- En az 2.000.000 Amerikan Doları tutarında sabit sermaye yatırımı gerçekleştirdiği Ekonomi Bakanlığınca tespit edilen,
- En az 1.000.000 Amerikan Doları tutarında taşınmaz tapu kayıtlarına üç yıl satılmaması şerhi koyulmak şartıyla satın aldığı Çevre ve Şehircilik Bakanlı-

a) Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca hakların-da gerekçeli teklifte bulunulan kişiler.

b) Vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler.

c) 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Ulus-lararası Koruma Kanunu'nun 31'inci maddesinin bi-rinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların ya-bancısı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu.

d) Göçmen olarak kabul edilen kişiler.

e) Vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler.

Türk vatandaşlığının ikamet şartına bağlı olarak kazanılması, Kanun'un 29'uncu maddesi uyarınca Türk vatandaşlığı kaybettirilenler Bakanlar Kurulu kararıyla, Kanun'un 34'üncü maddesi uyarınca Türk vatandaşlığını kaybedenler İçişleri Bakanlığınca kararıyla, millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması ve Türkiye'de üç yıl ikamet etmek şartıyla mümkündür.

Türk vatandaşlığının ikamet şartı aranmaksızın ye-niden kazanılması da mümkündür. Bu bağlamda, Millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla aşağıda belirtilen kişiler Türkiye'de ikamet etme süresine bakılmaksızın, Türk vatandaşlığını Bakanlık kararıyla yeniden ka-zanabilirler.

ğınca tespit edilen,
-En az 100 kişilik istihdam oluşturduğu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakan-lığıınca tespit edilen,
-En az 3.000.000 Amerikan Doları tutarında mevduatı üç yıl tutma şartıyla Türkiye'de faaliyet gösteren bankalara yatırdığı Bankacılık Düzenleme ve De-netleme Kurumunca tespit edilen,
-En az 3.000.000 Amerikan Doları tutarında Devlet borçlanma araçlarını üç yıl tutmak şartıyla satın aldığı Hazine Müsteşarlığınca tespit edilen Yabancılar Yönetmeliğinin ilgili 20. maddesinin 2. fıkrası kapsamında Türk vatandaşlığına hak kazanabilecektir.
Belirtilen parasal değerlerin belirlenmesinde, tespit tarihindeki Türkiye Cum-huriyet Merkez Bankasının efektif satış kuru esas alınır.

a) Çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler.

b) Ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybedenlerden Kanun'un 21'inci maddesinde öngörülen süre içerisinde seçme hakkını kullanmayanlar.

Türk vatandaşlığı evlenme yoluyla da kazanılabilir. Bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilir. Başvuru sahiplerinde;

- a) Aile birliği içinde yaşama,
- b) Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama,
- c) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama,

Şartları aranır.

Başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü nedeniyle evliliğin sona ermesi halinde birinci fıkranın (a) bendindeki şart aranmaz.

Evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancılar evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde evlenmede iyiniyetli iseler Türk vatandaşlığını muhafaza ederler.

Türk vatandaşlığının evlat edinilme ile kazanılması da mümkündür. Bu çerçevede, bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, karar tarihin-den itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir.

Türk vatandaşlığının seçme hakkı ile kazanılması ise Kanun'un 27'nci maddesi uyarınca ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeden çocuklar ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde

seçme hakkını kullanmak suretiyle mümkündür.

Önemle belirtmek gerekir ki, vatandaşlık başvurusunda bulunan kişi tarafından Kanun'da aranan şartlarının sağlanıyor olması vatandaşlığın kazanılacağına dair mutlak bir hak oluşturmamaktadır. Yetkili makamların takdir yetkisi vatandaşlık başvurularında son derece geniştir¹⁰.

3.2. Türkiye'de Satın Alma veya Kiralama Suretiyle Edindikleri Konutta Kullanılmak Üzere Yerleşim Yeri Türkiye Dışında Bulunan Kişiler Tarafından Getirilen Kullanılmış Ev Eşyası

2009/15481 sayılı 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı'nın 57'nci maddesinde ise yerleşim yeri Türkiye Gümrük Bölgesi dışında bulunan gerçek kişilerin Türkiye'de edindikleri konutlarda kullanılmak üzere getirdikleri ev eşyası ithalatı muafiyetinin kapsamı düzenlenmiştir. Nitekim 1'inci fıkrada "*Türkiye Gümrük Bölgesi*"¹¹ dışında sürekli olarak, en az yirmi dört ay süre ile yerleşik bulunan gerçek kişiler tarafından Türkiye Gümrük Bölgesi'nde kiralanmak veya satın alınmak suretiyle edindikleri konutlarında kullanılmak üzere, serbest dolaşıma sokulan kendilerine ait ev eşyasına muafiyet tanınır." denilmek suretiyle muafiyetten yararlanmanın ön koşulunun "Türkiye Gümrük Bölgesi dışında sürekli olarak 24 ay süreyle yerleşik olmak" olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁰ http://www.ozturklawoffice.com/Makaleler-22-TURK_VATANDASLIGININ_KAZANILMASI, (E.Tarihi-19/06/2017)

¹¹ 4458 sayılı Gümrük Kanunu md. 2: Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi, Türkiye Cumhuriyeti topraklarını kapsar. Türkiye kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesine dâhildir. Bu Kanun'da geçen Türkiye Gümrük Bölgesi ve Gümrük Bölgesi kavramları Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesini ifade eder.

Kara Suyu: Türk karasuları Türkiye ülkesine dâhildir. Türk karasularının genişliği altı deniz milidir. (1 Deniz Mili 1852 metredir. 6 Deniz Mili 11.11 Km) Bakanlar Kurulu, belirli denizler için, o denizlerle ilgili bütün özellikleri ve durumları göz önünde bulundurmamak ve hakkaniyet ilkesine uygun olmak şartıyla, altı deniz milinin üstünde karasuları genişliği tespit etmeye yetkilidir.

İç Su: Tabii ve suni göller, baraj gölleri, dalyan ve nehirleri.

Hava Sahası: Türkiye Cumhuriyetinin egemenliği altındaki ülke ile Türk karasuları üzerindeki sahayı ifade eder.

Diğer yandan muafiyetin uygulanabilmesi açısından;

- a) Eşyanın kullanılmış olması,
- b) Türkiye’de bulunan konuta sahip olunması veya
- c) Konutun en az bir yıl için kiralanmış olması koşullarının da sağlanması gereklidir.

Yukarıda sayılan koşullardan (b) veya (c) koşullarından birinin sağlanamadığı durumda ev eşyasına hangi hükümlerin uygulanacağı sorusu hemen aklımıza gelmiştir. Bu durumda ev eşyasının gümrük vergileri tam muafiyet suretiyle vergileri teminata bağlanarak geçici ithaline¹² izin verilebilecektir.

Öte yandan Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik bulunan gerçek kişiler, Türkiye Gümrük Bölgesi’nde edindikleri konutlarda kullanılmak üzere getirdikleri, kullanılmış ev eşyasını bir defaya mahsus olmak üzere gümrük vergilerinden muaf olarak serbest dolaşıma sokabilirler. Muafiyet, bir konut ve aynı kişi için bir defa ile sınırlıdır.

Bu kapsamda muaf olarak eşya ithal edecek olan kişilere ilişkin temel şart, daha önce zikredildiği üzere bu kişilerin Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik olmaları olup, bu noktada kişilerin uyuğu dikkate alınmamaktadır.

Söz konusu kişilerin, Türkiye’ye son giriş tarihinden geriye doğru en az yirmi dört ay süre ile sürekli olarak Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik olmaları gerekir. Türkiye’ye son giriş tarihinden geriye doğru bir yılda yüz seksen beş güne kadar yurttan bulunmak süreklilik halini bozamaz. Türkiye Gümrük

Bölgesi dışında son on yıl içinde en az beş yıl ikamet eden gerçek kişiler için yerleşim yerlerine ilişkin bu süre şartı aranmaz.

Peki, bu muafiyetten eşlerin ayrı ayrı yararlanabilmesi mümkün mü? Hayır, söz konusu muafiyet aile ünitesine (anne, baba ve 18 yaşından küçük çocuklar) tanınmıştır¹³. Keza eşlerin farklı ülkelerde bulunmaları halinde de aile ünitesi esası uygulanır.

Bir diğer husus eşyanın başka bir konutta kullanılması durumunda da muafiyet uygulamasının devam edip etmeyeceğidir. Bahse konu Karar’ın 57’nci maddesinin 5’inci fıkrasında belirtildiği üzere eşyanın, aynı kişi tarafından Türkiye’de kiralanmak veya satın alınmak suretiyle elde edilen başka bir konutta kullanılması durumunda muafiyet uygulaması devam edecektir.

4. Kullanılmış Ev Eşyası Olarak Değerlendirilmeyecek Eşya

Cevaplanması gereken bir diğer soru da, hangi eşyanın kullanılmış ev eşyası olarak değerlendirileceği sorusudur. Bu açıdan taşınabilir alet ve cihazlar hariç olmak üzere, bir ticaret veya meslek icabı kullanılacak malzemelerin kullanılmış ev eşyası muafiyeti kapsamında serbest dolaşıma girişine izin verilmeyecektir. 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Karar’ının 49/4’ünün lafzından anlaşılacağı üzere, tacirler ve serbest meslek erbapları bir ticaret veya meslek icabı taşınabilir alet ve cihazlarını, kullanılmış ev eşyası muafiyeti kapsamında serbest dolaşıma girişine izin alabilecektir.

4.1. Kullanılmış Ev Eşyasının Muaf Olarak Getirilebileceği Süre

Kullanılmış ev eşyasının gümrük vergilerinden muaf olarak Türkiye Gümrük Bölgesi’ne hangi sürelerde

¹² 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 3/15’e göre Gümrük Rejimleri şunlardır;

- a) Serbest dolaşıma giriş rejimi,
- b) Transit rejimi,
- c) Gümrük antrepo rejimi,
- d) Dâhilde işleme rejimi,
- e) Gümrük kontrolü altında işleme rejimi,
- f) Geçici ithalat rejimi,
- g) Hariçte işleme rejimi ve
- h) İhracat rejimi.

¹³ Aile Ünitesi: Bir bütün olarak karı-koca ve 18 yaşından küçük çocukları ifade eder.

beyan edileceğine 1 Sıra No.lu Gümrük Muafiyeti Tebliği'nin 11'inci maddesiyle açıklık getirilmiştir. Madde hükmüne göre kişiler kullanılmış ev eşyasının serbest dolaşıma sokma haklarından mücbir sebep veya beklenmeyen haller¹⁴ ile karşılaşmadığı sürece şu süreler çerçevesinde yararlanacaklardır;

Yerleşim yerini Türkiye Gümrük Bölgesi'ne nakleden gerçek kişilere, kullanılmış ev eşyasını gümrük vergilerinden muaf olarak serbest dolaşıma sokmalarına gelişlerinden önce veya beraberlerinde ya da gelişlerinden sonraki altı ay içerisinde,

Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik kişilerin ölümü ile Türkiye'de yerleşik gerçek kişi mirasçılardan olan kişi/kişilerin kullanılmış ev eşyasını gümrük vergilerinden muaf olarak serbest dolaşıma sokmalarına ise veraset ilanı tarihinden itibaren yirmi dört ay içerisinde,

İzin verilir.

4.2. Muafiyet Hakkının Mükerrer Kullanımının Kontrolü

Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 2012/10 sayılı Genelgesi ve 2 Seri No.lu Gümrük Muafiyeti Tebliği uyarınca muafiyet hakkının mükerrer kullanımının kontrolünde dikkat edilmesi gerekenler özetle aşağıda ifade edilmiştir:

Mülga 1 Seri No.lu Tebliğ'in yürürlükte olduğu 18/02/2000-20/07/2011 döneminde naklihane işlemini müteakip sözlü beyan formunun sayı ve tarihi

ilgilinin pasaportuna işlenmek suretiyle, idarece pasaportlar üzerinden aynı kişi tarafından daha önce naklihane yapıp yapılmadığının kontrolü gerçekleştirilmekte idi. Söz konusu kontrolün kişilerin pasaport bilgilerinden gümrük idarelerince tespitinin yapılamaması halinde, bu kontrol yine mülga Tebliğ uyarınca Edirne Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü bünyesinde kayıt altına alınan istatistik veriler aracılığı ile yapılmakta idi.

Ardından 06/07/2011 tarihli 27986 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanıp, 21/07/2011 tarihinde yürürlüğe giren Mülga 1 Sıra No.lu Gümrük Muafiyeti Tebliği ile hem kullanılmış ev eşyası ithal eden kişilerin bu hakkı kullandıklarına dair gümrük idarelerince pasaporta şerh düşülme yöntemi hem de kullanılmış ev eşyası istatistiklerin Edirne Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğüne (Trakya Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü) gönderilmesi uygulamasına son verilmiştir.

Diğer taraftan, anılan Tebliğ'in 14'üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtildiği üzere, söz konusu hakkın mükerrer kullanımının kontrolü, Tebliğ'in yürürlüğe girdiği 21/07/2011 tarihinden itibaren 24 ay boyunca, kullanılmış ev eşyası ithaline ilişkin gümrük işlemlerinde pasaport veya pasaport yerine geçen belgelerin kontrolü ile zayıyından alınmış ve veriliş tarihi iki yılı doldurmamış yeni pasaportlarda ise, yurt dışında 24 aydan fazla ikamet edildiğine dair dış temsilciliklerimizden alınan belgenin kontrolü ile sağlanmıştır.

Yine bu süre içerisinde, söz konusu kontrolün kişilerin pasaport bilgilerinden tespitinin gümrük idarelerince yapılamaması halinde, bu kontrol 06/07/2009-06/07/2011 tarihleri arasında Edirne Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğünden (Trakya Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü) temin edilen istatistik verilerin bulunduğu gümrük intranette yer alan "*Naklihane İşlemleri Sorgulamaları*"ndan ger-

¹⁴ 07/10/2009 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Yönetmeliği'nin 31. maddesinin 3. fıkrasına göre mücbir sebep ve beklenmeyen haller şunlardır:

a) Doğal afetler (yangın, yer sarsıntısı, su basması, don, fırtına, kasırga vb.)
b) Kanuni grev ve lokavtlar,
c) Genel salgın hastalık,
ç) Kısmi veya genel seferberlik ilanı,
d) Devletçe konulan yasaklar, abluka veya savaş hali, terör,
e) Ağır kaza, ağır hastalık ve tutukluluk,
f) Yükümlü firmanın iflası veya şahıs firmalarında firma sahibinin ölümü,
g) Yükümlü firmanın faaliyetinin kamu otoritelerince durdurulması,
ğ) Yükümlünün iradesi dışında meydana gelen ve müdahalesiyle önlenemeyecek diğer durumlar.

çekleştirilmiştir.

2 Seri No.lu Gümrük Muafiyeti Tebliği'nin yürürlüğe girdiği 06/06/2017 tarihi itibarıyla sözü edilen Tebliğ'in 16 ve 21'inci maddeleri uyarınca; kullanılmış ev eşyasına ilişkin gümrük işlemlerinde, kişinin kendisi ve aile ünitesindeki diğer kişiler tarafından bu hakkın mükerrer olarak kullanılıp kullanılmadığı, gerek Türkiye Gümrük Bölgesi dışında en az yirmi dört ay ikamet ettikten sonra yerleşim yerini kesin olarak Türkiye Gümrük Bölgesi'ne nakleden gerçek kişiler ve gerekse yerleşim yeri Türkiye Gümrük Bölgesi dışında bulunan gerçek kişilerin Türkiye'de edindikleri konutlarda kullanılmak üzere getirilen ev eşyası için elektronik sistemler üzerinden tespit edilecektir. Elektronik sistemlerden anlaşılması gereken GÜVAS¹⁵'tir.

4.2.1. Naklihaneye Durumunun Kontrolü

Yerleşim yerini Türkiye Gümrük Bölgesi'ne nakleden gerçek kişilere ait kullanılmış ev eşyası ithalatı muafiyeti hakkının mükerrer kullanılıp kullanılmadığının kontrolünde şu hususlar göz ardı edilmemelidir:

Öncelikle kullanılmış ev eşyası muafiyetinden daha önce faydalanmış olup, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında en az 24 ay ikamet ettikten sonra yerleşim yerini kesin olarak Türkiye Gümrük Bölgesi'ne nakleden gerçek kişilerin tekrar aynı muafiyetten yararlanabilmeleri için yurt dışında en az 24 ay yeniden ikamet tesis etmeleri gerekmektedir.

Bu çerçevede, yerleşim yerini nakleden kişilerin ev eşyasının serbest dolaşıma giriş işlemlerinde 2 Seri

No.lu Gümrük Muafiyeti Tebliği'nin 14'üncü maddesi gereğince, yerleşim yerinin nakledildiğine ilişkin dış temsilciliklerimizden alınacak ikamet nakli belgesinin gümrük idaresine ibrazı istenmektedir.

Ayrıca birden fazla tabiiyeti bulunan ve tabiiyetlerinden biri Türk olan kişiler, ikamet nakil belgesini ibraz etmeleri halinde 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 48'inci maddesi kapsamında kullanılmış ev eşyası muafiyeti hükümlerinden yararlanabileceklerdir.

4.2.2. Kiralama ya da Satın Alma Suretiyle Konut Edinilmesi Durumunun Kontrolü

2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 57'nci maddesinin dördüncü fıkrasında, yerleşim yeri Türkiye Gümrük Bölgesi dışında bulunan gerçek kişiler tarafından Türkiye Gümrük Bölgesi'nde edindikleri konutlarda kullanılmak üzere getirdikleri kullanılmış ev eşyasını bir defaya mahsus olmak üzere muafeten serbest dolaşıma sokmalarına izin verileceği belirtilmiştir.

Bu çerçevede, hakkın bir defaya mahsus kullanımının kontrolü yine 2 Seri No.lu Gümrük Muafiyeti Tebliği'nin 21 ve Gümrük Yönetmeliği'nin 172/4'üncü maddeleri gereğince sözlü beyan formundaki veriler ışığında GÜVAS üzerinden sorgu yapılmak suretiyle gerçekleştirilecektir. Yerleşim yerini nakleden gerçek kişilere ait kullanılmış ev eşyasının gümrük işlemlerinde olduğu gibi, anılan Karar'ın 57'nci maddesi çerçevesinde gerçekleştirilen ev eşyasının serbest dolaşıma giriş işlemlerinde kişilerin pasaportlarına şerh düşülmeyecektir.

Öte yandan yerleşim yeri nakli şartı aranmadan gerçekleştirilen kullanılmış ev eşyasının serbest dolaşıma giriş işlemlerinde ise, söz konusu Tebliğ'in 15'inci maddesinin ikinci fıkrasında da belirtildiği üzere, kişilerin Türkiye Gümrük Bölgesi dışında en az 24 ay yerleşik olmaları esas olup, kişilerin uyruğu

¹⁵ GÜVAS; Gümrük İdarelerinin Modernizasyonu Projesi (GİMOP) çerçevesinde, Türkiye genelinde tüm gümrük idarelerinde operasyonel olarak girilen ithalat, ihracat, transit ve kaçakçılık olaylarına ilişkin bilgilerin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde merkezde oluşturulan bir veri tabanında toplanarak, karar vericilere bilginin hızlı ve sağlıklı iletilmesini sağlayan sisteme GÜVAS (Gümrük Veri Ambar Sistemi) denilmektedir. Sistem, yönetsel kararların alınmasında, kaçakçılık takibatlarında, genel veya bölgesel risk analizi yapılmasında gerekli olan verileri toplamak ve değerlendirmek suretiyle yöneticilere çok boyutlu analiz yapma olanağını sunmaktadır.

dikkate alınmayacaktır.

Bu kişilerin Türkiye Gümrük Bölgesi dışında en az 24 ay yerleşik olmalarının tespiti ise, Tebliğ'in 18'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan dış temsilciliklerimizden ya da Türkiye'de bulunan yabancı ülke temsilciliklerinden alınacak belge ile yapılacaktır. Söz konusu belgenin ibrazının yabancı ülke yasaları uyarınca mümkün olmaması durumunda ise, kişinin yurda giriş çıkış kayıtlarının kontrolü ile yetinilecektir.

Ayrıca söz konusu kişilerce edinilen konut;

a) Satın alınmış ise, kişinin veya eşinin adına düzenlenmiş olan tapu veya satış vaadi ile kooperatiflerden satın alınan ancak kooperatiflerde kat irtifakının geç yapılması nedeniyle tapunun ibraz edilemediği konutlarda kat irtifaklı arsa tapusunun; mevcudiyeti ve satın alma yoluyla tesis edilen adresin var olup olmadığı ile

b) Kiralanmış ise, kişi veya eşinin adına düzenlenmiş noter tasdikli en az 1 yıllık kira sözleşmesinin mevcudiyeti ile kiralama yoluyla tesis edilen adresin var olup olmadığının,

Araştırılması gerekir.

4.2.3. Milli veya Milletlerarası Kadrolara Sürekli Görevle Atanıp Bu Görevlerinden Dönen Kamu Görevlileri Durumunun Kontrolü

Yurt dışındaki milli veya milletlerarası kadrolara sürekli görevli olarak atanıp da bu görevlerinden dönen kamu görevlilerince gerçekleştirilen serbest dolaşıma giriş işlemlerinde, 2 Seri No.lu Gümrük Muafiyeti Tebliği'nin 14/1-d maddesine istinaden;

i) Atama kararı veya kamu görevlisinin bağlı bulunduğu kamu kurum veya kuruluşu tarafından verilecek görevin sona erdiğini gösteren belge¹⁶,

ii) Vukuatlı nüfus kayıt örneği ve

iii) Sözlü beyan formuna eklenecek eşya listesi

İbrazı gerekmektedir.

Bununla birlikte, anılan Tebliğ'in 14'üncü maddesinin birinci fıkrası ile muafiyet hakkından faydalanmak üzere; kamu görevlilerinin kendisine, kamu görevlisinin eşine ve Gümrük Kanunu'nun 225'inci maddesi çerçevesinde temsil yetkisini haiz kişilere gümrük idaresine müracaat edilmesine imkân tanınmıştır.

Bu çerçevede, kamu görevlilerinin görevlerinin bitiminden önce eşleri veya Gümrük Kanunu çerçevesinde temsil yetkisini haiz kişiler tarafından gerçekleştirilen serbest dolaşıma giriş işlemlerinde, eşlerinin veya temsil edilenin yurt dışında görevli olduklarına ve görev sürelerinin sona ermediğine dair bağlı buldukları kamu kurum veya kuruluşu tarafından verilen belgenin ibrazı ile yetinilecek, ayrıca bu kişilerden ikamet nakil belgesinin ibrazı istenmeyecektir.

4.3. Kullanılmış Ev Eşyası İthal Hakkının Partiler Halinde Getirilerek Kullanıp Kullanılmayacağı

Yerleşim yerini Türkiye'ye nakleden kişiler tarafından kullanılmış ev eşyası ithal hakkı bir partide kullanılabilmesi gibi, Türkiye Gümrük Bölgesi'ne gelişlerinden önce veya altı ay sonraki süre içinde olmak kaydıyla muhtelif partiler halinde de kullanılabilir.

Diğer yandan Türkiye'de satın alma veya kiralama suretiyle edindikleri konutta kullanılmak üzere yerleşim yeri Türkiye dışında bulunan yükümlüler 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 57'nci

¹⁶ nu'nun 225 inci maddesi çerçevesinde temsil yetkisini haiz kişiler tarafından gerçekleştirilen serbest dolaşıma giriş işlemlerinde, kamu görevlilerinin yurt dışında görevli olduklarına ve görev sürelerinin sona ermediğine dair bağlı buldukları kamu kurum veya kuruluşu tarafından verilen belgenin ibrazı halinde, ayrıca bu kişilerin eşlerinden ikamet nakil belgesinin ibrazı istenmez.

¹⁶ Kamu görevlilerinin görevlerinin bitiminden önce, eşi veya Gümrük Kanu-

maddesinin 4'üncü fıkrasındaki “Muafiyet, bir konut ve aynı kişi için bir defa ile sınırlıdır” hükmünü geniş yorumladıklarında eşyasını partiler halinde getirebileceklerdir. Bu noktada her ne kadar eşyanın partiler halinde getirilmesi bir yasal boşluk gibi görünse de yükümlüler eşyasını birden fazla seferde getirerek yurt içinde satma, kiralama ve ödünç verme vb. girişimlerde bulunamayacaklardır. Çünkü bu ihtimallere karşılık tedbir niteliğinde bir düzenleme mevcuttur. 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 107'nci maddesinin “muaf olarak serbest dolaşıma sokulan her türlü eşya, gümrük idaresinden izin alınmaksızın muafiyetten faydalanamayan kişi, kurum ve kuruluşlara belli bir para karşılığı veya karşılıksız olarak ödünç verilemez, teminat olarak gösterilemez, kiralanamaz, devredilemez, satılamaz veya muafiyet amacı dışında kullanılamaz¹⁷” hükmü ile söz konusu muafiyet için yasaklama ve kısıtlamalar belirlenmiştir.

Öte yandan bu hüküm dar yorumlandığında kişiler/ taraflar eşyasını bir seferde getirme zorunluluğu ile mağduriyetler yaşayabileceklerdir. Bu açıdan “bir defa” ibaresinden ne anlaşılması gerektiğinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

5. Muafiyetin İstisnası Olarak Cihazlara TRT Bandrol Ücreti Ödenmesi

Şahısların kullanılmış ev eşyası ithalatlarını gümrük vergilerinden muaf olarak yapabileceğini ifade ettiysen de bunun bir istisnası bulunmaktadır. Bu açıdan, 3093 sayılı Türkiye Radyo - Televizyon Gelirleri Kanunu'nun 3'üncü maddesinin “Bu Kanun'un 1'inci maddesinde belirtilen cihazları imal edenler satıştan önce; ithal edenler ise serbest dolaşıma girişinde bandrol veya etiket almaya mecburdur” amir hükmü gereğince mezkur Kanun'un 1'inci maddesinde belirtilen “radyo, televizyon, video ve

birleşik cihazlar” tipi eşyanın serbest dolaşıma girişi esnasında ilgili gümrük idaresince TRT Bandrol Ücreti tahsil olunacaktır. Bu noktada, anılan madde ile TRT Bandrol Ücreti'nin imalatçılar, ticari gaye ile ithal edenler ve ticari gaye dışında ithal edenler olmak üzere 3 yükümlüsünün bulunduğu anlaşılmaktadır. Ticari gaye dışında ithal edenlerden anlaşılması gereken Gümrük Kanunu'nun 167'nci maddesinde yer alan ve yurt dışından Gümrük Vergisi muafiyetinden yararlanılarak ithalat yapılmasıdır. Dolayısıyla Gümrük Kanunu'nca tanınan muafiyetlerden yararlanan kişiler de TRT Bandrol Ücreti'nin yükümlüsü olacaklardır.

Söz konusu eşyadan hangi tutarlarda TRT Bandrol Ücreti tahsil edileceği 2016/9594 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile düzenlenmiştir. Bu kapsamda, ticari ithalat maksadı dışında yurt dışından getirilecek televizyon, radyo, video, uydu alıcı cihazları, birleşik cihazlar ile bunların dışında kalan radyo televizyon yayını almaya yarayan her türlü cihazlar için bir defaya mahsus Bandrol Ücreti tahsil edilecektir.

İnceleme konusu olan muafiyetli kullanılmış ev eşyası ithali esasen ticari gaye dışında ithal edenler boyutunda değerlendirileceğinden, Bandrol, bu eşya için serbest dolaşıma giriş beyannamesindeki (özel tüketim vergisi hariç) Katma Değer Vergisi matrahı üzerinden tahsil edilecektir.

Bandrol ücretleri; 2017 yılı için televizyonlarda 8-80 Euro, bilgisayar ve tabletlerde 10 Euro, radyolarda 1-2 Euro, videolarda (televizyon yayınlarını alma ve kaydetme özelliği olanlar) 18 Euro, radyo ve TV yayını almaya yarayan set üstü kutusu ile her türlü uydu alıcı cihazda 7 Euro, birleşik cihazlarda 1-21 Euro, cep tipi radyolu Mp3-Mp4 çalar, radyo ve televizyon yayını almaya yarayan her türlü cihazlar ile taşıtlarda kullanılmaya mahsus navigasyonlu multimedya cihazlarında 2-15 Euro, dâhili tüner veya internet bağlantısı vasıtasıyla radyo ve/veya TV ya-

¹⁷ Bu kısıtlamalar ev eşyasını naklihaneye yoluyla getirenler için 1 yıl süreyle geçerli iken, konut kiralama/satın alma yoluyla getirenler için süresizdir.

ynlarını alabilenler cep telefonlarında 20 Euro ve bu cihazlar dışında kalan radyo ve televizyon yayını almaya yarayan her türlü cihazda 18 Euro olarak uygulanmaktadır.

Buna karşılık bandrol konusuna giren eşya ticari gaye ile ithal edilmiş olsaydı bu durumda bandrol 11/09/2014 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ve “Torba Yasa” olarak bilinen 6552 sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun’un ilgili hükmü gereği artık ticari gaye ile ithal edilen bandrol konusu eşya için ödenen bandrol ücretleri ithalat vergileri tanımı içerisinde değerlendirileceğinden bahisle ödenen bandrol ücreti ithal anında ödenen ÖTV ve KDV matrahına ilave edilecektir. Dolayısıyla TRT Bandrolü’ne tabi eşya ithal eden firmalarca ithal anında ödenen vergiler Gümrük Vergileri muafiyetinden yararlanılarak ithalat yapmak isteyenlere göre daha yüksektir. Ticari ithalat olarak değerlendirilen ithalatlarda bandrol konusuna giren eşya için tahsil edilecek bandrol ücreti ise 2015/7757 sayılı 3093 Sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Gelirleri Kanunu Uyarınca Radyo, Televizyon, Video ve Birleşik Cihazlar İle Bunların Dışında Kalan Radyo ve Televizyon Yayınlarını Almaya Yarayan Her Türlü Cihazdan Alınacak Bandrol Ücretlerine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı¹⁸ ile düzenlenmiştir. Bu Karar’da eşyanın cinsine ve gümrük tarife istatistik pozisyonuna göre %0,01 ila %16 arasında değişen oranlarda bandrol ücreti tahsil olunmaktadır.

Muafiyet kapsamında eşya getirme durumundaki maktu tutarlarda tahsil olunan bandrol ücretlerinin aksine ticari maksatla yapılan ithalatlarda oransal bir düzenleme yapıldığı görülmektedir.

6. Muafiyetten Yararlanma Usulü ve

¹⁸ 08.08.2017 tarih ve 30148 sayılı R.G. 2017/10628 s. BKK ile değişik.

İbraz Edilmesi Gereken Belgeler

Kullanılmış ev eşyasının gümrük vergilerinden muaf olarak Türkiye Gümrük Bölgesi’nde serbest dolaşım sokulması için izlenmesi gereken usulün çerçevesi 07/10/2009’da yürürlüğe giren Gümrük Yönetmeliği’nin “Serbest dolaşıma girişte sözlü beyana tabi eşya” başlıklı 169’uncu maddesi ile çizilmiştir. Bahse konu madde hükmünde “Ticari nitelikte olmayan aşağıda yazılı eşyanın serbest dolaşıma girişi sözlü beyana tabidir” denilmek suretiyle (a) ila (g) fıkraları arasında bu eşya türleri sıralanmıştır. Yönetmelik’in mezkûr maddesinin (b) fıkrasındaki “Kanun’un 167 nci maddesinin birinci fıkrasının (2), (4), (5), (6), (7) nci bentleri, (8) inci bendinin (d) alt bendinin (i) ve (ii) numaralı alt bentleri, (9) uncu bendinin (a) ve (b) alt bentleri, (10), (11) ve (12) nci bentlerinde belirtilen eşya” hükmünden anlaşıldığı üzere¹⁹ yerleşim yerini Türkiye’ye nakleden kişiler, Türkiye’de satın alma suretiyle edindikleri konutta kullanılmak üzere yerleşim yeri Türkiye dışında bulunan kişiler ve kiralama suretiyle edindikleri konutta kullanılmak üzere yerleşim yeri Türkiye dışında bulunan kişiler tarafından getirilen kullanılmış ev eşyası ithalatlarının gümrük vergilerinden muaf yapılabilmesi için işlemlerin “Sözlü Beyan”²⁰ usulü ile tekemmül ettirilmesi gerekecektir.

6.1. Yerleşim Yerini Türkiye’ye Nakleden Kişiler Tarafından Yapılacak Başvuru

¹⁹ 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 167’nci maddesinin 5’inci fıkrasında gerçek kişilerce serbest dolaşıma sokulacak şahsi eşyadan (b) bendinde “Yerleşim yerlerini Türkiye Gümrük Bölgesi’ne nakleden gerçek kişilere ait her türlü kullanılmış ev eşyası” ve (g) bendindeki “Yerleşim yeri Türkiye dışında olan gerçek kişilerin Türkiye’de satın aldıkları veya kiraladıkları konutlarında kullanılmak üzere geçici veya kesin olarak getirdikleri ev eşyası” yer almaktadır.

²⁰ 4458 sayılı Gümrük Kanunu madde 3/16’ya göre Gümrük Beyanı: Belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebinde bulunulmasını ifade eder.

Gümrük Beyanı şu şekillerde yapılır:

a)Yazılı olarak,
b)Sözlü olarak,
c)Bilgisayar kullanımı ile yürütülen bir veri işleme tekniği yoluyla ve
d)Eşya sahibinin eşyayı bir gümrük rejimine tabi tutma isteğini ifade ettiği herhangi bir tasarruf yoluyla.

Gümrük idarelerince kullanılmış ev eşyasının muafien ithaline izin verilebilmesi için, kullanılmış ev eşyası ithal etmek isteyen kişilerin kendisi, eşi ve Gümrük Kanunu çerçevesinde temsil yetkisini haiz kişiler tarafından aşağıda belirtilen belgeler;

a) Türkiye Gümrük Bölgesi dışında en az yirmi dört ay ikamet ettikten sonra yerleşim yerini kesin olarak Türkiye Gümrük Bölgesi'ne nakleden gerçek kişiler için;

i) İkamet nakil belgesi,

ii) Vukuatlı nüfus kayıt örneği,

iii) Sözlü beyan formuna eklenecek eşya listesi.

b) Yurt dışındaki milli veya milletlerarası kadrolara sürekli görevli olarak atanıp da bu görevlerinden dönen kamu görevlileri için;

i) Atama kararı veya kamu görevlisinin bağlı bulunduğu kamu kurum veya kuruluşu tarafından verilecek görevin sona erdiğini gösteren belge,

ii) Vukuatlı nüfus kayıt örneği,

iii) Sözlü beyan formuna eklenecek eşya listesi.

c) Türk vatandaşlığına geçmek suretiyle yerleşim yerini yabancı bir ülkeden Türkiye Gümrük Bölgesi'ne kesin olarak nakleden gerçek kişiler için;

i) İkamet nakil belgesi,

ii) Türk vatandaşlığına geçişi gösteren belge,

iii) Vukuatlı nüfus kayıt örneği,

iv) Sözlü beyan formuna eklenecek eşya listesi.

ç) Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik kişilerin ölümü ile Türkiye'de yerleşik gerçek kişi mirasçıları için;

i) Veraset ilamı,

ii) Vukuatlı nüfus kayıt örneği,

iii) Birden fazla varis bulunması halinde, Türkiye'de bulunan diğer mirasçılar için noter tasdikli "feragat mukavelesi" ve

iv) Sözlü beyan formuna eklenecek eşya listesinin ibraz edilmesi gerekir.

6.2. Türkiye'de Satın Alma veya Kiralama Suretiyle Edindikleri Konutta Kullanılmak Üzere Yerleşim Yeri Türkiye Dışında Bulunan Kişiler Tarafından Yapılacak Başvuru

Gümrük idarelerince yerleşim yeri Türkiye Gümrük Bölgesi dışında bulunan gerçek kişiler tarafından kullanılmış ev eşyasının muafien ithaline izin verilebilmesi için, bu kişilerin kendisi, eşi ve Gümrük Kanunu çerçevesinde temsil yetkisini haiz kişiler tarafından aşağıda belirtilen belgelerin;

a) Türk vatandaşları veya çift uyruklu kişiler için vukuatlı nüfus kayıt örneği; yabancı uyruklu kişiler için dış temsilciliklerimizden ya da Türkiye'de bulunan yabancı ülke temsilciliklerinden alınan aile bireylerinin nüfus bilgilerini içeren belge; bu belgenin yabancı ülke yasaları uyarınca temin edilememesi durumunda ise kişilerin beyanı ile yetinilecektir.

b) Edinilen konut;

i) Satın alınmış ise, kişinin veya eşinin adına düzenlenmiş olan tapu veya satış vaadi ile kooperatiflerden satın alınan ancak kooperatiflerde kat irtifakının geç yapılması nedeniyle tapunun ibraz edilemediği konutlarda kat irtifaklı arsa tapusu,

ii) Kiralanmış ise, kişi veya eşinin adına düzenlenmiş noter tasdikli en az 1 yıllık kira sözleşmesi ve

c) Sözlü beyan formuna eklenecek eşya listesinin

ibraz edilmesi gerekir.

7. Cezai Yaptırım

Yükümlüler kullanılmış ev eşyasını getirirken -kasıtlı olmadan- mevzuatta öngörülen usullere aykırılığın doğmasına yol açtıklarında Gümrük Kanunu'nun 241'inci maddesinin 1'inci fıkrasının "*bu Kanun'a ve bu Kanun'da tanınan yetkilere dayanılarak çıkarılan ikincil düzenlemelerle getirilen hükümlere aykırı hareket edenlere söz konusu düzenlemelerde açıkça öngörülmüş olması kaydıyla altmış TL usulsüzlük cezası uygulanır*" hükmü dolayısıyla 2017 yılı için GGT (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 143) gereğince 92.00-TL ile cezalandırılacaktır. Söz konusu aykırılık "*gümrük idarelerince verilen kararlara dayanak oluşturan belge ve bilgilerin, ilgili kişiler tarafından yanlış olarak verilmesi*" tipine uygun ise bu defa usulsüzlük cezası 2 kat olarak uygulanacaktır.

Öte yandan çalışmanın 5 no.lu başlığında ele alınan TRT Bandrolü'nün ödenmemiş olduğunun fark edilmesi durumunda gümrük mevzuatı açısından uygulanacak yaptırımına baktığımızda; 5911 sayılı Gümrük Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun²¹'un 1. maddesi ile yapılan değişiklik; mali yüklerin ithalat vergileri, ithalat vergilerinin de gümrük vergileri kapsamına alındığı anlaşılmaktadır. Ayrıca 6455 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun²² ile de 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun para cezalarına ilişkin maddelerinde birtakım düzenlemeler yapılmıştır.

Söz konusu Kanun'un 11. maddesi ile Gümrük Kanunu'nun 234'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "*gümrük vergisi*" kısmı "*ithalat vergileri*"; (b) bendinde yer alan "*gümrük vergisine*"

kısmı "*ithalat vergilerine*"; (a), (b) ve (c) bentlerinde yer alan "*gümrük vergisinden*" kısmı "*ithalat vergilerinden*" şeklinde değiştirilmiştir. Bu itibarla bahse konu eşya için hiç alınmadığı veya noksan alındığı anlaşılan bandrol ücreti dolayısıyla Gümrük Kanunu çerçevesinde işlem yapılarak, Gümrük Kanunu'nun 234'üncü maddesine göre gümrük vergilerinden (TRT Bandrolü) ayrı Üç Kat idari para cezası uygulanması gerekir. Bir başka açıdan bandrol ücretinin ithalatta KDV matrahının bir bileşeni olması dolayısıyla, bandrol ücreti kaynaklı KDV için de yine Gümrük Kanunu'nun 234'üncü maddesi ile para cezası tatbik edilecektir.

Diğer taraftan yükümlüler söz konusu muafiyet dâhilinde kullanılmış ev eşyasını Türkiye Gümrük Bölgesi'ne sokmak isterlerken kasten sahte olarak düzenlenmiş pasaport ve pasaport yerine geçen belgeler, ikamet nakil belgesi, vukuatlı nüfus kayıt örneği ve sözlü beyan formuna eklenecek eşya listesi vs. evrakı ilgili gümrük idaresine ibraz ettiklerinde bu durumun fark edilmesi halinde eşyaya el koyma tedbiri uygulanarak suç işlendiğinin sabit olması durumunda eşya/kazanç müsaderesine hükmedilecektir.

Bu fiilleri işleyen veya teşebbüste bulunan şahıslar, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3'üncü maddesinin 2'nci fıkrasının "*Eşyayı, aldatıcı işlem ve davranışlarla gümrük vergileri kısmen veya tamamen ödenmeksizin ülkeye sokan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır*" hükmünden cezalandırılır;

İthali kanun gereği yasak olan eşya ülkeye sokmaya çalışılırsa aynı Kanun'un 3'üncü maddesinin 7'nci fıkrasındaki "*İthali kanun gereği yasak olan eşyayı ülkeye sokan kişi, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren suç oluşturmadığı takdirde, iki yıldan altı yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. İthali yasak eşyayı, bu özelliğini bilerek*

²¹ 07/07/2009 günlü 27281 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış, 07/10/2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

²² 11/04/2013 günlü 28615 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

satın alan, satışa arz eden, satan, taşıyan veya saklayan kişi, aynı ceza ile cezalandırılır” hükümlerinden hem hürriyeti bağlayıcı ceza hem de adli para cezası ile tecziye edilecektir.

Aynı Kanun’un nitelikli hallerinin düzenlendiği 4’üncü maddesinin 1’inci fıkrasındaki bu Kanun’da tanımlanan suçların *“bir örgütün faaliyeti çerçevesinde”* işlenmesi durumunda verilecek cezanın iki kat artırımlı uygulanacağı; *“üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi”* durumunda verilecek cezanın yarı oranında artırımlı uygulanacağı belirtilmiştir.

Diğer yandan 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun 3’üncü maddesinin 21’inci fıkrasına göre Kanun’un 3’üncü maddesinde sayılan fiillerin teşebbüs aşamasında kalması halinde dahi fail bu suçtan tamamlanmış gibi cezalandırılacaktır.

Ayrıca fail kaçakçılık fiili sebebiyle 5607 sayılı Kanun’un 4’üncü maddesinin 5’inci fıkrasının *“belgede sahtecilik yapılarak işlenmesi halinde ayrıca bu suçtan dolayı da cezaya hükmolunur”* hükmü delaletiyle Özel Belgede Sahtecilik suçunun düzenlendiği 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 207’nci maddesinin *“Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”* hükmünden takibata uğrayacaktır. Zaten Türk Ceza Kanunu’nun “İçtima” başlıklı 212’nci maddesinde bu hususa *“Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur”* şeklinde yer verilmiştir.

8. Sonuç

Gümrük vergilerinden muaf olarak kullanılmış ev eşyası ithalatının kimler tarafından yapılabileceği ve bu ithalatı gerçekleştirmenin mümkün olup olmadığı, eğer bu ithalat mümkün ise hangi koşullar

altında ve hangi usullerle gerçekleştirilebileceği ile muafiyet koşullarının ihlali durumunda karşılaşılabilecek yaptırımlar konuları detaylı olarak ele alınmıştır.

Muafiyetten yararlanmak isteyen kişilerin gümrük idarelerine sunacakları kullanılmış ev eşyası listelerini, TRT Bandrol Ücreti ’ne tabi olacak nitelikte eşyasının bulunup bulunmadığı hususuna dikkat ederek hazırlamaları gerekir. Ayrıca, bahse konu eşya için mevzuatla tahsil edilmesi öngörülen miktarda TRT Bandrol Ücreti’nin bu kişilerce Türkiye Gümrük Bölgesi’nde serbest dolaşıma sokulması öncesinde gümrük idarelerine ödenmesi gerektiği unutulmamalıdır. Bandrol Ücreti’nin hiç alınmadığı veya noksan alındığının anlaşılması durumunda, Gümrük Kanunu’nun 234’üncü maddesine göre gümrük vergilerinin yanı sıra üç kat idari para cezası uygulanması, ayrıca alınmadığı anlaşılan KDV için de yine Gümrük Kanunu’nun 234’üncü maddesi tatbik edilecek olması hususu muafiyetten faydalanmak isteyen kişilerce göz ardı edilmemelidir.

Türkiye’de satın alma veya kiralama suretiyle edindikleri konutta kullanılmak üzere kullanılmış ev eşyası getiren yükümlüler, 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’nın 57’nci maddesinin 4’üncü fıkrasındaki *“Muafiyet, bir konut ve aynı kişi için bir defa ile sınırlıdır”* hükmünü geniş yorumladıklarında eşyasını partiler halinde getirebileceklerdir. Bu noktada her ne kadar eşyanın partiler halinde getirilmesi bir yasal boşluk gibi görünse de yükümlüler eşyasını birden fazla seferde getirerek yurt içinde satma, kiralama ve ödünç verme vb. girişiminde bulunamayacaklardır. Zira 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’nın 107’nci maddesinin *“muaf olarak serbest dolaşıma sokulan her türlü eşya, gümrük idaresinden izin alınmaksızın muafiyetten faydalanamayan kişi, kurum ve kuruluşlara belli bir para karşılığı veya karşılıksız olarak ödünç verilemez, teminat olarak gösterilemez, kiralanamaz, devredilemez, satılamaz veya muafiyet amacı dışında kullanılamaz”* hükmü ile söz konusu muafiyet için yasaklama ve kısıtla-

malar belirlenmiştir.

Bu itibarla mezkûr Karar'ın ilgili maddelerinde zaten yasaklama ve kısıtlamalar yer aldığından hükmün geniş yorumlanmasında bir sakınca olmayacağı, dar yorumlandığında kişiler/tafların eşyasını bir seferde getirme zorunluluğu ile mağduriyetler yaşayabileceği düşünölmelidir.

Diğer yandan 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 57'nci maddesinin 4'üncü fıkrasında-ki "Muafiyet, bir konut ve aynı kişi için bir defa ile sınırlıdır" hükmünden sınırlayıcı bir anlam çıkarılırken, Gümrükler Genel Müdürlüğünün 2012/10 sayılı Genelgesi'nin "Kullanılmış ev eşyası muafiyetinden daha önce faydalanmış olup, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında en az 24 ay ikamet ettikten sonra yerleşim yerini kesin olarak Türkiye Gümrük Bölgesi'ne nakleden gerçek kişilerin tekrar aynı muafiyetten yararlanabilmeleri için yurt dışında en az 24 ay yeniden ikamet tesis etmeleri gerekmektedir" hükmünden anılan Bakanlar Kurulu Kararı'nın aksine, yurtdışında yeniden 24 ay ikamet tesis eden kişilerin yeni hak oluşturması anlamının çıkarılabilmesi çelişkili bir durumdur.

Bu çerçevede gerek 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nda gerek 2 Seri No.lu Gümrük Muafiyeti Tebliği'nde ve gerekse Gümrükler Genel Müdürlüğünün 2012/10 sayılı Genelgesi'nde yer alan -tartışmalı- "bir defa" ibaresinden ne anlaşılması gerektiğinin açıklığa kavuşturulması ve anılan Bakanlar Kurulu Kararı ile Genelge arasındaki karışmanın giderilmesi doğrultusunda bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

- 2674 Sayılı Kara Suları Kanunu.
- 2920 Sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu.
- 3093 sayılı Türkiye Radyo - Televizyon Gelirleri Kanunu.
- 4458 sayılı Gümrük Kanunu.
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu.
- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu.
- 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu
- 5911 sayılı Gümrük Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- 6455 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- 6552 sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun.
- Gümrük Yönetmeliği.
- Gümrükler Genel Müdürlüğünün 2012/10 sayılı Genelgesi.
- 2009/15481 sayılı 4458 Sayılı Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı.
- 2015/7757 sayılı 3093 Sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Gelirleri Kanunu Uyarınca Radyo, Televizyon, Video ve Birleşik Cihazlar ile Bunların Dışında Kalan Radyo ve Televizyon Yayınlarını Almaya Yarayan Her Türü Cihazdan Alınacak Bandrol Ücretlerine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı.
- 2016/9594 sayılı Ticari İthalat Maksudı Dışında Yurt Dışından Getirilecek Televizyon, Radyo, Video, Uydu Alıcı Cihazları, Birleşik Cihazlar İle Bunların Dışında Kalan Radyo Televizyon Yayını Almaya Yarayan Her Türü Cihazlar İçin Bir Defaya Mahsus ve 2017 Yılı İçin Geçerli Olmak Üzere Ekli Listede Belirtilen Ücretlerin Alınması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı.
- İthalat Rejimi Kararı (1995/7606 sayılı BKK).
- 2 Seri No.lu Gümrük Muafiyeti Tebliği.
- 143 Seri No.lu Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri).
- Kullanılmış veya Yenileştirilmiş Olarak İthal Edilebilecek Bazı Maddelere İlişkin Tebliğ.
- Anadolu Üniversitesi (2016), Gümrük Mevzuatı, 1. Baskı, Eskişehir, Yayın No:3254, Ünite-2.
- Gümrük Kanunu Genel Gerekçesi ve Gümrük Kanunu 167'nci Madde Gerekçesi.
- Yağın H. (2013), Gümrük ve Dış Ticaret Sözlüğü, Yeni Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği İktisadi İşletmesi Yayın No: 1, Ankara.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=MUAF%C4%B0YET (E.Tarihi-19/06/2017)
- <http://www.guzeloglu.legal/tr/haber-makale/turk-vatandasliginin-kazanilmasi-hakkinda-yeni-duzenleme-191.html> (E.Tarihi-19/06/2017)
- http://www.ozturklawoffice.com/Makaleler-22-TURK_VATAN-DASLIGININ_KAZANILMASI (E.Tarihi-19/06/2017)

Gökhan TERZİ*

Uluslararası Çifte Vergilendirme ve Önleyici Düzenlemeler

Özet

Uluslararası Çifte Vergilendirme (UÇV), dünya ticaretinin küreselleşmesi ile birlikte ortaya çıkmış bir sorundur. Günümüzde, çokuluslu şirketler ürün maliyetini azaltıcı ve vergisel avantajlar nedeniyle en iyi imkanları sunan ülkelere yönelmektedir. Bu durum, şirket gelirinin iki farklı ülke tarafından vergilendirilmesi ihtimalini doğurmaktadır. Bu bağlamda, çalışmada öncelikle UÇV kavramı ve nedenleri açıklanmıştır. Daha sonra, UÇV'nin önlenmesi için kullanılan düzenlemeler belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Globalleşme, Çifte Vergilendirme, Uluslararası Çifte Vergilendirme

JEL Sınıflandırma Kodu: H25, H26, K33, K34

International Double Taxation and Preventive Arrangements

Abstract

International Double Taxation (IDT) is a problem emerged with globalisation of the world trade. Nowadays, multinational companies go towards to countries that offer the best opportunities due to decreasing the cost of goods and tax advantages. This situation results in the possibility of taxation of company's income by two different countries. In this context, the term and the causes of IDT are explained firstly in this study. Then, the arrangements used for preventing from IDT are expressed.

Keywords: Globalisation, Double Taxation, International Double Taxation

JEL Classification Codes: K34 - H26 - H29 - K39.

Giriş

I.Dünya Savaşı sonrasında yaşanan ekonomik buhran ve ülkelerin uyguladığı korumacılık politikaları nedeniyle daralan dünya ticareti gelişmiş ülkelerinin uluslararası alandaki girişimleriyle aşılmaya çalışılmıştır. Uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi çalışmaları II.Dünya Savaşı sonrasında da devam etmiş, bu bağlamda gerek Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması kapsamında yapılan çok taraflı ticaret anlaşmaları gerekse de Serbest Ticaret Anlaşması, Serbest Ticaret Bölgesi ve Gümrük Birliği gibi iktisadi işbirliği hareketleriyle dünya ticaret hacmi arttırılmaya çalışılmıştır.

Gelişen teknolojiyle birlikte dünya ticaretinin küreselleştiği böyle bir ortamda, kârın maksimizasyonu bağlamında sermaye ve işgücü akımları da en avantajlı ülkelere gitmektedir. Ülkelerin, uluslararası ticari ilişkilerden doğan ekonomik faaliyetleri kendi lehlerine vergilendirmesi UÇV problemini ortaya çıkarmıştır.

1. Uluslararası Çifte Vergilendirme

1.1. Çifte Vergilendirme

Çifte Vergilendirme/Double Taxation (ÇV), ekonomik ve hukuksal açıdan ele alınmaktadır.

Ekonomik ÇV, *birden fazla kişinin aynı vergi konusu üzerinden aynı vergilendirilmesi* olarak ifade edilir. Bu şekilde tanımlanan ekonomik ÇV, *ulusal veya uluslararası düzeyde ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; bir şirketin kurum kazancı üzerinden kurumlar vergisi alındıktan sonra dağıtılan kar payı üzerinden gelir vergisi alınması durumunda ulusal düzeyde ekonomik ÇV ortaya çıkar.* Fransa'daki bir kuruluş tarafından yapılacak yatırım için Almanya'daki bir kuruluşa ödenen finansal kiralama bedelinin Fransa tarafından gider olarak gösterilmesine izin verilmemesine karşın, Almanya'daki kuruluşun Fransa'daki kuruluştan elde ettiği finan-

sal kiralama bedelinden Almanya'da vergi alınması ise uluslararası ekonomik **ÇV'ye örnektir.** Örneklerde belirtildiği üzere, ulusal düzeyde ekonomik ÇV ülkenin uyguladığı vergi sistemine ilişkin tercihten kaynaklanabilmekte iken uluslararası ekonomik ÇV ise devletlerin vergilendirme yetkilerinin çatışmasından kaynaklanabilmektedir.¹

Hukuki ÇV ise *aynı kişiden aynı vergi konusu üzerinden aynı dönemde aynı veya benzer verginin birden fazla alınması* şeklinde açıklanır. Hukuki ÇV de ekonomik ÇV'de olduğu gibi ulusal ve uluslararası düzeyde ortaya çıkabilmektedir. Ulusal düzeydeki hukuki **ÇV**, federal devletlerde federe yönetim ile federal devlet arasındaki yetki çatışmasından kaynaklanmaktadır. Bu konu daha çok ülkede uygulanmakta olan mali federalizmden veya siyasi otoritenin alt birimlere devrinden ileri gelmektedir.² Uluslararası düzeydeki hukuki ÇV ise **çalışmanın** konusunu oluşturmakta olup bundan sonraki başlıkta açıklanmıştır.

1.2. Uluslararası Çifte Vergilendirme

UÇV kavramına ilişkin olarak doktriner tanımlamalardan ziyade uluslararası anlaşmaların tanımları göz önünde bulundurulmalıdır. **Çünkü kavramın tanımı ancak birçok ülkenin kabulü ile uluslararası vergi ilişkilerini düzenleyebilme niteliğine** haiz olacaktır. Bu şekilde anlaşmayı imzalayan ülkeler yapılan tanımlamayı iç hukukları açısından da geçerli kılmaktadır. Uluslararası anlaşmalara dayanak olan tanımlama Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı/Organisation For Economic Co-operation and Development (OECD) tarafından, akdedilecek iki taraflı **Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarına (ÇVÖA)** esas olmak üzere hazırlanan model vergi anlaşmaları ile yapılmıştır.³

¹ İbrahim Nihat Bayar, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları ve Mahsup Sistemi, 1. bsk., Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2006, s. 2.

² Bayar, a.g.e., s. 2-3.

³ Bayar, a.g.e., s. 4.

Doktrinde de **üzerinde uzlaşılan** tanıma göre UÇV; *iki veya daha fazla devletin, aynı vergi yükümlüsünü, aynı vergi konusu ile bağlantılı olarak, aynı vergilendirme dönemi için benzer vergilerle vergilendirmesi* şeklinde ifade edilmiştir. Buna göre UÇV için aşağıda belirtilen beş unsurun somut olayda gözlemlenebilir olması gerekmektedir.⁴

- İki veya daha fazla devletin vergilendirme yetkisi
- Vergi yükümlüsünün aynılığı
- Vergi konusunun aynılığı
- Vergilendirme döneminin aynılığı
- Vergilerin benzerliği

Bu tanımlama ile yapılan UÇV kavramıyla uluslararası düzeydeki hukuksal ÇV'ye işaret edilmektedir. Dolayısıyla, uluslararası boyutta ortaya çıkan ekonomik ÇV tanım kapsamına girmemektedir. Model vergi anlaşmasında yapılan tanımlamada, UÇV karşılığının İngilizcesi "*International Juridical Double Taxation*" olarak geçmektedir. Burada kullanılan "juridical" ifadesi ekonomik çifte vergilendirmenin kapsam dışı olduğuna delalet etmektedir. Tanımın ulusal düzeyde ortaya çıkan ÇV'yi de kapsamadığı açıktır. Dolayısıyla, **UÇV kavramının uluslararası hukuksal ÇV olarak anlaşılması gerekmektedir.**⁵

1.3. Uluslararası Çifte Vergilendirmenin Etkileri

UÇV'nin çeşitli etkilerde bulunması kaçınılmazdır. UÇV; vergi yükünün ülkeler arasında optimum düzeyde olmasını önlerken mükellefler arasında da adil vergi yükü dağılımını engellemekte, dolayısıyla vergi kanunlarının eşit uygulanması ilkesi bozularak vergi adaleti zedelenmektedir.⁶

⁴ Bayar, a.g.e., s. 4.

⁵ Bayar, a.g.e., s. 4-5.

⁶ Levent Başak, Çifte veya Mükerrer Vergileme Problemini Ortadan Kaldıran Ulusal ve Uluslararası Araç ve Tedbirler, Vergi Sorunları, Sayı: 202, Temmuz-2005, s. 55; Murat Çubukçu, Uluslararası Çifte Vergilendirme Sorunu,

Bu bakımdan UÇV; benzer durumdaki kişilerin farklı vergi yükü altında kalmalarına yol açacağı, rekabet eşitliğini bozacağı, milletlerarası ilişkilerin gelişmesini köstekleyeceği gerekçeleriyle istenmeyen, mümkün olduğunca önlenmesi gereken bir nitelik taşımaktadır.⁷

1.4. Uluslararası Çifte Vergilendirmenin Nedenleri

1.4.1. Ekonomik Nedenler

UÇV'nin ekonomik nedenleri; küreselleşme eğilimleri, kıt kaynakların kullanımının artmasına bağlı ticaret olanakları ve yabancı firmalara sağlanan vergisel avantajlar, vergi sistemlerinin ve temel vergilendirme ilkelerinin farklılığı, ülkelerin daha fazla vergi toplama gayreti ve ülkelerin vergi anlaşmalarına bakış açıları şeklinde sıralanabilir.⁸

UÇV'ye yol açan ortamı I.Dünya Savaşı sonrası dönemde, ülkeler arası iktisadi ve ticari ilişkilerin hızla artmasında aramak gerekir. Bu dönemde, gelişmiş ülkelere sermaye ihracı olurken, gelişmekte olan ülkelere de işgücü ihracı olmuş, ayrıca turizm ve teknoloji transferi arttığından, ekonomik faaliyetlerin vergilendirilmesi bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Uluslararası sermaye ve işgücü akımının artması ve kolaylaşması, dünya refahını artırıcı bir rol oynamıştır. Bu yüzden, sermayesi bol ve ileri teknolojiye sahip ülkelere sermaye ve teknoloji transferinin artması, buna karşın az gelişmiş ülkelere de bol olan işgücünün gelişmiş ülkelere gönderilmeleri her iki grup ülkelerin de çıkarına uygun düşmüştür. Uluslararası kuruluşlar ve liberal hükümetler dünya refahını artırıcı etkisinden dolayı bu olguyu desteklerken bir taraftan da bu durumun ortaya çıkardığı

Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s. 30.

⁷ Özhan Uluatam ve Yasar Methibay, Vergi Hukuku, 5. bsk., Ankara: İmaj Yayınevi, 2001, s. 64; Çubukçu, a.g.t., s. 30.

⁸ Başak, a.g.m., s. 113; Bayar, a.g.e., s. 9.

vergilendirme sorunlarına çözüm aramaya başlamışlardır. Eğer söz konusu ekonomik, ticari ve turistik ilişkiler olmasaydı, sermaye ve işgücü ulusal sınırlar içinde kalsaydı, UÇV de olmazdı.⁹

1.4.2.Vergi Tekniği İle İlgili Nedenler/Vergilendirme Yetkisi

UÇV'nin nedenleri arasında her ne kadar yukarıda belirtilen ekonomik nedenler yer alsa da en önemli neden ülkelerin vergilendirme konusundaki yetki çatışmasıdır. Dolayısıyla tüm bu unsurlar "vergilendirme yetkisi" olarak da ele alınabilir.¹⁰

Vergilendirme yetkisini uluslararası düzeyde sınırlandıran bir hukuk kaynağı (vergi anlaşmaları hariç) bulunmamaktadır. Her devlet, kendi ulusal sınırları içerisinde egemenlik hakkına dayanarak vergi alma hakkına sahiptir. Devletler bu egemenlik haklarına dayanarak, kendi milli sınırları içerisinde koydukları vergi yasaları ile mükellefi vergilendirmektedir. Ancak devletler sınırsız görünen bu yetkilerini rasyonel ve uygulanabilir bir şekilde kullanmak zorundadır.¹¹ Aksi durumda, uygulanması fiilen olanaksız vergi kanunları ortaya çıkabilir. Hiçbir devlet de vergilendirme yetkisinin teorik düzeyde kalmasını istemez. Kaldı ki; sermayenin bu denli hareketli olduğu günümüzde serbest pazar güçlerinin, ülkeleri vergilendirme yetkilerini sınırsız kullanmama konusunda zorladığı da bilinen bir gerçektir.¹²

Vergilendirme yetkisini sınırlandıran temel ilkeler kanunlarla saptanmaktadır. Bu ilkeler bir anlamda ülkelerin vergisel sınırlarına ilişkin ölçüt normlar getirmektedir. Bu ilkeler, mülkîlik ve şahsîlik ilkesi ola-

rak iki gruba ayrılmakta, şahsîlik ilkesi de tabiiyet ve ikamet ilkeleri olarak iki alt başlıkta ele alınmaktadır. Bu ilkelerin devletlerin vergi sistemleri içerisindeki ağırlığı ve uygulanış tarzı, vergilendirme yetkisinin sınırını çizmeleri bakımından UÇV'nin de temel sebebini oluşturmaktadır.¹³

1.4.2.1.Mülkîlik/Kaynak İlkesi (Territoriality/Source Principle)

Kaynak ilkesi olarak da ifade edilen mülkîlik ilkesine göre vergilendirmede temel olan, devletin egemenliği altında bulunan vergi konuları ve vergi doğurucu olayların vergilendirilmesidir. Bu ilkede vergilendirilen şey gelirin doğduğu yer veya geliri doğuran olaydır. Mülkîlik ilkesini uygulayan devletler sadece kendi ülkelerinde doğan geliri vergilendirirler; gelirin sahibi kim olursa olsun bir ayırım yapmazlar.¹⁴

Mülkîlik ilkesine göre; bir devlet içinde bulunan kişiler vatandaş yada yabancı olsun, o devletin kendi vergilendirme yetkisine dayanarak koyduğu bütün mükellefiyetlere uymak zorunda olup, kendilerine başka devletlerin vergi kanunlarının uygulanacağını ileri süremez. Dolayısıyla bu ilke uyarınca üzerinde vergilendirme yetkisi kullanılacak kişinin uyrukluğu veya ikametgâhı dikkate alınmayacaktır. Eğer vergi konusu olay ülke içinde cereyan etmişse, başka bir deyişle vergiyi doğuran olay ülke içinde gerçekleşmişse ilgili kişi vergilendirilecektir.¹⁵

Mülkîlik ilkesini savunanlara göre vergilendirmede şahıstan ziyade gelirin kazanıldığı ortam önemlidir. Çünkü gelir elde edildiği ortamın ürünüdür. Dolayısıyla, o ortamın giderlerine katılarak vergilendirilmelidir. Bu yüzden kaynak ülkenin vergilendirme konusunda bir takım öncelikleri olmalıdır. Mülkîlik

⁹ Selahattin Tuncer, **Çifte Vergileme ve Milletlerarası Vergi Anlaşmaları**, Ankara: Sevinç Matbaası, 1974, s. 13; Çubukçu, a.g.t., s. 29.

¹⁰ Bayar, a.g.e., s. 9.

¹¹ Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, 6. bsk., Ankara: Turhan Kitabevi, 1998, s. 57; Tuncer, a.g.e., s. 14; Çubukçu, a.g.t., s. 32.

¹² Bayar, a.g.e., s. 11.

¹³ Bayar, a.g.e., s. 11-12.

¹⁴ Tuncer, a.g.e., s. 14; Çubukçu, a.g.t., s. 34.

¹⁵ Bayar, a.g.e., s. 12.

ilkesinin uygulamasındaki en önemli sorun gelirin hangi ülkede doğduğunun tespit edilmesidir.¹⁶

Kaynak ilkesi daha çok gelişmekte olan ülkelerin ekonomik yapılarına uygundur. Gelişmekte olan ülkeler, daha çok sermaye ithal eden ülkelerdir. Bu ülkelerde, uluslararası şirketlerin sayısı azdır ve uluslararası ticarete fazla etkinlikleri yoktur. Ayrıca dış yatırımları ve dış gelirleri çok düşük seviyededir. Buna karşın, yabancı sermaye yatırımları vardır ve yabancı sermaye gelirlerinin vergilendirilmesi önemli bir gelir kaynağıdır. Gelişmekte olan ülkelere, gerekli olan sermaye birikimini, gönüllü tasarruflarla sağlayabilmeleri çok zor olduğundan, bu ülkelerde sermaye birikimlerini artırmanın en akıllı yolu, kamusal tasarruflardır. Kamusal tasarrufların en büyük kaynağı da vergi olduğundan, bu ülkelerin, kaynağında yaratılan gelirlerin vergilendirilmesine önem vermesi gerekir. Bu nedenle, “Kaynak ilkesi, gelişmekte olan ülkelerin bünyelerine uygun bir vergilendirme ilkesidir.” demek yerinde olur.¹⁷

Genel olarak kaynak devletler, ülkelerine yatırım yapan yabancı yatırımcılar üzerindeki vergi yükünü azaltan vergi politikaları izlemektedirler. Çünkü yabancı yatırımcı ülke içi üretim faktörlerini kullandığından dolayı ekonomik olarak yabancı yatırımcıların getirisi vazgeçilen vergi gelirinden daha fazla olabilmektedir.¹⁸

1.4.2.2. Şahsilik İlkesi (Personality Principle)

Şahsilik ilkesi; devletlerin kendileriyle uyrukluk/tabiiyet ve ikametgâh ilişkisine giren kişileri, dünyanın her yerinden elde ettiği gelirler için vergilendirmesini ifade etmektedir. Şahsilik ilkesinin bu tanımında bu-

lunan uyrukluk/tabiiyet ve ikametgâh bağı ilkenin iki alt başlık halinde ele alınmasını gerektirmektedir.¹⁹

1.4.2.2.1. Uyrukluk/Tabiiyet İlkesi (Nationality Principle)

Uyrukluk/tabiiyet ilkesinde, vatandaş hem uyruğunda olduğu ülke dahilinde elde ettiği gelirler için hem de yabancı ülkelere elde edilen gelirler için vergi ödemektedir. Bir devletin uyruğunda bulunan kişinin hem dahili hem de harici gelirlerini şahsilik ilkesi uyarınca vergilendirmesi UÇV'ye yol açacağından pek tercih edilmemektedir. Bu sistemin uygulanmasına ABD vergi sistemi örnek gösterilmektedir. ABD şahsilik ilkesini katı bir şekilde uyguladığından OECD'nin hazırladığı model vergi anlaşmalarının yükümlülüğe ilişkin maddelerine ihtirazi kayıt koymaktadır.²⁰

1.4.2.2.2. İkametgâh İlkesi (Residence Principle)

İkametgâh ilkesi, bir devletin ülkesel egemenliği altında ikamet eden kişilerin dünya çapındaki gelirlerini vergilendirmesidir. Bu ilke uyarınca kişinin ikametgâhının bulunduğu ülke devleti, o kişi üzerinde vergilendirme yetkisini kullanabilmektedir. Dolayısıyla, kilit kavram olan ikametgâhın ne olduğunun doğru saptanması gerekmektedir. Burada kastedilen kişinin mali ikametgâhıdır. Mali ikametgâh ile belirtilen kişinin oturma iradesinin yoğunlaştığı yerden ziyade vergilendirmeye esas ekonomik ilişkilerin yoğunlaştığı yerdir.²¹

1.5. Türkiye'de Vergilendirme Yetkisini Sınırlanan Ülkeler

Türk vergi sisteminde uygulanmakta olan tüm vergiler için genel geçer kurallar koyan Vergi Usul Ka-

¹⁶ Çubukçu, a.g.t., s. 34.

¹⁷ Nazif Kocayusufpaşaoğlu, **Uluslararası Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları**, Maliye Enstitüsü Konferansları, Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, No:228, s.100.

¹⁸ Semih Öz, **Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri**, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, Mart- 2005, s. 31; Çubukçu, a.g.t., s. 35.

¹⁹ Bayar, a.g.e., s. 13.

²⁰ Bayar, a.g.e., s. 13-14.

²¹ Bayar, a.g.e., s. 14.

nanu (VUK)²², vergilerin mülkiliği ve şahsiliği lehine bir tercih yapmamıştır. Dolayısıyla, konu her bir verginin kendi kanununda düzenlenmektedir.²³

Türkiye’de mülkilik ilkesinin uygulandığı vergilere en net örnek emlak vergisidir. Emlak Vergisi Kanununun²⁴ 1’inci maddesi uyarınca Türkiye sınırları içinde bulunan binalar bina vergisine tabidir. Binanın Türkiye’de bulunuyor olması maliki açısından tek başına vergiyi doğuran olay olarak kabul edilmektedir. Bina sahibinin vatandaş yada yabancı olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Katma Değer Vergisi (KDV)²⁵, mülkilik ilkesinin uygulandığı bir başka örnektir. KDV Kanununun (KDVK) 1’inci maddesi uyarınca Türkiye’de yapılan mal teslimi ve hizmet ifaları vergiye tabi bulunmaktadır.²⁶ Bu bakımdan ihracatın KDV’den istisna tutulması yine mülkilik ilkesinin bir sonucudur.

Türkiye’de şahsilik ilkesi bağlamında Gelir Vergisi Kanununun²⁷ (GVK) tam mükellefiyeti düzenleyen maddeleri ikametgâh ve uyrukluk ilkeleri üzerine kuruludur. GVK’nın 3’üncü maddesi uyarınca Türkiye’de yerleşmiş olan kişilerin, Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden gelir vergisi alınır. GVK bu şekilde şahsilik ilkesinin alt ilkesi olan ikametgâh ilkesine işlerlik kazandırmakta ve bunu da tam mükellefiyet olarak tabir etmektedir.

GVK istisnai de olsa uyrukluk/tabiiyet ilkesine de yer vermektedir. GVK’nın 3/1-2 maddesi şahsilik ilkesinin uyrukluk/tabiiyet ilkesi çerçevesinde uygu-

lanacağı durumu açıklamaktadır. Buna göre; resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye’de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup, adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları tam mükellef olarak kabul edilecektir. Madde bu şekilde uyrukluk/tabiiyet ilkesini kabul etmekte, ancak ÇV olmaması için getirdiği parantez içi hükümle bu kişilerin buldukları yabancı memleketlerde gelir vergisi ödemeleri halinde Türkiye’de tekrar vergilendirilmeyeceğini ifade etmektedir.²⁸

2. Uluslararası Çifte Vergilendirmeyi Önleyici Düzenlemeler

UÇV’nin giderilmesi; vergi gelirlerinin devletler arasında paylaşılması, vergi adaletini sağlaması, ayırmacılığı önlenmesi, ekonomik kalkınmayı ve gelişmeyi sağlaması gibi menfaatler sağlamaktadır. Bu kapsamda, devletlerin vergilendirme tekniğiyle ilgili aldığı tedbirler ve uluslararası anlaşmalarla alınan tedbirlerle UÇV önlenmeye çalışılmaktadır.²⁹

UÇV’nin çözümünde ülkelerin sadece tek taraflı tedbirlere başvurması ancak dış ülkelere kapalı iktisadi sistemin benimsenmesi halinde mümkündür. Günümüzde ülkeler genellikle uluslararası ölçekte ortaya çıkan UÇV sorununun çözümünde tek taraflı tedbir ve araçları iç mevzuat hükümlerinin bir parçası olarak görmekte, vergi mevzuatlarının genel sistemi içerisinde bu müesseselere yer vermektedir. Dolayısıyla, UÇV’nin çözümünde genellikle çok taraflı tedbir ve araçlar kullanılmaktadır.³⁰

2.1. Ulusal Düzenlemeler

UÇV’nin önlenmesine yönelik ulusal düzenlemeler temelde vergi tekniğine ilişkindir. Bunların başlıca

²² 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 10/01/1961 tarihli 10703-10705 sayılı Resmî Gazete.

²³ Bayar, a.g.e., 15.

²⁴ 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 11/08/1970 tarihli 13576 sayılı Resmî Gazete.

²⁵ 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 02/11/1984 tarihli 18563 sayılı Resmî Gazete.

²⁶ Bayar, a.g.e., s. 12.

²⁷ 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 06/01/1961 tarihli 10700 sayılı Resmî Gazete.

²⁸ Bayar, a.g.e., s. 16-17.

²⁹ Bayar, a.g.e., 19.

³⁰ Başak, a.g.m.,s.59.

şekillerini; mahsup, istisna ve matrahtan indirim yöntemi oluşturmaktadır. Devletler bu yöntemleri duruma bağlı olarak uygulayabilmektedir.³¹

2.1.1. Mahsup Yöntemi (Foreign Tax Credit Method)

Bu yöneme göre; ikamet ülkesi, kaynak ülkede ödenen vergilerin mahsubuna izin vermektedir. Yerleşik olarak kabul edilen kişinin diğer ülkede elde ettiği gelire karşılık ödediği verginin mahsubu, anlaşma hükümleri gereği, yerleşik olarak kabul edildiği ülkede ödeyeceği vergi miktarına eşit olmakta; dolayısıyla mahsup edilen miktar diğer ülkede ödenen vergi miktarından fazla olmamaktadır. Mahsup yöntemi, tam mahsup ve kısmi mahsup yöntemi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Tam mahsup yönteminde kaynak ülkede ödenen vergilerin tamamı ikamet ülkesinde hesaplanan vergiden indirilirken kısmi mahsup yönteminde ise kaynak ülkede ödenen vergilerin bir kısmı vergiden indirilmektedir.³²

Sonuç olarak mahsup yönteminde, *dış ülkede ödenen vergi dahili ülkede ödenecek vergiden* indirilmektedir. Dolayısıyla bu yöntemin temel sorunu, dış ülkede ödenen verginin dahili ülkede ödenen vergiden yüksek olma ihtimalinde, dış ülkede ödenen verginin tam olarak mahsup edilememesidir. Böylece dış ülkede yapılacak yatırımlar daha maliyetli olmaktadır. Bu yöntem, ABD de dahil olmak üzere birçok ülkenin vergi sisteminin UÇV'yi önlemeye yönelik temel yöntemi olarak bilinmektedir.³³

2.1.2. İstisna Yöntemi (Exemption Method)

Bu yöneme uyarınca; *yabancı ülkede elde edilen gelirler dahili ülkede vergi istisnası kapsamında kal-*

maktadır. Bu şekilde dahili ülke, dış ülkelerde elde edilen gelirlerden vazgeçmekte ve vergilendirme yetkisini kendi iradesi ile sınırlandırmaktadır.³⁴ Mahsup yönteminde konu verginin kendisi iken istisna yönteminde konu vergi matrahtır.³⁵

Bu yöntem de pek çok ülke tarafından uygulanmakla beraber bazı sakıncalar içermektedir. Dahili ülkedeki yatırımcılar bu yöntem sayesinde yatırımlarını dış ülkelere çekmekte ve dış ülkede ödedikleri vergi için dahili ülkede vergi ödememektedir. Bu durum, özellikle çok düşük oranlı vergilerin uygulandığı ülkelere yatırım yapmayı özendirilmekte ve zararlı vergi rekabetine yol açmaktadır.³⁶

2.1.3. Matrahtan İndirim Yöntemi (Deduction Method)

UÇV'nin önlenmesi konusunda mahsup ve istisna yöntemi kadar yaygın olmayan, ancak uygulamada kullanılan bir diğer yöntem de matrahtan indirimdir. Gelir ve servet vergilerinde bir kişi yurt içi ve yurt dışı gelirleri toplamı üzerinden yurt içinde yani ikamet ülkesinde vergilendirmeye tabi tutulacaksa kaynak ülkede ödenen vergilerin yurt içi ve yurt dışı kazançlar toplamından indirilmesi öngörülmektedir.³⁷ Bu yöneme göre; *yabancı ülkede ödenen vergi dahili ülkede belirlenen matrahtan* indirilmektedir. Dolayısıyla, yabancı ülkede ödenen vergi adeta bir maliyet unsuru gibi değerlendirilmektedir.³⁸

UÇV'yi önlemede matrahtan indirim yöntemi iki açıdan eleştirilmektedir. Birinci eleştiride, ülkedeki iç yatırımların oldukça lehine bir durum yaratarak vergi tarafsızlığına engel olduğu ileri sürülmektedir.

³⁴ Bayar, a.g.e., s. 20.

³⁵ Ferhan Berkay ve Ramazan Armağan, **Vergilemenin Uluslararası Boyutlarından Çifte Vergilendirme Sorunsalının Türk Vergi Sistemine Etkisi**, Vizyoner Dergisi, Sayı: 5, 2011, s. 92.

³⁶ Bayar, a.g.e., s. 20-21.

³⁷ Öz ve Çavdar, a.g.m., s. 51-66.

³⁸ Bayar, a.g.e., s. 20.

³¹ Bayar, a.g.e., s. 19-20.

³² Ersan Öz ve Fatih Çavdar, **Çifte Vergilendirmenin Önlenmesine Yönelik OECD ve Türkiye Uygulamaları**, Vergi Dünyası, Sayı: 371., Temmuz-2012, s. 51, 66.

³³ Bayar, a.g.e., s. 20.

İkinci eleştiride ise UÇV'yi tam olarak engelleyemediği yönündedir. Çünkü bu yöntem uyarınca dış ülkede tespit edilen matrah değil, ödenen vergi dahilii ülkedeki matrahtan indirilmektedir. Dolayısıyla, bu yöntemi kullanabilen yükümlü açısından ÇV giderilmemiş olmakta, sadece etkisi azaltılmaktadır.³⁹

2.2. Uluslararası Düzenlemeler

UÇV'nin önlenmesi için geliştirilen ulusal yöntemler yetersiz kalmaktadır. Çünkü bu durum aslında UÇV'nin birden fazla ülkenin vergilendirme yetkisini ilgilendirmesinin bir sonucudur. Dolayısıyla, uluslararası yöntemlerin kullanılması kaçınılmaz olmaktadır.⁴⁰

2.2.1. İki Taraflı Vergi Anlaşması (Bilateral Tax Agreement)

UÇV, iki devletin vergilendirme yetkilerinin çatışması neticesinde ortaya çıktığından, sorunun çözümü için bu devletlerin vergilendirme yetkilerini karşılıklı olarak sınırlandırması gerekmektedir. Bu da ancak iki taraflı uluslararası anlaşma ile mümkün olabilmektedir. İlk modern UÇV anlaşmasının 1899 yılında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile Prusya arasında yapıldığı kabul edilir.⁴¹

Bugüne kadar bir çok ülke kendi model vergi anlaşmasını hazırlamış olmakla birlikte genel olarak itibar edilen model anlaşma türü OECD modelidir. 2006 yılı itibarıyla dünyada 200 ülke tarafından imzalanan 2000 civarında anlaşma yürürlükte olup, bunlar ülkelerin hukuk sistemlerinin ve uluslararası hukukun vazgeçilmez parçaları olmuştur.⁴²

Türkiye'nin 21.01.2016 tarihi itibarıyla imzaladığı ve yürürlükte bulunan UÇV anlaşması sayısı 82'dir.

Türkiye ilk ÇVÖA'yı Avusturya ile 03.11.1970 tarihinde imzalamış, anlaşma 24.09.1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye en son ÇVÖA'yı ise Kosova ile 10.09.2012 tarihinde imzalamış, anlaşma 15.10.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁴³

2.2.2. Çok Taraflı Vergi Anlaşması (Multilateral Tax Agreement)

Devletlerin genel kabul gösterdiği OECD model vergi anlaşmalarının yanı sıra çok taraflı vergi anlaşmalarına da rastlanmaktadır. Çok taraflı vergi anlaşmalarına ilişkin örneklere aşağıda yer verilmiştir.⁴⁴

*İskandinav Ülkeleri Çok Taraflı Vergi Anlaşması (1971): İsveç, Norveç, Finlandiya, Danimarka, İzlanda

*OCAM Çok Taraflı Vergi Anlaşması (1971): Benin, Burkina Faso, Orta Afrika, Togo Cumhuriyeti, Fildişi Sahili, Gabon, Morityus, Nijerya, Ruanda, Senegal

*Arab Çok Taraflı Vergi Anlaşması (1973): Mısır, Irak, Ürdün, Kuveyt, Sudan, Suriye, Yemen

*Orta Amerika Ülkeleri Çok Taraflı Vergi Anlaşması (1983): Bolivya, Şili, Kolombiya, Ekvador, Peru, Venezuela

Çok taraflı vergi anlaşmalarının sınırlı kalmasının temel nedeni çatışan vergilendirme yetkilerinin uzlaşmasındaki zorluktur. Devletlerin vergilendirme yetkilerine dayanarak oluşturdukları vergi sistemleri karmaşık farklılıkları barındırmaktadır. Her bir ülkenin kendi ekonomik, sosyal ve mali yapısını çok taraflı bir metinde uzlaştırmak çok zor gözükmektedir. Devletler, iki taraflı vergi anlaşmalarını dahi aynı sebepten dolayı çok uzun müzakereler neticesinde imzalayabilmektedir. Mevcut çok taraflı vergi anlaşmalarına bakıldığında her bir anlaşmanın akıt

³⁹ Bayar, a.g.e., s. 20.

⁴⁰ Bayar, a.g.e., s. 22.

⁴¹ Bayar, a.g.e., s. 22.

⁴² Bayar, a.g.e., s. 24.

⁴³ http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/uluslararası_mevzuat/VERGIAN-LASMALIST.htm, 10/06/2017.

⁴⁴ Bayar, a.g.e., s. 24; Öz ve Çavdar, a.g.m., s. 51-66.

devletlerinin benzer kalkınmışlık düzeyine, ekonomik, kültürel ve sosyal yapılara sahip oldukları görülmektedir.⁴⁵

2.3. Karşı Düzeltmeler (Corelative Adjustments)

Karşı düzeltmeler, transfer fiyatlandırması konusunda yaşanan UÇV ile ilgili kullanılan bir terimdir. Transfer fiyatlandırması nedeniyle ilave vergi yükü ile karşılaşan mükellefler, UÇV'nin giderilmesi bakımından, diğer ülkede ödediği verginin kaldırılmasını yada ödediği vergiden UÇV oranında bir indirim yapılmasını talep edebilmektedir.⁴⁶

2.4. Güvenli Limanlar (Safe Harbours)

Güvenli liman; belirlenmiş mükellef gurupları yada işlemler için bir transfer fiyatlandırması rejimi olup, gerekli şartları taşıyan mükellefler için bir takım transfer fiyatlandırması yükümlüklerinden muafiyet sağlamaktadır.⁴⁷ Güvenli liman uygulaması ile vergi idareleri sınırlı denetim kaynaklarını küçük mükelleflerde ve düşük riskli olaylardan daha karmaşık ve yüksek riskli olaylara kaydırabilmektedir. Ayrıca mükellefler belgelendirme ile ilgili mali külfetten kurtulmakta ve beyannamelerini daha emin olarak verebilmektedir.⁴⁸

Güvenli liman uygulaması ile ilgili en önemli çekincelerden biri de UÇV riskidir. Eğer bir ülke vergi gelirlerini arttırmak için güvenli liman parametrelerini emsal fiyatların üstünde yada altında belirlerse, bu durum mükellefin vergi denetiminden kaçınmak için ilişkili işlemlerde uygulayacakları fiyatlarını buna göre değiştirmesine yol açabilecektir. Bu etki güvenli liman uygulaması yapan ülkenin yüksek tutarlı vergi cezaları koymasına halinde daha da büyük ola-

bilecektir. Güvenli liman uygulaması nedeniyle UÇV yada çifte "hiç vergilendirmeme" problemlerinin çıkmasının güvenli liman uygulamasının ikili yada çok taraflı uygulanması halinde büyük oranda önüne geçilebileceğinin de göz önüne alınması gerekmektedir. Bu durumda iki yada daha fazla ülke bir anlaşma ile güvenli liman uygulamasından yararlanacak mükellef yada işlemleri ve fiyatlama kriterlerini bir anlaşma ile belirleyecektir. Böylece anılan ülkelerdeki mükellefler anlaşma kapsamındaki işlemlerin sonuçlarını vergi idarelerine beyan edecektir.⁴⁹

Sonuç

UÇV; iki veya daha fazla devletin, aynı vergi yükümlüsünü, aynı vergi konusu ile bağlantılı olarak, aynı vergilendirme dönemi için benzer vergilerle vergilendirmesi şeklinde ifade edilmektedir. UÇV, küreselleşen dünya ticaretiyle birlikte ekonomik nedenlerle ortaya çıkmasına karşın, esasen ülkelerin egemenlik hakkı uyarınca vergilendirme yetkisine dayalı olarak ekonomik faaliyetleri vergilendirmek istemesinden kaynaklanmaktadır.

Vergilendirme yetkisini sınırlandıran temel ilkeler kanunlarla saptanmaktadır. Bu ilkeler bir anlamda ülkelerin vergisel sınırlarına ilişkin ölçüt normlar getirmektedir. Bu ilkeler, mülklik ve şahsılık ilkesi olarak iki gruba ayrılmakta, şahsılık ilkesi de tabiiyet ve ikamet ilkeleri olmak üzere iki alt başlıkta değerlendirilmektedir. Bu ilkelerin devletlerin vergi sistemleri içerisindeki ağırlığı ve uygulanış tarzı, vergilendirme yetkisinin sınırını çizmeleri bakımından UÇV'nin de temel sebebini oluşturmaktadır.

UÇV'nin giderilmesi; vergi gelirlerini devletler arasında paylaşması, vergi adaletini sağlaması, ayrımcılığı önlenmesi, ekonomik kalkınmayı ve gelişmeyi sağlaması gibi menfaatler sağlamaktadır. Bu

⁴⁵ Bayar, a.g.e., s. 24.

⁴⁶ <https://www.oecd.org/ctp/dispute/36249394.pdf>, 10/06/2017.

⁴⁷ Metin Duran, **Güvenli Limanlar**, 2014, <http://www.metinduran.com/Sayfa-Detay.aspx?USTID=86&ID=88>, 10/06/2017.

⁴⁸ Duran, a.g.m.

⁴⁹ Duran, a.g.m.

kapsamda, vergilendirme tekniğiyle ilgili alınan tedbirler ve uluslararası anlaşmalarla alınan tedbirler ile UÇV önlenmeye çalışılmaktadır. UÇV'nin önlenmesine yönelik ulusal düzenlemeler temelde vergi tekniğine ilişkindir. Bunların başlıca şekillerini; mahsup, istisna ve matrahtan indirim yöntemi oluşturmaktadır. UÇV'nin önlenmesi amacıyla geliştirilen ulusal yöntemler yetersiz kalmaktadır. Çünkü bu durum aslında UÇV'nin birden fazla ülkenin vergilendirme yetkisini ilgilendirmesinin bir sonucudur. Dolayısıyla, sorunun çözümünde uluslararası yöntemlerin kullanılması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu bakımdan, ülkeler imzaladıkları iki ve/veya çok taraflı vergi anlaşmaları ile UÇV'nin giderilmesine çalışmaktadır. Transfer fiyatlandırması bağlamında karşı düzeltme ve güvenli liman uygulaması da bu konudaki diğer çözüm yollarını oluşturmaktadır.

Küreselleşen dünya ticaretiyle birlikte ortaya çıkan UÇV sorunu zaman içerisinde muhtelif düzenlemeler ile önlenmeye çalışılsa da tam olarak engellenememiştir. Bu durumun en önemli sebebi dünya ticaretinde söz sahibi olan ülkeler ile çokuluslu şirketler arasındaki çıkar çatışmasıdır. Çünkü ödenen verginin asgarileştirilmesi çokuluslu şirketlerin uluslararası alandaki rekabet gücünü arttıran önemli bir etmendir. Dolayısıyla, ülkeler ile çokuluslu şirketler arasındaki vergisel menfaat çatışması devam ettikçe UÇV'nin de küreselleşme ile birlikte farklı şekillerde bir sorun olarak devam edeceği değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Berkay, Ferhan ve Armağan, Ramazan (2011), Vergilemenin Uluslararası Boyutlarından Çifte Vergilendirme Sorunsalının Türk Vergi Sistemine Etkisi, *Vizyoner Dergisi*, Sayı: 5.
- Çubukçu, Murat (2006), *Uluslararası Çifte Vergilendirme Sorunu*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Duran, Metin (2014, Haziran), *Güvenli Limanlar*, <<http://www.metinduran.com/SayfaDetay.aspx?USTID=86&ID=88>>, 10/06/2017.
- Kocayusufpaşaoğlu, Nazif (1967), *Uluslararası Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları*, Maliye Enstitüsü Konferansları, Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, No: 228.
- Öncel, Mualla, Kumrulu, Ahmet ve Çağan, Nami (1998), *Vergi Hukuku*, 6. bsk., Ankara: Turhan Kitabevi.
- Öz, Ersan ve Çavdar, Fatih (2012, Temmuz), *Çifte Vergilendirmenin Önlenmesine Yönelik OECD ve Türkiye Uygulamaları*, *Vergi Dünyası*, Sayı: 371.
- Öz, Semih (2005, Mart), *Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri*, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.
- Tuncer, Selahattin (1974), *Çifte Vergileme ve Milletlerarası Vergi Anlaşmaları*, Ankara: Sevinç Matbaası.
- Uluatam, Özhan ve Methibay, Yaşar (2001), *Vergi Hukuku*, 5. bsk., Ankara: İmaj Yayınevi.
- <http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/uluslararasi_mevzuat/vergianlasmalist.htm> 10/06/2017.
- <<https://www.oecd.org/ctp/dispute/36249394.pdf>>, 10/06/2017.
- 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 11/08/1970 tarihli 13576 sayılı Resmi Gazete.
- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 06/01/1961 tarihli 10700 sayılı Resmi Gazete.
- 3065 sayılı KDV Kanunu, 02/11/1984 tarihli 18563 sayılı Resmi Gazete.
- 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 10/01/1961 tarihli 10703-10705 sayılı Resmi Gazete.
- Başak, Levent (2005, Temmuz), *Çifte veya Mükerrer Vergileme Problemini Ortadan Kaldıran Ulusal ve Uluslararası Araç ve Tedbirler*, *Vergi Sorunları*, Sayı: 202.
- Bayar, İbrahim Nihat (2006), *Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları ve Mahsup Sistemi*, 1. bsk. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

Coşkun Aydınoğlu Üstadımız'la Hatıralar...

Mustafa ÖZSÖNMEZ*

İstanbul, 30 Temmuz 2017,

Nerden başlasam bilemiyorum. Mülkiyeliler Birliği bahçesi, Gümrük ve Tarekel Bakanlığı Müfettişlik sınavıma girmişim ama pek umudum yok. Daha önce Ticaret Bakanlığı Müfettişlik sınavın kazanmıştım. Bakan Fehim Adak, kendi adamlarından birilerinin Müfettiş olmasını isteyince. Bu sene kimseyi almıyoruz dediler ve iptal olmuştu. Koruyan Müfettiş Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişliğini methediyor, soruşturmamı yapmış. Oturuyoruz Mülkiyeliler bahçesinde. O sırada kusa boylu ve iyi giyimli biri geldi Little Ömer Şerif tipli, zaten öyle derlerdi bu da sanırım hoşuna giderdi. Gerginliğimi anlatınca ,bu işleri dedi en iyi Teftiş heyetlerinden biridir, öyle torpil falan aklına gelmesin. Neyse kazandım.Epey süre sonra İstanbul'da aynı odayı paylaştık.

Mataracı'ya karşı birşeyler yapmak için Coşkun'un gazıyla Dernek kurduk Ben başkan seçildim Bir deli gerek ya. İlk iş olarak Bakan'a muhtıra verdik. Coşkun gördüğüm zeki insaanlardandı.Bol okuyan ve müzik konusunda meraklı. Az kitabını ve CD lerini almadım.Erken ayrıldı Müfettişlikten 1982 yılında. Gümrük Müşaviri oldu sonra vazgeçip sevdiği Avukatlığa döndü. Tembel ama iyi avukattı. Çocukları Zeynep ve Emrah bizimle büyüdü. Her sabah çocukların ne renk yaptığı raporlarını alırdık. Avarel Tuğrul Artan ile Promosyondtu. Avarel diyorum Coşkun Jo gibiydi. Biri epey uzun Coşkun kısa. Biri hasta Galatasaraylı biri hasta fenerli tam tezat anlayacağınız.

Anılar o kadar çok ki. Birisi enteresandır. Tuğrulla beraber Antep Teftişindeler. Bi de coşkun un abisi var avukat oralarda işi varmış. Gece kafayı bulunca Hükümet konağının bahçesi civarında bi anda abisi kaybolur. Bi dönerler ki kenarda duran bir çukur içi kuyu gibi seninki içinde. Çıkarmaya çalışırlarken Polis gelir noluyo diye. Hadi oradan karakola Neyse iş çözülür ama anlatırken kopardı.

Kapıkule de Sedat Çetinbaş Muavini onun. Döndüklerinde şikayet edip duruyor şaka yollu. Ulan diyor adam benim traş bıçağımı kullanıyor bişey demedim de başladı diş fırçama istemeye , nasıl muavin bu. Oldukça hoşgörülü idi. Zamanında uyardık bu bariton ses ve arkasından kısılması hayra alamet değil diye. Ses çıkmayınca gitti doktora fakat geç idi. 1947 Eskişehir doğumlu. Baba Cevat Asker. Annesini çok severdi. O da 96 yaşında vefat etti. Müfettişlik ruhunu hiç bozmamıştı. Teftiş kuruluna sık sık gelir, çay kahve muhabbet ve nasihatler eksik olmazdı. Bu Teftiş Kurulu çok güzel insanlar yetiştirdi. Şimdi bakınca ne kadar renkli olduğunu anlıyoruz.

Teftiş ailesi; Coşkun Aydınoğlu; Güzel insan eleştiren ve doğruları söyleyen. Aslında bizlerle beraber. Tanımayanlar o dönemi yaşamayanlar inanın çok görememiş ve yaşamamışlar demektir.

Gidenlerin hepsi nurlar içinde olsunlar.

*E. Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi ve E.Gümrük Başmüfettişi

Maşukiye'de Bir Gün... Sene 1988

Nazım BİLİCAN*

İzmit şehri, sanayinin yoğun olduğu, çevre ve hava kirliliği yönünden nefes almaya izin vermeyen bir şehir. Başmüdürlük görevini yürüttüğüm bu şehre üstadımız Necati Berent Bey'in geldiğini duyunca sevincimden halvalara uçtuğumu hatırlıyorum. Saygıdeğer büyüğümün, resim yaptığını, tabiatı taparcasına sevdiğini bildiğim için üç gün üst üste hava kirliliğinden uzak, temiz çevresi, ormanı, akarsuları, börtü-böceği çok olan Maşukiye akşamlarına (prensiplerinde ki ödünsüzlüğünden) çekinerek götürmüştüm.

Çok mutlu olduğumu görünce, "Üstadım, isterseniz sizin için İzmit'te bir kamu kuruluşu misafirhanesinde yer ayırtayım" teklifime karşı suskun kaldı. "Nazım, ben hala rüyadayım, burası nasıl bir yer, keşke burada kalsam" demişti. Gülüşmüştük.

Ertesi günü sabah saat 8 de "Nazım beni dünkü yere bırakacaksın" deyince şaşırımdı, "hayırdır efendim, bir şey mi unuttunuz?" diye sorduktan sonra "Dürzül! bilmiyor musun?" "Ben doğaya aşığım" karşılığını almıştım. (Sevdiği insanlara "dürzül" diye hitap etmeyi pek severdi.) Peki deyip MAŞUKİYE'ye götürdüm. Orman içerisinde alabalıkların yukarı yüzdüğü akarsuyun kenarında arabadan indi ve "akşam güneş batarken beni buradan alırsın" deyince yine şaşkın bir şekilde "efendim burası dağ başı gibi, nasıl bırakırım sizi burada" dedim. "Sen bilmezsin, senin fuel-oil işini sevdiğin kadar, ben de tabiatın bu tablosunu seviyorum, hadi git işine" deyince oradan ayrıldım.

Akşam onu almak için Maşukiye'ye gelince, "ne yaptın Nazım" sorusuna karşılık ben hesap verir gibi, heyecanla başladım anlatmaya; İthalat rejiminin 7. maddesinden girip, zararlı ve attık maddelerin ithalat izni olsa dahi Türkiye'ye girişinin yasaklanması gerektiğini, insan ve çevre sağlığı açısından elzem olduğunu, bunun için ilgili birimlere teklifte bulunduğumu söylerken, yanaklarımdan öpüp, o gün yaptığı yağlı boya tablosunu bana verdi. "Bu senin hakkındır" dedi.

O tabloyu her gittiğim yerde gözümün önüne astım, her görene de "bu tablo Necati Berent Bey'in bana armağınadır" dedim. Bu söyleminden daima gurur duyduğumu da kendisine emekliliğinde arz ettim.

Hak ve hukuk kavramlarından ödün vermeyen, yıkık kaşlı, temiz ve cesur yürekli, cumhuriyet sevdalısı, sırrına erişilemeyen, saygıdeğer Necati Berent üstadım yerinizin doldurulamayacağını biliyorum, üzgünüm.

Bir yıldız gibi kaydı gitti. Hepimizin başı sağolsun.

*E. Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi ve E.Gümrük Başmüfettişi

ÖTV

Tahsilatı İçin Bir Öneri

*Hakan UÇAK**

Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) anlamakta en fazla zorlandığımız vergilerin başında geliyor. Her ne kadar ÖTV Kanunu, göreceli olarak kısa bir Kanun olarak değerlendirilse de uygulamada neden olduğu karışıklıklar nedeniyle zor bir Kanun olarak kabul edilmektedir.

Özellikle ÖTV tahsil edilen eşyaların, gümrük tarife pozisyonları dâhilinde de belirlenmesi nedeniyle, birçok şirket ÖTV mükellefi olduğunun farkında olmayabiliyor.

Oldukça karmaşık olan ÖTV Kanunu'na ekli Listeyi sizlere kolaylık olması açısından aşağıdaki gibi kategorize ettik.

- I. Sayılı Liste → Petrol ve Türevleri (Benzin, Motorin, Madeni Yağ)
- II. Sayılı Liste → Otomobil ve Taşıtlar (Arabalar, Otobüsler)
- III. Sayılı Liste → Keyif Verici Maddeler (Sigara, Alkol vs)
- IV. Sayılı Liste → Elektronik ve Diğer Ürünler (TV, Buzdolabı, Kozmetik vs)

ÖTV Kanunu'nun III ve IV sayılı Listesinde yer alan eşyaları ithal eden şirketler, bu vergiyi gümrük idaresine, I ve II sayılı Liste kapsamında yer alan eşyaların ithalatını gerçekleştiren şirketler ise bu vergiyi bağlı buldukları vergi dairesine ödemektedirler.

I sayılı Listede yer alan eşyaları ithal eden şirketler, ithal anında ÖTV ödememekte, söz konusu vergi tutarı kadar teminatı gümrük idaresine vermektedirler. İthal edilen eşyaların yurt içinde satılması veya tüketilmesinden sonra bu vergi bir beyanname kapsamında vergi dai-

resine beyan edilerek ödenmektedir. İthalatçı şirketler, verginin ödenmesine müteakip gümrük idaresine vermiş oldukları teminatı iade alabilmektedirler.

Bu açıklamalar ışığında, ÖTV Kanunu I sayılı Listede yer alan eşyayı ithal eden her şirketin ÖTV mükellefiyeti başlatıp vergi dairesine beyanname vermesi gerekmektedir. Aksi halde, çok düşük tutarlı ithalat yapan şirketler bile ciddi cezalar ile karşı karşıya kalabilir.

Örneğin, 3824.90 tarife pozisyonunda yer alan 1 kilogram verniği ithal eden şirket, gümrük idaresine 0,9390 TL tutarında ÖTV teminatı verecektir.

Şirketin ithal etmiş olduğu verniği kullanmasından sonra her hangi bir nedenle ÖTV mükellefiyeti başlatmaması ve bağlı bulunduğu vergi dairesine ÖTV beyannamesi vermemesi durumunda, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 352 inci maddesi uyarınca 130 TL usulsüzlük cezası düzenlenmektedir.

Özetle, yaklaşık bir lira özel tüketim vergisine ilişkin ÖTV beyannamesinin verilmemesi nedeniyle ithalatçı şirketler beyan etmedikleri bu verginin % 138 katı ceza ile karşılaşabilmektedir.

Bu nedenle, ithalat yapan şirketlerin ÖTV Kanunu'nun I sayılı Listesinde yer alan eşyaları ithal etmeleri durumunda, ÖTV mükellefiyeti açtırmalarını ihmal etmemeleri önem arz etmektedir.

Diğer yandan, özellikle perakende olarak tüketime konu edilecek bu tarz eşyaların ÖTV'lerinin gümrük idaresine ödenmesi ile söz konusu sorunların aşılacağı değerlendirilmektedir.

SİNGAPUR İle Serbest Ticaret Anlaşması Yürürlüğe Giriyor

*Sercan BAHADIR**

Gümrükte Gündem

Singapur ile serbest ticaret anlaşmasının (STA) imzalanmasına ilişkin Kanun 15 Ağustos 2017 tarihinde yayınlandı ve bu anlaşma imzalanan 23'üncü STA olarak yerini aldı. Bir STA'nın yürürlüğe girebilmesi için

karşılıklı olarak iç onay süreçlerinin tamamlanması gerekiyor. 1 Ekim tarihine kadar da bu sürecin tamamlanacağı ve anlaşmanın bu tarihte yürürlüğe gireceği öngörülmüyor.

Dünya ticaretinde korumacılığın tartışıldığı ve ülkemizde de ilave gümrük vergisi-gözetim konularının konuşulduğu bu dönemde Singapur ile STA imzalıyormamızın dış ticaretimiz ve ihracatımız açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. Bu anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile toplamda yürürlükte olan STA sayımız 20 oldu.

Singapur'un gerek bulunduğu coğrafya ve Asya pazarlarına yakınlığı gerek bu coğrafyada bir lojistik merkezi gibi alt yapısının olması gerekse kimya ve teknoloji konularında önde gelen bir ülke olması nedenleriyle bu STA sadece bu ülke ile ticaret hacmimizi artırmayacak; aynı zamanda Asya pazarına açılmamamıza da katkı sağlayacağını söyleyebiliriz.

Ayrıca, bu STA'nın Avrupa Birliği (AB) ile Singapur arasında imzalanması planlanan STA'dan önce imzalanması da önem arz ediyor. Özellikle AB'nin tek taraflı olarak STA görüşmeleri yapması ve bizi dâhil etmemesi yatırım ve eşya hareketliliğinde ülkemiz aleyhine bir durum yaratıyor. Buna örnek olarak AB'nin Meksika ile yaptığı STA gösterilebilir. Ancak Singapur ile yapılan anlaşma ile bu olumsuz durumun da önüne geçilmiş oldu. Asıl temennimiz, AB ile aramızdaki Gümrük Birliği'nde yapılacak güncelleme ile AB'nin bizden bağımsız STA imzalanması sorununun yapısal olarak çözülmesidir.

Singapur İle Ticaret Hacmimizi Artırmamız Gerekliyor

Dünya ticaretinde Singapur önemli bir liman ve lojistik üssü olarak biliniyor. Singapur'un sahip olduğu bu önemli avantajdan yararlanılarak Asya pazarına açılma fırsatını da yakalamış bulunuyoruz.

Singapur önemli petrokimya ve elektronik üreticilerinden biridir. Nitekim, bu ülkeye yapmış olduğumuz ihracat ürünlerine baktığımızda da ilk sıra-

da petrokimya ürünleri alıyor. İthalat kalemlerimize bakıldığında plastikten mamul ürünler ile makine ve aksam ürünleri öne çıktığı görülüyor.

Singapur ile olan dış ticaretimizin son 5 yılda yatay bir seyir izlediği görülüyor. Yaklaşık 700 milyon USD olan toplam dış ticaretimizde ihracatımızın daha fazla olduğu görülüyor. Bu anlamda STA'nın bu ihracat rakamını daha da arttıracığı öngörülmüyor.

MİLYON	2010	2011	2012	2013	2014	2015
İTHALAT	210,77	354,25	222,54	354,64	293,02	365,28
İHRACAT	594,03	840,07	444,30	355,15	370,62	432,55

Tüm Gümrük Vergileri Hemen Sıfırlanıyor

Gümrük vergileri, bazı ürünler için anlaşmanın yürürlük tarihi itibarıyla bazı ürünler içinse kademeli olarak sıfırlanıyor. Anlaşmanın 2 nolu ekinde hangi ürün grubuna hangi süre ile sıfır vergi oranının tatbik edileceği belirtiliyor. Gümrük tarife istatistik pozisyonu bazında bir muamele kategori numarası veriliyor ve aşağıdaki şekilde buna göre bir sınıflandırılması yapılıyor.

- Muamele Kategorisi – 3: Gümrük vergileri Anlaşma'nın yürürlük tarihinden itibaren her yıl için eşit olmak üzere 4 aşamada kaldırılacak; dördüncü yılın 1 Ocak günü Taraf menşeli eşya her türlü gümrük vergisinden muaf olacaktır.
- Muamele Kategorisi – 5: Gümrük vergileri Anlaşma'nın yürürlük tarihinden itibaren her yıl için eşit olmak üzere 6 aşamada kaldırılacak; altıncı yılın 1 Ocak günü Taraf menşeli eşya her türlü gümrük vergisinden muaf olacaktır.
- Muamele Kategorisi – 7: Gümrük vergileri Anlaşma'nın yürürlük tarihinden itibaren her yıl için eşit olmak üzere 8 aşamada kaldırılacak; sekizinci yılın 1 Ocak günü Taraf menşeli eşya her türlü gümrük vergisinden muaf olacaktır.

- Muamele Kategorisi – 10: Gümrük vergileri Anlaşma'nın yürürlük tarihinden itibaren her yıl için eşit olmak üzere 11 aşamada kaldırılacak; on birinci yılın 1 Ocak günü Taraf menşeli eşya her türlü gümrük vergisinden muaf olacaktır.
- Muamele Kategorisi – X: Anlaşma kapsamında indirime/sıfırlamaya konu edilmeyecektir.

Örneğin %20 gümrük vergisi olan bir Singapur menşeli ürünün kategori numarası 3 de sınıflandırılması durumunda, gümrük vergileri dört aşamada ve dördüncü yılın başında sıfırlanıyor. İlk yıl %15, ikinci yıl %10, üçüncü yıl %5 ve dördüncü yıl %0 olacaktır.

Ne Yapılmalı?

STA ile ülkemiz uzak doğu pazarına daha kolay ve hızlı giriş yapma şansı elde etti. Özellikle Singapur'un önemli bir liman ve lojistik üssü olduğu dikkate alındığında, Singapur Asya pazarına açılmada önemli bir kapı olacak gibi duruyor. Ancak bunun olabilmesi için 400 milyon USD olan ihracatımızın

arttırılması ve iki ülke ekonomik ilişkisinin lojistik odaklı bir stratejik ortaklığa (hizmet sektörünün gelişmesi açısından) dönüşmesi gerekiyor.

Singapur ile imzalanan STA ile iki ülke menşeli ürünler sıfır vergi ile dış ticarete konu olma imkânı bulunuyor. Ancak bazı ürünlerin sıfır vergi ile ithalata konu olması için belirli bir süre öngörülüyor. Bu nedenle, anlaşma yürürlüğe girdiğinde vergilerin azalma sürelerine yapılacak yatırım ve planlamalara dikkat edilmesi büyük önem arz ediyor.

Serbest ticaret anlaşmasında en önemli konu eşyaların o ülke menşeli olmasıdır. Anlaşmada ürünlerin nasıl menşei kazanacağı belirtiliyor ve ileride bir sıkıntı ile karşılaşmamak adına menşe kurallarına uymak gerekiyor. Burada eşyanın Singapur'dan gelmesinin (çıkış ülkesi) bir önemi olmadığı, aynı zamanda anlaşma kapsamında ithal edilecek ürünün o ülke menşeli olduğunun tevsik edilmesi önemli oluyor. Aksi takdirde sadece yararlanılan avantajlar geri alınmıyor, aynı zamanda idari ve adli cezalar ile karşılaşma durumu da söz konusu oluyor.

Yeni Torba Yasa Tasarısında GÜMRÜK İLE İLGİLİ NELER VAR?

*Fatih UZUN**

Hepimizin bildiği üzere ekonominin gündeminde yeni bir Torba Yasa tasarısı mevcut olup, Tasarı şu anda Hükümet tarafından Meclise kanunlaşmak üzere sevk edilmiştir bulunmaktadır. Tasarının kapsamı oldukça geniş olup, vergiden, madencilğe, finans alanından emlak hukukuna kadar geniş yelpazede hükümler barındırmaktadır. Tasarı orta vadede ekonomik program doğrultusunda hazırlanmış olup, vergi gelirlerinin ve tasarrufların artırılması amacını taşımaktadır. Torba Yasa Tasarısının bazı hükümleri de gümrük mevzuatı kapsamında bazı değişiklikler içermekte olup, tasarısının gümrüğü ilgilendiren yönleri aşağıda belirttiği gibidir.

• 474 sayılı Kanun Eki Listedeki Muafiyetler Kaldırılıyor

Torba yasa tasarısının 31'inci maddesi ile 474 sayılı Gümrük Giriş Tarife Cetveli Hakkındaki Kanunu'nun eki listede gümrük vergisinden muaf olan ürünler

için bu muafiyet kaldırılmaktadır. Tasarı 474 sayılı Kanun'un eki listede yer alan ve gümrük vergisinden muaf olarak kayıtlı olan eşyaların gümrük vergisi oranını % 0 olarak değiştirmekte ve bu ürünler için geçerli olan muafiyeti kaldırmaktadır. Aynı şekilde 14/5/1964 tarihli ve 474 sayılı Gümrük Giriş Tarife Cetveli Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi de "Bakanlar Kurulu, bu Kanunun eki Gümrük Giriş Tarife Cetvelinde yer alan eşyaların gümrük vergisi had ve nispetlerini 50'ye kadar yükseltebilir, sıfıra kadar indirebilir veya bu Cetveldeki had ve nispetleri %50'sine kadar artırabilir." şeklinde değiştirilmektedir.

Bu değişiklikle tasarı Bakanları Kuruluna daha önce 474 sayılı Kanunu eki listede gümrük vergisinden muaf olduğu belirtilen ürünler üzerinde gümrük vergisi koyma imkanı getirilmekte ve bu suretle kamu gelirlerinin artırılmasının amaçlandığı söylenebilecektir.

- **Havaalanında 6 aydan Fazla Süre Bekleyen ve Teslim Alınmayan Araçlar Gümrük Yükümlülükleri Aranmıyor**

Torba Yasa Tasarısının 47'inci maddesi ile 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'na ek bir madde koyulmaktadır. Bu ek madde ile Türk tesciline kayıtlı hava aracı malikinin ve/veya işleticisinin tebligat veya ilan tarihinden itibaren otuz gün içinde gerekli iş ve işlemleri -yapmaması halinde; kaza durumlarında Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Kaza Araştırma ve İnceleme Kurulu, diğer durumlarda ise Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü ve ihtiyaç duyulacak ilgili uzmanlardan oluşan ekip tarafından hava aracının itibari ya da fiili harabiyete uğradığına dair rapor verilmesi halinde ilgili hava aracı üzerindeki her türlü vergi borcu ve gümrük mevzuatından doğan yükümlülükler ile diğer takyidatlara bakılmaksızın sicilden terkin yapılarak hurdaya ayrılması öngörülmektedir.

Yabancı sicile kayıtlı hava aracı yönünden ise bildirim tarihini izleyen doksan günün sonunda gerekli iş ve işlemlerin yapılmaması durumunda, sicile kayıtlı olduğu ülke sivil havacılık otoritesince sicilden terkin edilip edilmediğine ve her türlü vergi borcu ve gümrük mevzuatından doğan yükümlülükler ile diğer takyidatlara bakılmaksızın hurdaya ayrılacaktır.

- **Millî Eğitim Bakanlığı veya bu Bakanlık adına Proje Yüklenicileri ile Alt Yükleniciler Tarafından Serbest Dolaşıma Sokulacak Eşya Gümrük Vergilerinden Muaf Kılınıyor.**

Tasarının 51'in maddesi ile 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'na geçici 31'inci maddenin eklenmesi suretiyle Millî Eğitim Bakanlığı veya bu Bakanlık adına Proje yüklenicileri ile alt yükleniciler tarafından serbest dolaşıma sokulacak her türlü araç, gereç, malzeme, makine, ürün ve bunların yedek parçaları, 4458 sayılı Kanuna göre alınan gümrük

vergilerinden, fonlardan, bu ithalata ilişkin düzenlenen kağıtlar damga vergisinden, yapılacak işlemler harçlardan müstesna kılınmakta ve bu suretle eğitime destek verilmesi amaçlanmaktadır.

- **Enerji İçecekleri, Meyvalı Gazozlar, Meyve Suyu Özelliği Göstermeyen Çeşitli İçecekler ile Makaronlar Özel Tüketim Vergisi Kapsamına Alınıyor**

Torba Yasa Tasarısının belki de en önemli getirdiği değişikliklerden birisi de 4760 sayılı ÖTV Kanunu'nun III sayılı listesinin ekinde ürünlere yenilerini eklemesinde kendini göstermektedir. Tasarıdaki 81'inci madde ile 4760 sayılı Kanunun ekinde yer alan (III) sayılı listenin;

(A) cetveline Türk Gümrük Tarife Cetvelinin 2202.10.00.00.12 GTİP numarasında yer alan "Meyvalı gazozlar" isimli mal eklenerek meyveli gazozların, 2202.10.00.00.19 GTİP numarasında yer alan "Diğerleri" isimli mal eklenerek enerji içecekleri ve meyve suyu Özelliği göstermeyen çeşitli içeceklerin (limonatalar hariç) ile (B) cetveline 4813.10.00.80.00 GTİP numarasında yer alan mal eklenerek makaronların özel tüketim vergisinin kapsamına alınması sağlanmaktadır. Dolayısıyla bu ürünlerinde ithali halinde artık özel tüketim vergisinin tahsil edilmesi amaçlanmaktadır.

- **Milli Sivil Havacılık Güvenlik Kurulu Oluşturuluyor ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın Yöneticilerinin bu Kurula Katılımı Öngörülmüyor.**

Tasarının 46'ncı maddesi ile Sivil havacılık güvenliği ile ilgili politikaların belirlenmesi amacıyla ilgili kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşan bir Milli Sivil Havacılık Güvenlik Kurulu oluşturulmakta olup, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Müsteşarı, Gümrükler Genel Müdürü ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürü'nün söz konusu Kurula katılacaklar arasında sayılmaktadır.

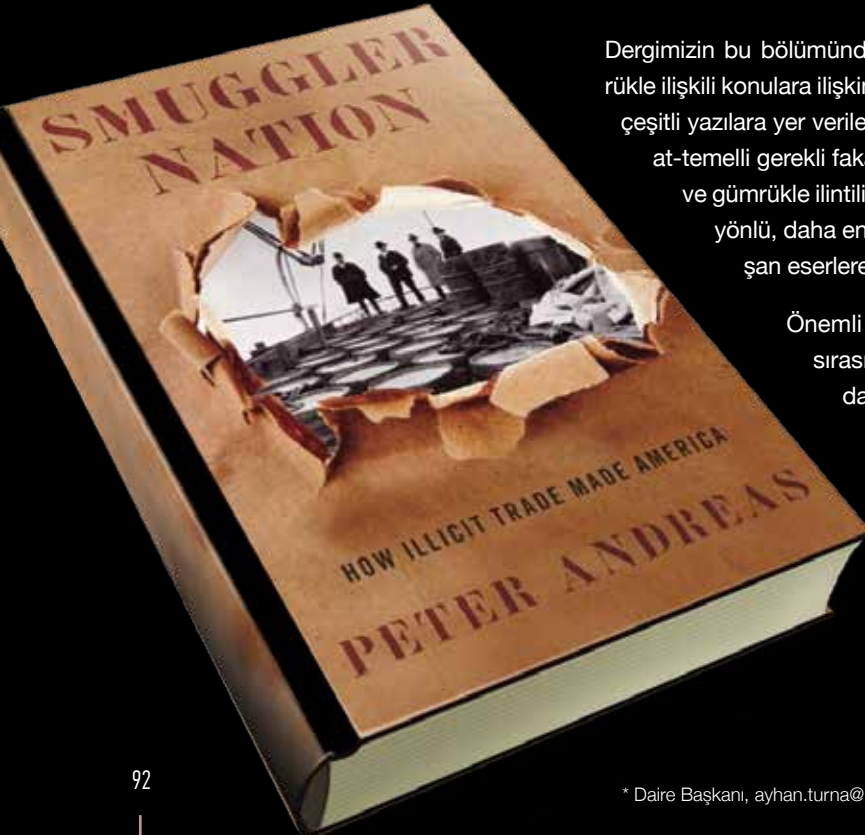
Amerikan Tarihini Kaçakçılık ve Gümrük Üzerinden Yeniden Okumak İster Misiniz?

*Ayhan TURNA**

Kitabın ilk bölümünde kaçakçı mı yoksa vatan kahramanı mı tartışması altında pek çok kişinin ve olayın değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bunun sebebi, Amerika'nın Büyük İngiltere Krallığı'na karşı yürüttüğü bağımsızlık savaşındaki en önemli kozlarından birisinin kaçakçılar olmasıdır.

Dergimizin bu bölümünde bundan sonra gümrük ve gümrükle ilişkili konulara ilişkin kitaplara, dergilere, makalelere ve çeşitli yazılara yer verilecektir. Ancak, bu bölümde mevzuat-temelli gerekli fakat sıkıcı eserlerden ziyade, gümrük ve gümrükle ilintili konuları daha akademik, daha çok yönlü, daha entelektüel açılardan ele almaya çalışan eserlere değinmeye çalışacağız.

Önemli diğer bir husus, yurtdışı eğitim sırasında ve tez hazırlık aşamasında erişim sağlanan kaynaklardan olması nedeniyle ele alınan eserlerin önemli bir kısmı İngilizce eserlerden oluşacaktır. Eserlere ulaşma (web, kindle, basılı nüsha vb.) açısından edinebildiğimiz her türlü kaynağı son sayfada paylaşmaya çalışacağız.

Bu itibarla, tanıtımını yaptığımız, değişik açılar sunan bu eserlerin tüm gümrük camiasına faydalı olmasını umuyoruz.

İlk olarak tanıtımı yapmaktan fazlasıyla mutluluk duyacağımız eser 2013 yılında Oxford Üniversitesi Yayınlarından çıkan Profesör Dr. Peter Andreas'ın Smuggler Nation (Kaçakçı Millet) kitabıdır. Kitabın tam ismi: Smuggler Nation: How Illicit Trade Made America (Kaçakçı Millet/Ülke: Kaçakçılık Amerika'yı Nasıl Meydana Getirdi)

Kitaba değinmeden önce, kitabın kendisiyle tanıştığımız ve gümrükle alakalı pek çok esere yer veren yazarı Peter Andreas'la ilgili bilgi verelim. Prof. Andreas Brown Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslar arası İlişkiler bölümünde hocalık yapmakta olup, kendisinin kaçakçılık, sınır problemleri, yasadışı ticaret ve küreselleşme vb. konular üzerine pek çok kitabı, makalesi ve yazısı bulunmaktadır.

Yazarın bu şekil konulara eğilmesine ve bu kitabı yazmasına ilham kaynağı olan olay gümrük personeli açısından oldukça tanıdık bir vakıadır. Şöyle ki, yazar yüksek eğitimin bitirdikten sonra tipik bir Amerikalı gibi güney ve orta Amerika'yı kapsayan yurtdışı seyahate çıkar. Yazar otobüsle Peru'dan Boliviya'ya geçmek üzereyken, yanında oturmakta olan yaşlıca bir bayan kendisine bir poşet içerisinde tuvalet kâğıtları verir ve koltuğunun kenarında saklamasını rica eder.

Yazar, duruma şaşırarak birlikte kabul eder. Boliviya gümrük görevlileri sınırdan girişte otobüste detaylı bir arama yaparlar. Ancak yazarımız Amerikalı olduğu ve genel görünüşe uymadığı için kontrolden varesten olarak girişini yapar ve daha sonra poşeti yaşlı bayana iade eder. Yazarımız tuvalet kâğıdı esprisini daha sonra anlayacaktır. Tuvalet kâğıdı Boliviya'da kokain işinde (coca maddesinin kurutulması ve filtrelenmesinde) yoğun olarak kullanılmakta, büyük bir talep görmekte ve bu yüzden sıkı kontrollere tabi tutulmakta imiş.

Kitaba gelecek olursak, beş bölüm altında 16 başlık ve bütün ekleriyle 472 sayfadan oluşmaktadır. Kitap Amerikan tarihi kuruluş kronolojisine göre yazılmış olup, İngiliz kolonisi döneminden başlayarak, erken cumhuriyet, batıya doğru genişleme, ilerleme ve modern dönemler olarak sıralanmaktadır.

Bütün bu dönemler boyunca kitaba hâkim olan vurgu gümrük idaresinin ve kaçakçılık olgusunun Amerika'nın kuruluş felsefesinde ne denli yer ettiğidir. Yazar, eseri boyunca gerek kuruluş ve özgürlük savaşı, gerekse iç savaş ve sonrasında kaçakçılık olgusunun asli bir rol oynadığını ifade etmektedir. Kendi deyimiyse, Amerika şeker kamışı şurubu (melas, molasses) ve rom (rum) kaçakçılığı üzerine inşa edilmiştir.

Kitap en temel gümrük memurundan üst düzey gümrük görevlilerine kadar bütün gümrükçüler için okunası örnekler ve ilginç hikâyelerle doludur. Bu yönüyle, kitap her ne kadar dilimize çevrilmemiş olsa da, İngilizce lisanı bağlamında da rahatlıkla okunabilecek bir yapıya sahiptir.

Kitabın ilk bölümünde kaçakçı mı yoksa vatan kahramanı mı tartışması altında pek çok kişinin ve olayın değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bunun sebebi, Amerika'nın Büyük İngiltere Krallığı'na karşı yürüttüğü bağımsızlık savaşındaki en önemli kozlarından birisinin kaçakçılar olmasıdır.

Kaçakçılar kâh parasal ve sermaye olarak kâh silah ve insan kaçırılması suretiyle Amerikan bağımsızlık mücadelesine yardımcı olmuşlar İngilizleri ve gümrükçülerini canlarından bezdirmişlerdir. Küçük bir eyalet olan Rhode Island'da bulunan ve Ivy League üniversiteleri arasında kabul edilen Brown Üniversitesinin kurucusu olan John Brown, hem önde gelen bir tüccar hem de çok önemli bir kaçakçı, vurguncu, köle taciri ve kaçakçısı idi.

Öyle ki yazar da kendi patronunun bir kaçakçı olduğunu ifade ve itiraf etmektedir. İngiliz koloni yönetiminin ve gümrükçülerinin sıkı kontrol politikaları gözönüne alındığında, kaçakçılar Amerikan sermaye birikiminin (kişisel servetle birlikte) ve sanayi gelişiminin en önemli aktörü konumunda bulunuyorlardı.

John Jacob Astor, şu an New York şehrinde Astor Plaza olarak bilinen lüks ve değerli otelin ve diğer çok değerli mülklerin sahibi olan sülalenin kurucusu olmakla birlikte ilk mesleği döneminin en büyük kürk kaçakçısı olması idi. Astor, gerek Kanada'dan aldığı kürkleri gerekse yerlilerden topladığı kürkleri yüksek fiyatlarla ve kaçak yollardan satarak büyük servetler edinmiş ve daha sonra emlak sektöründe büyük yatırımlara girişmişti. Kaçakçı-devlet, kaçakçı-vatandaş ilişkileri o kadar girift ve çok yönlü idi ki, kaçakçıların bir kısmının faaliyetleri bölgesel mahkeme üyelerinin bile dahil olduğu birer yatırım araçlarına dönebiliyordu.

Yine çok önemli ve ilginç tespitlerden birisi, tekstil endüstrisinde döneminin en önde gelen kişilerinden olan Samuel Slater'in (1768-1835) Amerikaya kaçak yollardan kaçıışı ve İngiliz tekstil endüstrisinin hayatı sırlarını ve noktalarını yeni ülkesine kaçırmasıdır. Gerçektende, Slater Amerikan endüstriyel devriminin babası olarak adlandırılır.

Zira, ABD o dönemde büyük bir pamuk üreticisi olmakla beraber, pamuğu işleyecek teknik ve teknolojik kapasiteye sahip değildi. Dolayısıyla, tekstil makineleri, teknik bilgiler (ezberde taşınarak), yetişmiş elemanların kaçak yollardan İngiltere'den çıkarılıp (ki çok sıkı ihracat kontrolleri vardı ve ağır cezalara tabi idi) Amerika'ya ulaştırılması Amerikan endüstrisinin dönüm noktalarından birisini oluşturmaktadır.

Bu satırları okuyan bir gümrük ilgisinin aklına gelecek ilk şeylerden birisi, sanırım, Amerika'nın şu anda öncülüğünü ve bayraktarlığını yaptığı, fikri sınai mülkiyet hakları, royalti ve lisans haklarıyla kendi tarihi arasındaki derin çelişkidir. Gerçekten de, ABD pa-

muk endüstrisi üzerine kurduğu ve geliştirdiği ilk sanayi gelişimini tamamen fikri sınai mülkiyet hakları ihlalleri üzerine bina etmiştir. Nitekim yazarımız da akademik özgürlüğün de verdiği rahatlıkla bu hususlara ilişkin ciddi eleştirilerini yöneltmekten çekinmemektedir.

Bu hususta en çarpıcı noktalardan birisi de Charles Dickens'ın Amerika seyahati sırasında eserlerinin telif hakları hilafına ülkede çok miktarda bulunması karşısında gösterdiği tepkidir.

Dickens, eserlerinin Amerika sathında ziyadesiyle ilgiye mazhar olduğunu görmüş, belki çok da mutlu olmuş, ancak kendisine hiçbir telif ücreti verilmemesi dolayısıyla ve ABD hükümetinin telif haklarını koruma hususunda gevşek davranması yüzünden o dönemin Amerikan hükümetini çok sert şekilde eleştirmiş ve 1831 tarihli Telif Yasasının uygulanmasını talep etmiştir.

Aynı durum Mark Twain için de geçerlidir. Ancak, söz konusu yasa 1891 değişikliklerine kadar (yani, Amerika'nın kendisinin patent merkezi bir ülke olmasına kadar) yeterince uygulanmamıştır. Bu durum, ABD'nin günümüzde telif hakları konusunda başta Çin olmak üzere gelişmekte olan ülkelere yönelik sert tutumuyla ne kadar tezat teşkil ediyor değil mi?

Yazarımız gümrük ve kaçakçılık konularında sayısız tespit, analiz ve anlatımlarda bulunmaktadır. Bunları sıralamaya kalkarsak bize ayrılan sayfaları fazlasıyla aşmamamız gerekir. Bu sebeple bazı hususlara daha değinip okuyucuları bu zevkli ve geliştirici kitapla başa bırakmayı yeğ tutarız.

Yazar, ABD tarihi, gümrük ve kaçakçılık üçlemesinde köle kaçakçılığı ve kaçakçılığın insani boyutuna, içki kaçakçılığına ve özellikle de büyük içki yasağı (The Prohibition) dönemindeki olaylara çarpıcı bir şekilde yer vermektedir. Keza, seks işçilerinin kaçakçılığı, tarife saptırmaları ve yüzyılın başlarında cereyan eden ve özellikle uzakdoğu kökenlilerin (Çin) önemli rol oynadı-

ğı insan kaçakçılıkları da yazarın temas ettiği konular arasında yer almaktadır.

Yaşadığımız tarihe gelecek olursak, yazar, 1960'larda büyük önem kazanan uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadeleye ve sınır sorunlarına, küreselleşme ve yeni kaçakçılık yöntemlerine ve özellikle 9/11 saldırılarından sonra büyük önem kazanan terörizm ve onunla mücadele noktasında gümrük idaresinin oynadığı rollere dair tespit ve değerlendirmelerde bulunmaktadır. Sınır mücadeleleri ve Amerika'nın Meksika sınırında yıllardır uğraşmakta olduğu sınır problemleri (ki yazar bu konuda da Border Games adında müstakil bir eser kaleme almıştır) ve Amerikan gümrüklerinin olaya bakış açısı konusunda ciddi değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Benzer şekilde, 9/11 olayları sonrasında Amerikan gümrük idaresinin yeniden yapılandırılması (İç Güvenlik Bakanlığı altında iki ana birim olarak) ve bunun etkinliği ve önleyiciliğine ilişkin değerlendirmeler son kısmın önemli başlıklarını oluşturmaktadır.

Product Details

- Paperback: 472 pages
- Publisher: Oxford University Press; 1 edition (June 1, 2014)
- Language: English
- ISBN-10: 0199360987
- ISBN-13: 978-0199360987
- Product Dimensions: 9.2 x 1.4 x 6.1 inches
- The book is available at:
- Kindle
- Hardcover
- Paperback
- Audible

Gümrükte ve Ticarette Gündem

*Sercan BAHADIR**

Son dönemde “Gümrükte Gündem”i belirleyen en önemli konu başlıkları; bazı eşyalara ilişkin ilave gümrük vergi oranlarının güncellenmesi, ithalatta tercihli rejimden yararlanacak eşyanın menşeinin tespitine ve idari işbirliği düzenlemelerine dair usul ve esasları belirleyen Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi’nden yararlanacak ülkeler listesinde değişiklik yapılmasıdır.

Bahsedilmeye değer bir diğer konu ise, Serbest Bölgeler Kanunu’nun 9’uncu maddesi uyarınca, 11 Mayıs 2017 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı’nca serbest bölgelerde döviz ile yapılabilecek ödemelere getirilen sınırlamanın, 2017/10718 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kaldırılmasıdır.

Gümrükte gündemi oluşturan konulara ilişkin detaylar aşağıdaki gibidir:

1. Genelleştirilmiş tercihler sisteminden yararlanacak ülkeler listesinde değişiklik yapıldı.

16.09.2017 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 2017/10725 sayılı İthalat Rejimi Kararına Ek Karar ile Genelleştirilmiş Tercihler Sisteminden Yararlan-

cak Ülkeler Listesi (Ek-3)’nde değişiklik yapılmıştır.

Yapılan değişiklik ile, Bolivya, Cape Verde, Moğolistan ve Paraguay Özel Teşvik Düzenlemelerinden Yararlanacak Ülkeler (Ö.T.D.Ü.) listesinden çıkarılarak Gelişme Yolundaki Ülkeler (G.Y.Ü.) listesine alınmıştır.

Sonuç olarak, GTS Ülkeler Listesi; Gelişme Yolundaki Ülkeler (G.Y.Ü.) ve En Az Gelişmiş Ülkeler (E.A.G.Ü.) olmak üzere iki ülke grubu olarak güncellenmiştir.

Buna ilave olarak, Karar’a eklenen Geçici Madde ile, 16 Eylül 2017 tarihinden önce Türkiye’ye sevk edilmek üzere bir taşıma belgesi düzenlenerek yüklemesi yapılmış olan eşyanın 16.09.2017 tarihinden itibaren en geç 45 gün içerisinde ithalatına ilişkin gümrük beyannamesinin tescil edilmiş veya gümrük mevzuatı çerçevesinde özet beyanın verilmiş olması halinde, bu Karardan önceki Karar hükümlerinin kullanılacağı belirtilmiştir.

Söz konusu Ek:3’te bulunan listenin güncellenmiş haline aşağıda yer verilmektedir;

Genelleştirilmiş Tercihler Sisteminden Yararlanacak Ülkeler Listesi

Ülkeler	Hariç Sektör(ler)	Ülkeler	Hariç Sektör(ler)
Cook Adaları		Nauru	
Endonezya	S-1a, S-3, S-7b, S-8b, S-11a, S-11b, S-12a, S-12b, S-16a, S-16b, S-17b, S-20	Niue	
Fildişi Sahilleri		Özbekistan	
Filipinler		Pakistan	S-8b, S-11a, S-11b
Gana		Sri Lanka	S-11b
Hindistan	S-5, S-6a, S-7b, S-8b, S-11a, S-11b, S-12a, S-13, S-14, S-15a, S-15b, S-16a, S-16b, S-17b, S-18, S-20	Svaziland	
Kenya		Tacikistan	
Kırgızistan		Tonga	
Kongo		Ukrayna	S-3, S-17a
Mikronezya		Vietnam	S-7b, S-8b, S-11a, S-11b, S-12a, S-12b, S-13, S-16a, S-16b, S-20
Nijerya		Bolivya	
Cape Verde		Moğolistan	
Paraguay			

B- En Az Gelişmiş Ülkeler (E.A.G.Ü.)

Ülkeler	Hariç Sektör(ler)	Ülkeler	Hariç Sektör(ler)
Afganistan		Mali	
Angola		Burma/ Myanmar	
Bangladeş	S-11a, S-11b	Moritanya	
Burkina Faso		Malavi	
Burundi		Mozambik	
Benin		Nijer	
Butan		Nepal	
Kongo Demokratik Cum.		Ruanda	
Orta Afrika Cumhuriyeti		Solomon Adaları	
Cibuti		Sudan	
Eritre		Sierra Leone	
Etiyopya		Senegal	
Gambiya		Somali	
Gine		Sao Tome ve Principe	
Ekvatoryal Gine		Çad	
Gine-Bissau		Togo	
Güney Sudan		Timor-Leste	
Haiti		Tuvalu	
Kamboçya	S-11b	Tanzanya	
Kiribati		Uganda	
Komor		Vanuatu	
Laos		Samoa	
Liberya		Yemen	
Lesotho		Zambiya	
Madagaskar			

Bu Karar, yayımı tarihinde (16 Eylül 2017) yürürlüğe girmiştir.

2. İlave gümrük vergisi uygulanan bazı ürünlerin adlarında değişiklik yapıldı.

16.09.2017 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 2017/10726 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, 11.11.2016 tarihli ve 2016/9391 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan İthalat Rejimi Kararına Ek Karar’da değişiklik yapılmıştır. Buna göre aşağıdaki ürünlerin isimleri değiştirilmiş ve 4818.90 tarifesine ilişkin satıra dipnot eklenerek, söz konusu tablonun sonunda bulunan dipnot bölümü güncellenmiştir.

GTİP	Eski Madde Adı	Yeni Madde Adı	İlave Gümrük Vergisi Oranı (%)*						
			1	2	3	4			8
						5	6	7	
4818.90	Kâğıttan ev eşyası, hastane eşyası-diğer eşya	Diğerleri (1)	0	0	0	25	25	25	25
8302.20	Masa, karyola vs. Ayaklarına takılan küçük tekerlekler (1)	Küçük tekerlekler (2)	0	0	0	25	25	25	25

*1: AB Üyesi Ülkeler, EFTA Üyesi Ülkeler, İsrail, Makedonya, Bosna-Hersek, Fas, Batı Şeria ve Gazze Şeridi, Tunus, Mısır, Gürcistan, Arnavutluk, Ürdün, Şili, Sırbistan, Karadağ, Kosova, Morityus; 2: Güney Kore; 3: Malezya; 4: Genelleştirilmiş Tercihler Sisteminden Yararlanacak Ülkeler Grubu; 5: En Az Gelişmiş Ülkeler; 6: Özel Teşvik Düzenlemelerinden Yararlanacak Ülkeler; 7: Gelişme Yolundaki Ülkeler; 8: Diğer Ülkeler.

(1): 4818.90.90.90.00 gümrük tarife istatistik pozisyonlu maddeyi kendi üretimlerinde girdi olarak kullanan firmalar tarafından yapılan ithalatta ilave gümrük vergisi %0 olarak uygulanır ve bu halde gümrük mevzuatının nihai kullanıma ilişkin hükümlerine tabi olur.

(2): Sivil hava taşıtlarında kullanılmak kaydıyla ithal edilmesi halinde gümrük vergisi %0 olarak uygulanır ve bu halde gümrük mevzuatının nihai kullanıma ilişkin hükümlerine tabidir.

Bu Karar, yayımı tarihinde (16 Eylül 2017) yürürlüğe girmiştir.

3. “TIR Karneleri Himayesinde Uluslararası Eşya Taşınmasına Dair Gümrük Sözleşmesi”nin Türkçe metninde yapılan değişiklikler onaylandı.

85/8993 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki “TIR Karneleri Himayesinde Uluslararası Eşya Taşınmasına Dair Gümrük Sözleşmesi”nin Türkçe metninde, 2002/4854 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki ile yapılan değişiklik, 19.09.2017 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 2017/10740 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile kabul edilmiştir.

Buna göre, söz konusu Sözleşme'nin iki farklı maddesinde yapılan değişiklikler sonucu metin aşağıdaki şekilde düzeltilmiştir:

Madde 1(f) için Açıklama Notu

0.1 (f) 1 inci maddenin (f) bendi kapsamı dışındaki ücret ve masraflar, Akit Taraflarca eşyanın ithal veya ihracı nedeniyle veya bunlara bağlı olarak konulan, ancak ithal ve ihrac vergi ve resimleri dışındaki tüm tutarları ifade eder. Bu tutarlar, verilen hizmetin yaklaşık bedeli ile sınırlıdır; ve yerli ürünlere dolaylı bir koruma veya ithalat/ihracat üzerindeki mali amaçlı vergileri ifade etmez. Bu ücret ve masraflar, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki ödemeleri içerir:

- Transit için talep edildiği takdirde menşe şahadetnameleri,
- Kontrol amacı ile gümrük laboratuvarları tarafından yapılan tahliller,
- Normal çalışma saatleri ve gümrük binaları dışında yapılan gümrük muayeneleri ve gümrükleme işlemleri,
- İnsan, hayvan ve bitki sağlığı gerekçeleriyle yapılan kontroller.”

31 Mart 1985 tarihli ve 18711 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, 85/8993 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki TIR Karneleri Himayesinde Uluslararası Eşya Taşınmasına Dair Gümrük Sözleşmesi'nin, 17 Kasım 2002 tarihli ve 24939 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, 2002/4854 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki ile değiştirilen 10 uncu maddesine ait açıklama notunun Türkçe metni aşağıdaki şekilde düzeltilmiştir:

Buna göre değiştirilen 1(f) fıkrasına ait açıklama notunda da Türkçe metninde değişiklik yapılmıştır.

Madde 10 için Açıklama Notu

0.10 -1 TIR işlemini sonlandırma belgesinin usulsüz veya hile yoluyla temin edilmesinden; TIR işleminin kaçakçılık için uyarlanmış yük bölmesi veya konteynerler aracılığıyla yapılması, sahte veya geçersiz belgelerin kullanımı gibi yasadışı yollara başvurulması, eşyanın değiştirilmesi, gümrük mühürleri ile oynanması gibi durumların tespit edilmesi veya sonlandırma belgesinin diğer yasadışı yollarla temin edilmiş olması anlaşılır.

4. Serbest bölgelerde Türk Lirası ve döviz ile ödeme yapılabilmesine ilişkin düzenleme yapıldı.

Hatırlanacağı üzere 11 Mayıs 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2017/10051 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile serbest bölgelerde Türk Lirası (TL) ile ödeme yapılmasına ilişkin düzenleme yapılmıştı.

20 Eylül 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2017/10718 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yukarıda yer verilen Karar yürürlükten kaldırılmış ve serbest bölgelerdeki faaliyetlerle ilgili her türlü ödemenin döviz veya Türk Lirası ile yapılabileceğine ilişkin düzenleme yapılmıştır.

Söz konusu BKK yayımını takip eden ayın ilk günü (1 Ekim 2017) yürürlüğe girecektir.

GÜMRÜK VE TİCARET'TE Bunları Biliyor Muydunuz

Yasin YAVUZ *

1. Bağlayıcı Menşe Bilgisi

İthalatçı şirketlerin gümrük idaresine beyan ettikleri eşyaların menşesine ilişkin olarak gümrük idaresinden yazılı olarak bilgi talep edebileceklerini biliyor muydunuz?

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 9 uncu maddesi uyarınca, gümrük idareleri tarafından verilen ve ithalatçı şirketlerin istifade edebileceği Bağlayıcı Menşe Bilgisi verildiği tarihten itibaren 3 yıl geçerli olup, gümrük idarelerine doğru menşe beyanı açısından önemli bir fırsattır.

3. Posta veya Hızlı Kargo Kapsamında Muafiyet

Yurtdışından hızlı kargo veya posta yoluyla yapılan ithalatlarda muafiyet sınırının 30 Euro olduğunu biliyor muydunuz?

2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca, Yurtdışından hızlı kargo veya posta yoluyla yapılan ithalatlarda muafiyet sınırı 30 Euro olarak belirlenmiş, bu bedelin üzerinde ithalat yapacak kişilerin ithalatta vergi ödemeleri gerekecek.

2. Kolalı İçecekler ve ÖTV

Kolalı içeceklerin ithalinde veya yurt içindeki teslimlerinde Özel Tüketim Vergisinin (ÖTV) tahsil edilebileceğini biliyor muydunuz?

Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) Kanunu eki listede yer alan eşyaların ithalinde ÖTV tahsil edilmektedir. Kanun'un III No.lu ekinde kolalı içecekler yer almakta olup, söz konusu eşyaların ithalatinde % 25 oranında ÖTV tahsil edilmektedir.

4. Dahilde İşleme Rejimi ve Ceza

Vergi kaybına neden olmasa bile dahilde işleme rejimine ilişkin beyannamede, gümrük kıymetinin noksan beyan edilmesi durumunda ceza düzenleneceğini biliyor muydunuz?

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 234 üncü maddesinin 3 üncü fıkrası uyarınca, dahilde işleme rejimi kapsamında beyan edilen gümrük kıymetinin noksan olduğunun idarece tespit edilmesi durumunda, ithalat vergilerinin üç katının yüzde ellisi kadar (ithalat vergilerinin bir buçuk katı kadar) para cezası düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

5. Montaj Giderleri ve Gümrük Kıymeti

İthal edilen eşyanın ithalatından sonra yapılan montaj giderlerinin gümrük kıymetine ilave edilmeyeceğini biliyor muydunuz?

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 28 inci maddesine göre fiilen ödenen veya ödenecek fiyattan ayırt edilebilen montaj ve inşa giderleri gümrük kıymetine ilave edilmemekte, bu harcamalara ilişkin vergiler dâhilde tahsil edilmektedir.

7. Haksız Rekabet ve Kanuni Yollar

Türk Ticaret Kanunu uyarınca, haksız rekabet ile karşı karşıya kalabilecek kişilerin çeşitli kanuni yollara başvurarak bu tehlikeden kurtulabileceğini biliyor muydunuz?

Türk Ticaret Kanunu'nun 56 ıncı maddesi uyarınca haksız rekabet ile karşı karşıya kalan kişiler;

- Fiilin haksız olup olmadığının tespitini,
- Haksız rekabetin men'ini,
- Haksız rekabetin sonucu olan maddi durumun ortadan kaldırılmasını, haksız rekabet yanlış veya yanıltıcı beyanlarla yapılmışsa bu beyanların düzeltilmesini ve tecavüzün önlenmesi için kaçınılmaz ise, haksız rekabetin işlenmesinde etkili olan araçların ve malların imhasını,
- Kusur varsa zarar ve ziyanın tazminini,
- Türk Borçlar Kanununun 58 inci maddesinde öngörülen şartların varlığında manevi tazminat verilmesini,

Talep edebilirler.

6. Ticari Unvan Zorunluluğu

Türk Ticaret Kanunu uyarınca, her tacirin ticaret unvanı kullanmak zorunda olduğunu biliyor muydunuz?

Türk Ticaret Kanunu'nun 39 uncu maddesi uyarınca, her tacir, ticari işletmesine ilişkin işlemleri, ticaret unvanıyla yapmak ve işletmesiyle ilgili senetler diğer belgeleri bu unvan altında imzalamak zorunda olduğu hüküm altına alınmıştır. Ayrıca tescil edilen ticaret unvanı, ticari işletmenin görülebilecek bir yerine okunaklı bir şekilde yazılması gerekmektedir.

8. Taşıma Senedi ve İspat Yükümlülüğü

Taşıma senedinin düzenlenmesinin, taşıma sözleşmesinin yapıldığına ilişkin bir kanıt olduğunu biliyor muydunuz?

Türk Ticaret Kanunu'nun 856 ıncı maddesi uyarınca, taşıma senetleri taraflardan birinin talebi üzerine düzenlenmektedir. Taşıma senedi üç nüsha olarak düzenlenmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 858 inci maddesi uyarınca, iki tarafça imzalanan taşıma senedi, taşıma sözleşmesinin yapıldığına, içeriğine ve eşyanın taşıyıcı tarafından teslim alındığına kanıt oluşturmaktadır.

9. Anonim Şirket ve Sorumluluk

Anonim şirketlerin borçlarından dolayı yalnızca mal varlığı ile sorumlu olduğunu biliyor muydunuz?

Türk Ticaret Kanunu'nun 329 uncu maddesi uyarınca, anonim şirketler borçlarından dolayı sadece mal varlığı ile sorumlu tutulmuştur. Anonim şirketteki pay sahipleri (hissedarlar) ise, sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumludur.

T.C. DANIŞTAY 15. DAİRE

Mehmet YAPICI* Özgür DANACI**

Esas No : 2016/2471

Karar No : 2017/1119

Tarih : 9.3.2017

İstem Özet i : Ankara 14. İdare Mahkemesi'nin 22/05/2015 tarih ve E:2015/199; K:2015/619 Sayılı kararının hukuka uygun olmadığı ileri sürülerek temyizden incelenerek bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özet i : Savunma verilmemiştir.

Düşüncesi :İdare Mahkemesi kararının reklamın durdurulmasına dair kısmının bozulması, idari para cezasına dair kısmının onanması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Danıştay Onbeşinci Dairesi'nce; tetkik hakiminin açıklamaları dinlenip, dosyadaki belgeler incelenerek gereği görüldü:

KARAR : Dava; davacı şirkete ait markalı ürünün ambalajlarında mevzuat gereği "Kafein İçerir" ibaresine yer verilmediği, dolayısıyla tüketiciler nezdinde ürünün kafein içermediği izleniminin oluşturulduğu, bu sebeple anılan reklamların 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 16. maddesine aykırılık teşkil ettiğinden bahisle, aynı Kanunun 17. maddesiyle 25. maddesinin sekizinci fıkrası hükümleri uyarınca idari para cezası verilmesine ve anılan reklamların durdurulmasına dair 11.02.2014 tarih ve 221 Sayılı Reklam Kurulu kararının iptali istemiyle açılmıştır.

Ankara 14. İdare Mahkemesince; 4077 Sayılı Kanun'un 16. maddesine aykırılığı tespit edilen davacı şirkete uygulanan idari yaptırım yerinde olmakla birlikte, 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 61. maddesine aykırılık halinde müeyyideyi düzenleyen 77. maddesinin on ikinci fıkrasının (g) bendinin davacı lehine uygulanması gerektiği gerekçesiyle davaya konu işlemin iptaline karar verilmiştir.

Davalı idare tarafından, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Geçici 1. maddesinin "Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki tüketici işlemlerine, bunların hukuken bağlayıcı olup olmadıklarına ve sonuçlarına bu işlemler hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmiş ise kural olarak o kanun hükümleri uygulanır." hükmünün davaya konu olayda lehe kanun uygulamasına imkân vermediği, kaldı ki lehe kanun uygulaması söz konusu olsa bile, İdare mahkemesi kararında

idari yaptırımın yerinde olduğu belirtildiğinden reklam durdurma cezası bakımından iptal kararı verilmesinde hukuka uygunluk bulunmadığından bahisle, mahkeme kararının hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek kararın bozulması istenilmektedir.

Dava konusu işleme dayanak olan, 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un "Ticari Reklamlar ve İlanlar" başlıklı 16. maddesine aykırılığın müeyyidesini belirleyen 25. maddesinin 8. fıkrasında, " 16. maddeye aykırı hareket edenler hakkında Reklam Kurulu tarafından ihlalin niteliğine göre birlikte veya ayrı ayrı üç aya kadar tedbiren durdurma, durdurma, düzeltme veya dokuz bin yüz otuz üç Türk Lirası idari para cezası uygulanır. 16. maddeye aykırılık, ülke düzeyinde yazılı, sözlü, görsel ve sair araçlar ile gerçekleşmiş ise, idari para cezası on katı olarak uygulanır." hükmüne yer verilmiştir.

08/03/1995 gün ve 22221 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 28/11/2013 gün ve 28835 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 86. maddesiyle yürürlükten kaldırılmış ve 87. maddesiyle de bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır. 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 28/05/2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

4077 Sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un "Ticari Reklam" başlıklı 61. maddesine aykırılığın müeyyidesini düzenleyen 77. maddesinin 12. fıkrasında, "Bu Kanunun 61. maddesinde belirtilen yükümlülükler aykırı hareket eden reklam verenler, reklam ajansları ve mecra kuruluşları hakkında durdurma veya aynı yöntemle düzeltme veya idari para cezası ve gerekli görülen hallerde de üç aya kadar tedbiren durdurma cezası uygulanır. Reklam Kurulu, ihlalin niteliğine göre bu cezaları birlikte veya ayrı ayrı verebilir.", 12. fıkranın (g) bendinde ise, "Aykırılık diğer mecralar aracılığıyla gerçekleşmiş ise beş bin Türk Lirası idari para cezası verilir." hükmüne yer verilmiştir.

Buna göre; 28/05/2014 tarihinden önce 4077 Sayılı Kanun'un ticari reklam ve ilanlarla ilgili hükümlerine aykırı hareket edenlere uygulanacak müeyyide, tedbiren durdurma, durdurma, düzeltme veya idari para cezası verilmesi ve eğer aykırılık, ülke düzeyinde yazılı, sözlü, görsel ve sair araçlar ile gerçekleşmiş ise, idari para cezasının on katı olarak uygulanması iken; 6502 Sayılı Kanunda ticari reklamlarla ilgili hükümlere aykırı hareket edenlere uygulanacak müeyyide aynen mülga 4077 Sayılı Kanunda olduğu gibi tedbiren durdurma, durdurma, idari para cezası verilmesi olup, idari para cezası yönünden yeni Kanunda ihlal hangi mecra aracılığı ile gerçekleştirilmiş ise ülke genelinde ve yerel düzeyde olmak üzere idari para cezasının miktarı ayrı ayrı belirlenmiştir. Aykırılığın diğer mecralar aracılığıyla gerçekleşmesi halinde verilen idari para cezasının miktarı mülga 4077 Sayılı Kanunda düzenlendiği haline kıyasla düştüğünden davacının lehine bir durum ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Ancak, lehe durum sadece uygulanan idari para cezasına dair olup reklam durdurmaya dair böyle bir tespit bulunmamaktadır.

5326 Sayılı Kabahatler Kanunu'nun 3. maddesinde; Kanun'un, idari yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna dair hükümlerinin, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması halinde, diğer genel hükümlerinin ise, idari para cezası veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında uygulanacağı hükmü yer almıştır.

Aynı Kanun'un 5. maddesinde, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun zaman bakımından uygulamaya dair hükümlerinin kabahatler bakımından da uygulanacağı, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Zaman bakımından uygulama" başlıklı 7. maddesinde ise, suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanunun uygulanacağı ve infaz olunacağı belirtilmiştir.

Kabahatler Kanunu'nun anılan hükümlerinin gözardı edilerek karar verilmesi mümkün olmadığı gibi, bir çeşit hukuk güvenliği sağlayan ve günümüz temel ceza hukuku ilkelerinden biri olan lehe kanun uygulamasından davacının mahrum edilmesinin de düşünülmemeyeceği açıktır.

Bu çerçevede, davaya konu işlemin söz konusu reklamların durdurulmasına dair kısmi yönünden incelenmesinden; davaya konu işlemin, anılan reklamların durdurulmasına dair kısmında hukuka aykırılık bulunmadığından, temyize konu idare mahkemesi kararının reklam durdurma işleminin iptaline yönelik kısmında hukuka uygunluk görülmüştür.

Dava konusu işlemin davacıya 9.133-TL idari para cezası verilmesine dair kısmi yönünden incelenmesinden; 4077 Sayılı Kanun'un 16. maddesine aykırılığı tespit edilen davacıya uygulanan idari yaptırımın yerinde olduğu ancak, davacıya verilen idari para cezasının 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 Sayılı Kanun'un 61. maddesine aykırılık halinde müeyyideyi düzenleyen 77. maddesinin 12. fıkrası (g) bendinin davacı lehine uygulanarak işlemin bu yönden iptaline yönelik temyize konu mahkeme kararında hukuka aykırılık görülmemiştir.

SONUÇ : Açıklanan nedenlerle, Ankara 14. İdare Mahkemesi'nin 22.05.2015 tarih ve E:2015/199; K:2015/619 Sayılı kararının, reklam durdurma işleminin iptaline yönelik kısmının BOZULMASINA, idari para cezası uygulanması işleminin iptaline yönelik kısmının ise ONANMASINA, bozulan kısım ile ilgili yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın adı geçen mahkemeye gönderilmesine, 2577 Sayılı Kanun'un 18.06.2014 gün ve 6545 Sayılı Kanunla eklenen Geçici 8. maddesinin 1. fıkrası ve 54. maddesinin 1. fıkrası uyarınca bu kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren onbeş gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere, 09/03/2017 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun, 18.6.2009 tarihli ve 5911 sayılı Kanun'un 62. maddesiyle değiştirilen 238. maddesinin 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...eşyanın gümrüklenmiş değerinin..." ibaresinin Anayasa'nın 2. ve 13. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

4458/m.238

(RED Kararı Verilmiştir.)

Mehmet YAPICI* Özgür DANACI**

Esas No : 2017/121

Karar No : 2017/121

Tarih :12.7.2017

4458 SAYILI GÜMRÜK KANUNU'NUN 238. MADDESİNİN (1) NUMARALI FIKRASININDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KARAR

Resmi Gazete Tarihi: 25 Ağustos 2017

Resmi Gazete Sayısı: 30165

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Kocaeli 2. Vergi Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun, 18.6.2009 tarihli ve 5911 sayılı Kanun'un 62. maddesiyle değiştirilen 238. maddesinin 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...eşyanın gümrüklenmiş değerinin..." ibaresinin Anayasa'nın 2. ve 13. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacı tarafından idarî para cezasının iptali için açılan davada, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu ibareyi içeren 238. maddesi şöyledir:

"Madde 238- (Değişik: 18/6/2009-5911/62 md.)

1. (Değişik: 28/3/2013-6455/15 md.) 241 inci maddenin üçüncü fıkrasının (h), (l) ve (m) bentleri, dördüncü fıkrasının (g) ve (h) bentleri ile beşinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen durumlar hariç, dâhilde işleme rejimi, gümrük kontrolü altında işleme rejimi ile geçici ithalat rejimine ilişkin hükümlerin ihlali

*Gümrük ve Ticaret Müfettişi, m.yapici@gtb.gov.tr

**Gümrük ve Ticaret Müfettişi, o.danaci@gtb.gov.tr

halinde eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı, tam muafiyet suretiyle geçici olarak ithal edilen özel kullanıma mahsus taşıtlar için gümrük vergileri tutarının dörtte biri oranında para cezası verilir. Ancak, dâhilde işleme rejimi kapsamı ithal eşyasının, işleme faaliyetindeki hali veya işlem görmüş ürün hali de dahil olmak üzere rejim çerçevesinde izin verilen yerlerde tespiti halinde, ithal eşyasının gümrük vergileri tutarının iki katı oranında para cezası verilir. Bu cezanın ödeme süresi içinde eşyanın gümrükçe onaylanmış başka bir işlem veya kullanıma tabi tutulmaması halinde eşyanın gümrük vergileri tutarında para cezası tahsil edilir.

2. Birinci fıkraya göre verilen cezalar 241 inci maddenin altıncı fıkrasında belirtilen miktardan az olamaz.

3. Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri hakkında bu maddenin para cezasına ilişkin hükümleri ile 241 inci maddenin üçüncü fıkrasının (h), (l) ve (m) bentleri, dördüncü fıkrasının (g) ve (h) bentleri ile beşinci fıkrasının (b) bendi hükümleri uygulanmaz. Bu durumda, 241 inci maddenin birinci fıkra hükmü uygulanır. “

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKİNCİ, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31.5.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Sınırlama Sorunu

3. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre, Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurular itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralı ile sınırlıdır.

4. Başvuran Mahkeme, 4458 sayılı Kanun'un, 5911 sayılı Kanun'un 62. maddesiyle değiştirilen 238. maddesinin, 6455 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...eşyanın gümrüklenmiş değerinin..." ibaresinin iptalini talep etmiştir.

5. Bakılmakta olan davada uyuşmazlık, dâhilde işleme rejimine aykırılık nedeniyle uygulanan idarî yaptırıma ilişkindir. Kanun'un 238. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan itiraz konusu ibare, dâhilde işleme rejimi, gümrük kontrolü altında işleme rejimi ile geçici ithalat rejimine ilişkin hükümlerle-

rin ihlali halinde uygulanacak para cezasının belirlenmesinde ölçü alınacak ortak hükümdür. Ancak bakılmakta olan davada, gümrük kontrolü altında işleme rejimi ile geçici ithalat rejimine aykırılık bulunmamaktadır.

6. Açıklanan nedenle, 27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun, 18.6.2009 tarihli ve 5911 sayılı Kanun'un 62. maddesiyle değiştirilen 238. maddesinin 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan, "...eşyanın gümrüklenmiş de gerinin..." ibaresine yönelik esas incelemenin "241 inci maddenin üçüncü fıkrasının (h) bendi ile dördüncü fıkrasının (h) bendinde belirtilen dâhilde işleme rejimiyle ilgili durumlar hariç, dâhilde işleme rejimi" yönünden sınırlı olarak yapılmasına, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. İtirazın Gerekçesi

7. Başvuru kararında özetle, itiraz konusu ibarenin yer aldığı kural kapsamında yasaklanan fiillerin gerçekleştirilmesi halinde uygulanacak idarî para cezasının gümrüklenmiş değer üzerinden belirlenmesinin, hukuk devleti ilkesinin unsurlarından biri olan suç ve cezalar arasında ölçülülük ilkesine aykırılık oluşturduğu, para cezasının belirlenmesinde kıstas alınan gümrüklenmiş değer, bir suç için öngörülen cezanın, bu suçun işlenmesi sonucu bozulan kamu düzeninin yeniden tesisi amacına elverişli, gerekli ve bu amaçla orantılı olmadığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 13. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

8. İtiraz konusu ibarenin yer aldığı kuralda, Kanun'un 241. maddesinin üçüncü fıkrasının (h), (1) ve (m) bentleri, dördüncü fıkrasının (g) ve (h) bentleri ile beşinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen durumlar hariç, dâhilde işleme rejimi, gümrük kontrolü altında işleme rejimi ile geçici ithalat rejimine ilişkin hükümlerin ihlali halinde eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı, tam muafiyet suretiyle geçici olarak ithal edilen özel kullanıma mahsus taşıtlar için gümrük vergileri tutarının dörtte biri oranında para cezası verileceği öngörülmüştür.

9. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

10. Hukuk devletinde ceza hukukuna ilişkin düzenlemelerde olduğu gibi kabahatler hukuku açısından da Anayasa'ya bağlı kalmak koşuluyla hangi eylemlerin kabahat sayılacağı, bunlara uygulanacak yaptırımın türü ve ölçüsü, yaptırımın ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenlerinin belirlenmesi gibi konularda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır.

11. Kanun koyucu, takdir yetkisi içerisindeki bu düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle de bağlıdır. Bu ilke ise "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. "Elverişlilik", getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç için elverişli

olmasını, “gereklilik”, getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, “oranlılık” ise getirilen kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da “ölçülülük ilkesi” gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

12. İtiraz konusu ibarenin yer aldığı kuralda, dâhilde işleme rejimine aykırı davranışları gerçekleştirenlere eşyanın gümrüklenmiş değeri üzerinden hesaplanacak idarî para cezasının uygulanacağı öngörülmektedir. Gümrüklenmiş değer kavramı Kanun’un 3. maddesinde, “Uluslararası Kıymet Sözleşmesine göre belirlenecek; ithal eşyası için eşyanın CİF kıymeti ile gümrük vergileri toplamım, ihraç eşyası için FOB kıymeti ile gümrük vergileri toplamını ifade etmektedir” şeklinde tanımlanmıştır. Kısaca gümrüklenmiş değer, eşyanın vergileri de içinde olmak üzere eşyanın kendi değerini ifade etmektedir.

13. Dâhilde işleme rejimi ekonomik etkili gümrük rejimleri arasında yer alır. Bu rejim, serbest dolaşımda bulunmayan hammadde veya ara malın Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde işleme faaliyetine tabi tutulmak üzere geçici olarak ithal edilmesi ve işleme faaliyeti sonrasında elde edilen işlem görmüş ürünün yeniden ihraç edilmesi esasına dayanır. Bu kapsamda, ihraç edilmek üzere geçici ithal edilen eşyanın vergi ve resimleri şartlı muafiyet sistemi gereği teminata bağlanabilir ya da geri ödeme sistemi uyarınca eşyanın serbest dolaşıma girişi esnasında tahsil edilmiş olan ithalat vergileri, ihracatın gerçekleştirilmesi halinde geri ödenir. Ancak dâhilde işleme rejimi kapsamında ithal edilen eşyanın ihracatının gerçekleştirilmemesi durumunda ise mevzuatta öngörülen gümrük yükümlülüğü doğar.

14. Uluslararası ticarete konu olan malın bir ülkeye girişi, bir ülkeden çıkışı, bir ülkede geçici veya sürekli olarak bulunuşu ya da bir ülkeden doğrudan geçişi için uygulanması gereken kuralların belirlenmesi kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Mevcut ticaret politikalarının uygulanmasıyla istihdamın ve ekonomik büyümenin sağlanmasına hizmet etmesi amacıyla kanun koyucu belirtilen takdir yetkisi çerçevesinde dış ticaretin işleyişine ilişkin çeşitli kurallar koyabilir, tedbirler alabilir. Buna göre gümrük mevzuatına aykırı fiiller için adli veya idarî çeşitli yaptırımlar öngörmek, bu yaptırımların caydırıcılığını belirlemek de takdir yetkisi kapsamındadır.

15. Dâhilde işleme rejimine aykırı davranışlar için belirlenecek idarî para cezasının miktarının hesaplanmasında eşyanın gümrüklenmiş değerinin dikkate alınmasının, gümrük rejimlerine aykırı davranışların önüne geçilmesi için uygulanacak idarî yaptırımların caydırıcı olmasını sağlamaya yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

16. Gümrük rejimi düzenlemelerinin önemli fonksiyonlarından biri de dış ticarete koruma önlemlerini gerçekleştirmesidir. Dış ticarete koruma önlemleri dikkate alındığında ulusal sanayi, tarım, ticaret ve hizmetlerin haksız rekabete karşı korunmasında gümrük rejimi düzenlemelerinin etkisi önemli role sahiptir. Bu önem nedeniyle de kanun koyucunun gümrük rejimlerinin düzenli bir şekilde işlemesi için ithalat ve ihracatçılara bazı yükümlülükler yüklemesinin, kamu yararı bakımından gereksiz olduğu söylenemez. Kanun koyucunun gümrük rejimlerinin ihlaline, belirlenen yükümlülüklere aykırı hareket edilmesine idarî para cezası öngörmesi ve bu cezaların da gümrüklenmiş değer üzerinden

belirlemesi takdir yetkisi kapsamındadır. Bu bağlamda itiraz konusu ibarenin, ölçülülük ilkesinin alt ilkeleri olan elverişlilik ve gereklilik ilkeleriyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

17. Bunun yanında, dış ticaret politikalarının etkin bir biçimde uygulanması, gümrük rejimlerinin öngörülen amaçlarına uygun şekilde işlemesi sağlanarak mal ve finans piyasalarının böylece milli ekonominin korunması, vergi kaybının önlenmesiyle birlikte yerli üretimin haksız rekabet karşısında dezavantajlı konuma düşürülmemesi amaçları gözetildiğinde dâhilde işleme rejimine aykırı hareket edenlere uygulanacak idarî yaptırımın belirlenmesinde, eşyanın gümrüklenmiş değerinin esas alınmasının orantısız olduğu söylenemez. Bununla birlikte, ithal edilen her farklı hammadde ve ara malın değeri birbirinden farklıdır. Bu itibarla, idari para cezası belirlenirken "...eşyanın gümrüklenmiş değerinin..." esas alınmasıyla amaç ile araç arasında makul ve uygun bir ilişki kurulduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, itiraz konusu ibarenin yer aldığı kuralda dâhilde işleme rejimine aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar, gerçekleştirilen aykırılığın niteliğine göre de farklı biçimlerde düzenlenmiştir. Bu kapsamda, dâhilde işleme rejiminin sağladığı ayrıcalıklardan faydalanarak ülkeye getirilen ithal eşyayı, ihraç pazarlarındaki problemler ya da ihracatçıdan kaynaklı sorunlar nedeniyle işleyerek ihraç edemeyen, ancak ithal eşyasını dâhilde işleme rejiminde belirlenen yerlerde bulunduranlara öngörülen para cezası ile dâhilde işleme rejimini kasten ihlal ederek yurda getirdiği eşyayı iç piyasaya satanlara öngörülen para cezası birbirinden ayrılmıştır. Bu yönüyle de kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olan kuralın ölçülülük ilkesine aykırılık oluşturduğu söylenemez. Dolayısıyla itiraz konusu ibare hukuk devleti ilkesine aykırı değildir.

18. Açıklanan nedenlerle, 4458 Sayılı Kanun'un, 5911 sayılı Kanun'un 62. maddesiyle değiştirilen 238. maddesinin, 6455 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...eşyanın gümrüklenmiş değerinin..." ibaresi "241 inci maddenin üçüncü fıkrasının (h) bendi ile dördüncü fıkrasının (h) bendinde belirtilen dâhilde işleme rejimiyle ilgili durumlar hariç, dâhilde işleme rejimi" yönünden, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

19. Kuralın Anayasa'nın 13. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 18.6.2009 tarihli ve 5911 sayılı Kanun'un 62. maddesiyle değiştirilen 238. maddesinin, 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan;

A- "...eşyanın gümrüklenmiş değerinin..." ibaresine ilişkin esas incelemenin "241 inci maddenin üçüncü fıkrasının (h) bendi ile dördüncü fıkrasının (h) bendinde belirtilen dâhilde işleme rejimiyle ilgili durumlar hariç, dâhilde işleme rejimi" yönünden sınırlı olarak yapılmasına,

B- "...eşyanın gümrüklenmiş değerinin..." ibaresinin "241 inci maddenin üçüncü fıkrasının (h) bendi ile dördüncü fıkrasının (h) bendinde belirtilen dâhilde işleme rejimiyle ilgili durumlar hariç, dâhilde işleme rejimi" yönünden, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 12.7.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAKALE YAZIM KURALLARI

1. Hazırlanan çalışmaların İngilizce başlığı, en çok 100 kelime uzunluğunda İngilizce ve Türkçe özetleri ile JEL Classification Code yer almalıdır. Anahtar kelimeler İngilizce ve Türkçe olarak belirtilmelidir.
2. Yazılar, A4 boyutunda kağıdın bir yüzüne bir buçuk (1,5) satır aralığı kullanılarak, Times New Roman karakterinde, 12 punto ile yazılmalıdır.
3. Giriş ve sonuç başlıkları hariç olmak üzere, bölüm ve alt bölümler numaralandırılır, her numaradan sonra ilgili bölüm ve alt bölümlerin başlığı yazılır.
4. Bölümler sırasıyla (1., 2., 3., ...) şeklinde numaralanırken, alt bölümler ve onların altındaki diğer alt bölümler; 1.1., 1.1.1., 1.2., 1.2.1., 1.2.2., 2.1., 2.1.1., 2.1.1.1., 2.1.1.2., gibi birden çok haneli olarak numaralandırılır.
5. Makalelerde makale başlığı dahil tüm başlıkların sadece ilk harfleri büyük yazılır.
6. Bölüm başlıkları ile tablo, grafik ve şekil başlıkları koyu yazı karakteriyle yazılır, bunun dışında içerikte, dip notlarda ve kaynakçada koyu yazı karakteri kullanılmaz.
7. Tablo ve şekillere başlık ve numara verilmeli, başlıklar tabloların üzerinde, şekillerin ve grafiklerin altında yer almalı, kaynaklar ise tablo ve şekillerin altına yazılmalıdır.
8. Sayfa numaraları parantez, çizgi vb. işaretler kullanılmadan kağıdın altına ve sayfa yönüne göre sağa/sola yaslı yazılır.
9. Tarihler; gün, ay ve yıl rakamla, aralarına (/) işareti konularak yazılır (Örn: 22/11/2013). Yüzdeli ifadelerde ise yüzde işareti (%) ile rakam arasında boşluk bırakılmaz (Örn: %45).
10. Rakamlarda ondalık kesirler virgülle, dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplar halinde noktayla ayrılmalıdır. Denklemlere verilecek sıra numarası parantez içinde sayfanın sağında yer almalıdır. Denklemlerin türetilişi, yazıda açıkça gösterilmemişse, yazı danışma kurulu üyelerinin değerlendirmesi için, türetme işlemi bütün basamaklarıyla ayrı bir sayfada verilmelidir.
11. "Kaynakça" bölümü, APA (American Psychological Association, 2001: 5. baskı) kurallarına uygun olacak şekilde aşağıdaki örneklerde gösterildiği gibi ve alfabetik sırayla yapılmalıdır:

KİTAPLAR:

- Ceyhan S. ve Atay H. (2008), Açıklamalı İçtihatlı 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Beta Yayınevi, Ankara.

DERGİLER:

- Özsoy, H.H.M ve Gümüş, M. (2012), “Dış Ticaret ve Büyüme İlişkisi”, Gümrük ve Ticaret Dergisi, Sayı: 80, ss.29-33.

DERLEMELER:

- Unal, Emre (der.) (2010), “Medya Etiği 2010.” Gümrük ve Ticaret Dergisi, 4(2); 45-55
- Diğer Kaynaklar:
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2001), 2002 Yılında Para ve Kur Politikası ve Muhtemel Gelişmeler, Basın Duyurusu, 2 Ocak, Ankara, <<http://www.tcmb.gov.tr>>.
- Demircioğlu, E. (2005), “Çin’in Ekonomik Yükselişi”, UEAP DiscussionPaper, 1748, Uluslar arası Ekonomik Araştırmalar Platformu, Adana
- 12.... Dergisinde kaynaklara göndermeler dipnotlarla değil, metin içinde, sayfa numaralarını da içererek, aşağıda gösterildiği gibi yapılmalıdır:
-belirtilmiştir (Göktaş, 1982:210-5).
-ÖZ (1970a:15-20) ileri sürmektedir.
- (Gupta vd., 1982:286-7).
- (Sarıyerlioğlu-Mahmut ve Tünay-Mehmet Ali, 2003:355-7; Demircioğlu, 1979:17-27).

PC Gümrük Külliyyatı

Gümrük ve Dış Ticaret Mevzuatı Bilgi Bankası

"25 Binden fazla kullanıcının tercihi"

- ▶ Risk Havuzu ile ithalat/ihracat kritiğini GTİP üzerinden araştırma imkanı,
- ▶ Tarife Cetveli (*Avrupa Birliği Tarife Cetveli Uygulamaları Dahil*),
- ▶ Bağlayıcı Tarife Bilgileri (*BTB'ler, Mülga/Mer'i dahil*),
- ▶ Menşei, Kıymet ve GTİP üzerinden kişisel kritik arşiv sistemi,
- ▶ 250 Bin Kelime/Kavram İngilizce-Türkçe Sözlük
- ▶ Mülgalar hariç olmak üzere; 188 Kanun, 216 Yönetmelik, 855 Karamname ve Mahkeme Kararı, 360 Mevzuat Uygulama Tebliği, 400 Dış Ticaret Tedbirlerine Konu Tebliğ, 584 Genelge, 52 Başlık altında 4980 Tasarruflu Yazının Bir Milyondan fazla yer işareti ve köprü bağlantısı ile teorik mevzuatın tek parça halinde kullanılabilmesi

PC Gümrük Külliyyatı, her zaman yanınızda!

Windows

AppStore

GooglePlay

Program Yapımcısı:
Osman ERDOĞAN

Gümrük Müdür Yardımcısı

E-Posta : osman-pw@hotmail.com

Satış, Dağıtım ve Teknik Destek
Arslan Yazılım ve Bilişim Ltd.Şti.
www.arslanet.com 444 3 140

MİGİBOY

DÜNYANIN

İPLİĞİNİ VE KUMAŞINI

ÜRETİP

DÜNYAYA SATIYORUZ

MİGİBOY TEKSTİL SAN. VE TİC. A.Ş

ÇORLU FABRİKA : Tel : (0282) 676 44 33 pbx
OSMANBEY : Tel : (0212) 233 11 36 pbx
ZEYTİNBURNU : Tel : (0212) 416 62 56-57
MERTER : Tel : (0212) 539 01 03 pbx
K.MARAŞ : Tel : (0344) 237 70 72-73
KIRKLARELİ : Tel : (0288) 263 40 58

Adres: Velimeşe Osb Mah. 1. Yanyol Cad. No7/1 - ERGENE/TEKİRDAĞ
Adres: Kodaman Sok. No : 36 - İSTANBUL
Adres: Telsiz Mh. 6.11 Sk.No.28 - İSTANBUL
Adres: Fatih Cad. Selvi Sok. No:7 - İSTANBUL
Adres: İstasyon mh. Gazi Mustafa Kemal Bulvarı75/A - K.MARAŞ
Adres: Kirklareli Organize San. Böl. Kızılkadere Köyü Mevkii - KIRKLARELİ

web sitesi: www.migiboy.com

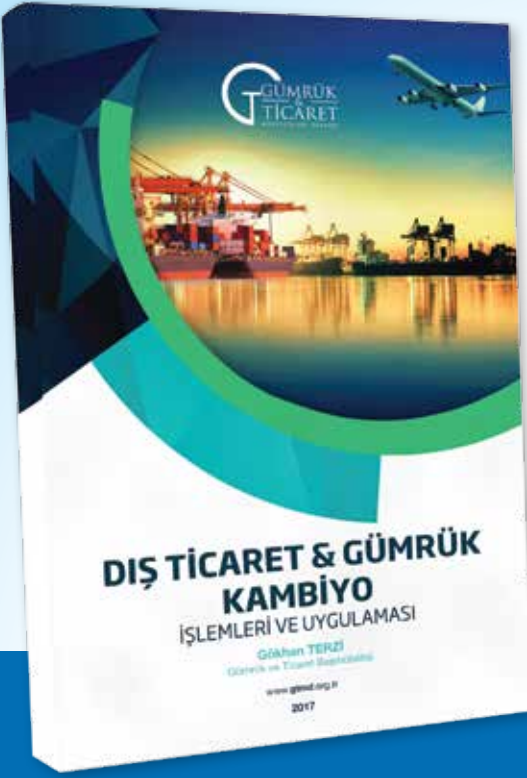
e-posta: fabrika@migiboy.com

Uluslararası Vergilendirme

Prof. Dr. Osman PEHLİVAN - Prof. Dr. Ersan ÖZ

"www.gtmd.org.tr adresinden kargo dahil 30 TL ye temin edebilirsiniz"

Dış Ticaret & Gümrük & Kambiyo İşlemleri ve Uygulaması

DIŞ TİCARET

Dış Ticaret

Dış Ticaret Terimleri

Dış Ticarete Kurumsal Çevre Dış Ticarete Ödeme Şekilleri
Dış Ticarete Teslim Şekilleri Dış Ticarete Vergiler ve Mali
Yükler Dış Ticarete Kullanılan Belgeler

GÜMRÜK

Gümrük Terimleri

Gümrük Tarifesi

Eşyanın Menşei

Gümrük Kıymeti

Eşyanın Gümrüğe Sunulması Gümrükçe Onaylanmış İşlem
veya Kullanım Gümrük Beyanı ve Beyanın Kontrolü Gümrük
Rejimleri

Serbest Bölgeler

Gümrüklerde İş Takibi ve Gümrük Müşavirliği Gümrükte
Kullanılan Belgeler

KAMBIYO

Kambiyo Terimleri Kambiyo İşlemleri Kambiyo Belgeleri 1567
Sayılı Kanun 32 Sayılı Karar

Katma değer vergisi, yalnızca yurt içi teslim ve hizmet yapan mükellefler için değil, aynı zamanda uluslararası alanda faaliyet gösteren şahıslar ve şirketler açısından da önemli bir yere sahiptir. Çünkü, verginin konusunu teşkil eden işlemlerden biri de mal ve hizmet ithalatıdır.

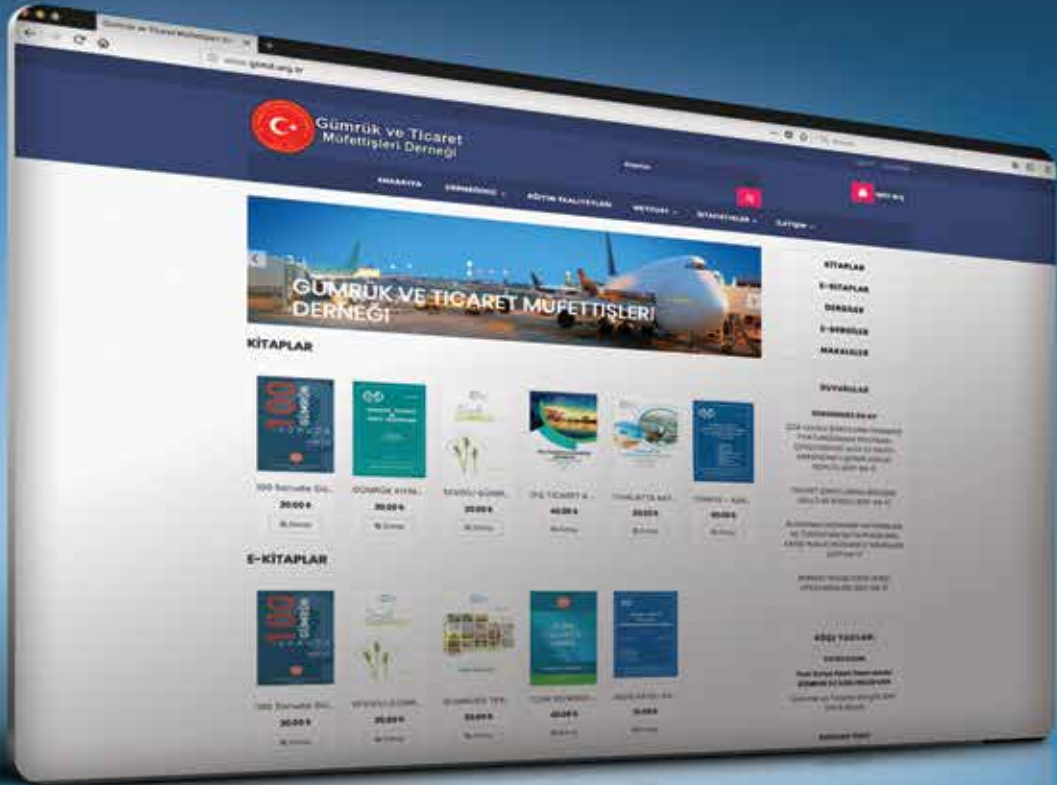
Bu nedenle, ithalatta katma değer vergisi matrahı hem mükellef hem de gümrük idaresi açısından önemli hale gelmektedir. Nitekim, verginin devlet için tam olarak tahsili mükellefin doğru beyanı kadar gereklidir.

Bu bağlamda eser ile ithalatta katma değer vergisi matrahı unsurlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında, yeterince açık olmayan ve taraflar arasında tereddüde konu olabilecek durumların irdelenmesi öngörülmüştür.

Çalışmada; katma değer vergisine değinildikten sonra ithalatta katma değer vergisi ele alınmıştır. Akabinde eserin esas konusu olan ithalatta katma değer vergisi matrahı değerlendirilmiştir. Daha sonra, katma değer vergisine dâhil olan ve olmayan unsurlar ile tartışmalı halde bulunan bir kısım durumlar açıklanmış, verginin hesaplanmasını göstermek amacıyla matrah unsurları dikkate alınarak bazı örnekler geliştirilmiştir. Nihai olarak, verginin tarafları arasındaki ihtilaf nedenlerini ortadan kaldırmayı amaçlayan öneriler getirilmiştir.

"www.gtmd.org.tr adresinden kargo dahil 30 TL ye temin edebilirsiniz"

www.gtmd.org.tr

GÜMRÜK VE TİCARET MÜFETTİŞLERİ DERNEĞİ

relax
plus

159.000 TL'den başlayan fiyatlar ve

% 0.15'ten başlayan faiz oranlarıyla **Ankara'ya**

En iyi teklif
bizden!

Minimum metrekarelerde maksimum bir yaşam sunan Relax Plus, hayatınıza fark ve değer katacak teklifiyle yatırım klişelerini değiştiriyor. Keşfedilmemiş beklentilerinizi bile düşünen detaylarıyla sizleri Ankara'da farklı yaşamaya davet ediyor.

YAŞAMKENT'TE

1+1 / 2+1

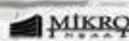
DAİRELER

444 3 757

EVON

relaxplus.com.tr

ÜNİSPED GÜMRÜK MÜŞAVİRLİĞİ & HİZMET SERVİSLERİ

www.ugm.com.tr

Size Özel